NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

פרייז 30 גראָשען

היינט 22 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

1	Łódź, Piątek, 1 stycznia 1937	אדרעס: לאָדז, פּעטריקאַווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt.1,06	לאָדז, פרייטאָג פ' שמות י"ח טבת תרצ"ז	15-טער יאָהרגאַנג

די שחיטה=גזירה
געהט פון היינט אן אריין אין קראַפט

צו אלע יודען אין פוילען!
(אויפרוף)

היינט, דעם 1־טען יאַנואַר 1937 גייט אריין אין קראַפט דער שחיטה־געזעץ. ביז 20,000 משפחות וואָס זענען געווען בעשעפטיגט אין דער פלייש־בראַנזשע שטייען פאַר דער געפאַהר צו פערלירען זייערע ביז־איצטיגע אַרבייטס־פּאָזיציעס און אַטוועהרען יעדע מעגליכקייט פון עקזיסטענץ. עס דראָהט א קאַטאַסטראָפע א סך א ערגסטערע ווי מען האָט זיך געקענט פאָרשטעלען.

מיר אַפּעלירען צו אלע יודען אין פוילען: די געליטענע פון דער שחיטה־גזירה טאָרען נישט איבערגעלאָזט ווערען זייער אייגענעם גורל, דאָס מוז ווערען די זאַך פון דער גאַנצער יודישער געזעלשאַפט, וועלכע דאַרף מיט געמיינזאַמע כוחות און קאָלעקטיווע אָנשטרענגונגען העלפען די בעשעפטיגטע אין דער פלייש־בראַנזשע צו פערבלייבען אויף זייערע פריהערדיגע פּאָזיציעס און שאַפען נייע פאַר די, וואָס וועלען, טראָץ אלע בעמיהונגען, פערלירען נאָכן 1־טען יאַנואַר זייערע ביז איצטיגע פרנסות און אַרבייטס־פּלעצער.

נישט קיין טרבות פערלאַנגען די יודישע פליישער, נאָר קאָנסטרוקטיווע הילף בכדי זיי זאָלען אויסהאַלטען די שווערע צייט און קענען פיהרען דעם קאַמף פאַר זייער רעכט אויף אַרבייט, און לעבען.

דער צענטראַלער אַקציע־קאָמיטעט פאַר קאָנסטרוקטיווער הילף פאַר די יודישע פליישער אין פוילען האָט פּראָקלאַמירט אויפן 1־טען יאַנואַר די פליישער־אַקציע און גלויבט, אז עס וועט זיך נישט געפינען קיין איין יוד, וואָס זאָל נישט פערשטעהן איהר גרויסע בעדייטונג און וואָס זאָל נישט מיטהעלפען לויט זיינע מעגליכקייטען צום דערפאָלג פון דער פליישער־אַקציע.

די לאַגע פון די יודישע מאַסען אין פוילען איז אויסערגעוועהנליך שווער. די אַנטיסעמיטישע העצע פערשטאַרקט זיך פון טאָג צו טאָג און עס מעהרען זיך די אַטענטאַטען אויף די יודישע פּאָזיציעס אויף אלע געביטען פון ווירטשאַפטליכען לעבען. די פליישער־אַקציע דאַרף זיין איינע פון די וויכטיגסטע בעווייזען, אז טראָץ דער אַנטיסעמיטישער וואַקכאַנאַליע וועט דער יודישער קבוץ אין פוילען נישט אויפגעבען זיינע פּאָזיציעס, וואָס ווערען בעדראָהט פון אלע זייטען. דורך דער פליישער־אַקציע וועט דער יודישער קבוץ דעמאָנסטרירען זיין ריפסקייט און טרייסקייט צו אַפּוועהר און זעלבסט־הילף. אויף איהם ליגט קודם כל דאָס אחריות פאַר'ן גורל פון די בעדראָהטע 20.000 פליישער משפחות. און מיר זענען זיכער, אז אַט די עהרען־אויפגאַבע וועט דער יודישער קבוץ אין פוילען דערפילען מיטן פולען פליכט־בעוואוסטזיין — און אינערליכער דיסציפּלין.

דער צענטראַלער אַקציע־קאָמיטעט האָט אויסגעאַרבייט א גענויעם פּלאַן פון קאָנסטרוקטיווער הילף פאַר די בעשעפטיגטע אין דער פלייש־אינדוסטריע. דער פּלאַן זעהט פאַר א נעץ פון קאָאָפּעראַטיווע, קאָנסום — און פּראָדוציר פלייש־אונטערנעהמונגען און פאַבריק, וואָס זאָלען אויסאַרבייטען פלייש־אַרטיקלען אויף עקספּאָרט, איינקויף־קאָאָפּעראַטיוון, קרעדיט־צענטראַלע, עופות־צוכט א. אַנד.

בכדי די אלע פּלענער צו פערווירקליכען איז נויטיג די מאַקסימאַלסטע אָנשטרענגונג פון דער גאַנצער יודישער געזעלשאַפט אין פוילען, איהר וואַרמער אָפּרוף, הילף און אונטערשטיצונג. מיר ווענדען זיך צו אלע יודען, צו אלע יודישע קהלות, הילפס־אָרגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס, צו אלע ווירטשאַפטליכע און פּראָפעסיאָנעלע פערבאַנדען, צו אלע געזעלשאַפטליכע טוער און עסקנים, צו די אלע, וואָס קענען פאַר דער אַקציע לייסטען: שטייט נישט אין דער זייט, מיר וואַרטען אויף אייער הילף!

די פליישער־אַקציע מוז שטאַרקען דעם אינערליכען כח פון דער יודישער געזעלשאַפט אין פוילען, און מוז דערגרייכען דורכאויס איהר ציל — די 20.000 פליישער־משפחות העלפען אין זייער פערביטערטען עקאָנאָמישען קאַמף. דער גורל פון דער פּראָקלאַמירטער קאָנסטרוקטיווער הילפס־אַקציע ליגט אין אייערע הענד! עס איז אונזער עלעמענטאַר חוב די אַקציע מיט דערפאָלג אדורכצופיהרען.

ראַט און עקזעקוטיווע פון צענטראַלען אַקציע־קאָמיטעט.

גאַנצער שחיטה=פּערסאָנאַל בלייבט ווייטער ביי דער אַרבייט

אָרגאַניזאַציע און כשרות פון דער שחיטה בלייבט אין דער קהלה — טייערער געוואָרן שחיטה=געלט. — קיין נייע מענשען וועט מען נישט טאָרען צונעמען. — דאָס שחיטה=פּערסאָנאַל וועט זיך טיילען מיט הכנסה

נעכטיגע קאָנפערענץ פון דעפּ. מינצבערג מיט'ן לאָדזשער וואָיעוואָדע

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן איינפיהרען דאָס נייע שחיטה־געזעץ האָט די סטאַראָסטווע בעאויפטראַגט די קהלה־פערוואַלטונג נאָך מיט 3 חדשים צוריק צו קינדיגען דאָס גאַנצע פּערזאָנאַל פון דער שחיטה־אָפּטיילונג. די קהלה־פערוואַלטונג האָט טאַקע דעם 1. אָקטאָבער געקינדיגט דאָס פּערזאָנאַל און די קינדיגונג ענדיגט זיך מיט'ן היינטיגען טאָג. די קהלה־פערוואַלטונג איז אַרויסגעגאַנגען פון דער הנחה, אז היות וי דער קאָנטינגענט פון כשר פלייש איז א זעהר קליינער, וועט די קהלה נישט קענען אויסהאַלטען דעם גאַנצען שחיטה־פּערזאָנאַל. פון דער אַנדערער זייט וואָלט געווען אונגערעכט, אז מ'זאָל פון דעם נאָרמאַלען בודזשעט נעהמען אויף צו דעקען דעם דעפיציט אין דער שחיטה־אָפּטיילונג.

צוליב דעם איז, ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, פאָרגעקומען א בעראַטונג פון ראַבינאַט צוזאַמען מיט די קהלה־פרנסים און דאָזאָרעס וועגען צוריק איבערגעבען די שחיטה די שוחטים. דער ענין איז אויף דער בעראַטונג פּאָזיטיוו ערלעדיגט געוואָרען, מ'האָט נאָר געדאַרפט דערויף די סאַנקציע פון דער אַדמיניסטראַטיווער מאַכט.

נעכטען האָט דעפּ. מינצבערג אָפּגעהאַלטען וועגען דעם ענין אַן אַנדערהאַלבען שעהדיגע קאָנפערענץ מיט'ן לאָדזשער וואָיעוואָדע און דאַן מיט די ענטשפּרעכענדע אַפּטייל נ"ע אין דער וואָיעוואָדשאַפט צוזאַמען מיט'ן לאָדזשער סטאַראָסטא.

נאָכ'ן אַרומרעדען גענוי אלע פראַגען איז בעשלאָסען געוואָרען: די אָרגאַניזאַציע פון דער שחיטה און די כשרות־אויפזיכט בלייבט ווייטער ביי דער קהלה, וועלכע וועט זיין דערפאַר פאַראַנטוואָרטליך.

די שחיטה וועט ווייטער אריינגעטראָגען אין קהלה־בודזשעט, אָבער בתנאי, אז פון נאָרמאַלען בודזשעט זאָל גאָרנישט גענומען ווערען פאַר דער שחיטה, די גאַנצע הכנסה וועט צוטיילט ווערען צווישען גאַנצען שחיטה־פּערזאָנאַל ענטשפּרעכענד צו זייערע איצטיגע געהאַלטען.

בכדי דאָס גאַנצע פּערזאָנאַל זאָל קענען בלייבען וועט געהעכערט ווערען דאָס שחיטה־געלט אויף כשר'ע שחיטה אויף פאָלגענדען אופן: פון דעם שטיק פון וועלכען מ'האָט ביז איצט בעקומען 1 זל. 50 גר. וועט מען איצט נעהמען 3 זל. פון א שטיק, פאַר וועלכען מ'האָט גענומען 3 זל. וועט מען נעהמען 5 זל. 25 גר. פאַר דעם שטיק, פאַר וועלכען מ'האָט גענומען 5 זל. וועט מען איצט נעהמען 8 זל. דאָס העכערע שחיטה־געלט וועט פערטייערען דאָס פלייש נאָר מיט 2 גראָשען אויפ'ן קילאָ.

דערביי איז אויך געשטעלט געוואָרען א תנאי, אז קיין נייע מענשען טאָרען צו דער שחיטה נישט צוגענומען ווערען.

די דאָזיגע בעשטימונגען וועלען איינגעפיהרט ווערען אלה פּרוב, נאָך א געוויסער צייט וועט קאָנטראָלירט ווערען דער צושטאַנד פון דער שחיטה און ס'וועלען דאַן אָנגענומען ווערען ענטגילטיגע בעשטימונגען.

דער ביזאַציטיגער אַפּוועהר-קאַמף

וואָס איז געפיהרט געוואָרען אין שייכות מיט דעם שחיטה=געזעץ

געשפּרעך מיט א פּרעזידיום=מיטגליד פון דער פליישער-אַפּטיילונג ביים צענטראַלען יודישען האַנדוו.-פערבאַנד

אין שייכות מיט'ן איינפיהרען דאָס שחיטה־געזעץ, האָבען מיר זיך געווענדעט צו א פּרעזידיום־מיטגליד פון דער פליישער־אַפּטיילונג וועגען דער געגען־אַקציע, וועלכע איז ביז איצט געפיהרט געוואָרען. מיר האָבען בעקומען אַזאַ ענטפער:

נאָכ'ן ערשיינען פון שחיטה־געזעץ פון דעם 27 אַפּריל 1936 י. האָט די פליישער־אַפּטיילונג ביים צענטראַלען יודישען האַנדווערקער־פערבאַנד אין פוילען געמאַכט בעמיהונגען, אז די יודישע פליישער און וואורשטענמאַכער זאָלען אין די ראַמען פון דעם דאָזיגען געזעץ האָבען די מעגליכקייט אויף להבא זיך צו בעשעפטיגען מיט זייער פאַך.

אין די אויספיהר־תקנות צו דעם שחיטה־געזעץ פון 26/8 ה. י. און פון דעם 5/9 ה. י. זענען צום בעדויערען נישט גענומען געוואָרען אין אַכט די פּאָסטולאַטען און אויפקלערונגען פון דער פליישער־אַפּטיילונג, וועלכע זענען אַרויסגערוקט געוואָרען אין א גאַנצע ריהע מעמאָריאַלען צום האַנדעלס־ און אינדוסטריע־, אַגראַר־ און אינערן־מיניסטעריום.

די פליישער־אַפּטיילונג ביי צ. יי. ה. פ. אין פוילען האָט נאָכהער געמאַכט די גרעסטע אָנשטרענגונגען און בעמיהונגען, אַז אין די אינסטרוקציעס, וועלכע די פעראינטערעסירטע מיניסטעריומס וועלען אַרויסגעבען צו די דערמאָנטע אויספיהר־תקנות, זאָלען לכל־הפחות בעריקזיכטיגט ווערען די עלעמענטאַרע בעדערפעניסען פון דעם פליישער און וואורשטענמאַכער פאַך, און ביז די אויספיהר־תקנות וועלען נאָוועליזירט ווערען, וואָס עס וועט מוזען זיין א פּועל־יוצא פון דער לעבענס־פּראַקטיק, זאָלען די אינסטרוקציעס כאָטש טיילווייז ערמעגליכען אונזערע חברים קצבים און וואורשטענמאַכער נאָרמאַל צו בעשעפטיגען זיך מיט'ן פאַך. מיר בעטאָנען, אז אונזער אַרבייט אין דער דאָזיגער ריכטונג איז געווען א זעהר א שווערע און אונזערע אַרויסטרעטונגען כלפי חוץ האָבען מיר זיך אויסשליסליך גערעכענט מיט די אינטערעסען פון דעם כלל. די אינטערעסען פון דער גרויסער קצבים־מאַסע פון דער פּראָווינץ זענען אונז בעקאַנט נישט נאָר פון דער מענגע קאָרעספּאָנדענץ וועלכע מיר דערהאַלטען כסדר פון אונזערע אַפּטיילונגען, צעכען און אָרגאַניזאַציעס, די דעזידעראַטען, — וואונשען און דאגות פאַר דעם מאָרגען פון די צענדליגער טויזענטער אונזערע חברים, זענען פאָרגעשטעלט און געשילדערט געוואָרען אויף די צאָלרייכע וואָיעוואָדישע און קרייז צוזאַמענפאָהרען. אין דער ערשטער ריהע אויף דעם וואָיעוואָדישען צוזאַמענפאָהר אין לעמבערג דעם 22.11 ה. י. אויף וועלכען עס זענען געווען רעפּרעזענטירט די לעמבערגער, טאַרנאָפּאָלער, סטאַניסלאַוואָוער וואָיעוואָדשאַפטען, אויף דעם וואָיעוואָדישען צוזאַמענפאָהר אין קעלץ, דעם 8.11, לאָדז דעם 15.11 וולאָצלאַוועק דעם 29.11 ה. י. (אויפ'ן דאָזיגען צוזאַמענפאָהר איז רעפּרעזענטירט געווען דער גאַנצער וואַרשאַווער קרייז), ביאַליסטאָק, קראָקא, און אויף דער ספּעציעלער קצבים־קאָנפערענץ אין גראָדנע דעם 13.11 ה. י. מיר האָבען דאָ באַר אָנגעגעבען די וויכטיגסטע קאָנפערענצען און צוזאַמענפאָהרען, אויף וועלכע דאָס פּרעזידיום פון דער פליישער אַפּטיילונג האָט געהאַט די מעגליכקייט צו טרעפען זיך פנים אל פנים מיט דער גרויסער מאַסע פון די יודישע קצבים און וואורשטענמאַכער און אויסהערען זייערע אינדיווידועלע און לאָקאַלע אָנגעווייטאָגטע פראַגען.

מיר זענען געשטאַנען אין ענגען קאָנטאַקט מיט די פאָרשטעהער פון דער יודישער געזעלשאַפט און קודם־כל מיט די יודישע סיים־דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען, מיט וועלכע מיר האָבען פעראייניהייטליכט אויף די פילמאָליגע קאָנפערענצען אונזער טאַקטיק אין די פראַגען, וואָס זענען פערבינדען

(ווייטער זעהט 4־טע זייט)

אינטערווענץ פון אגודת-הרבנים אין אגראַר-מיניסטעריום

וועגן די שטעטלעך פון דער לאָדזשער וואָיעוואָדזשאַפט אין וועלכע די שחיטה איז פערבאָטען געוואָרן

וואַרשע, 31 (טעלעפאָניש)

ווי בעוואוסט האָט די לאָדזשער וואָיעוואָדזשאַפט פערבאָטען די יודישע שחיטה אין א ריהע שטעטלעך, אין וועלכע עס געפינען זיך פולשטענדיג גוטע איינריכטונגען אויף אדורכצופיהרען די יודישע שחיטה. א דעלעגאַציע פון די רבנים פון די דאָזיגע שטעטלעך האָט וועגען דעם ענין אינטערווענירט אין דער וואָיעוואָדזשאַפט אָבער מיט ווייניג ערפאָלג.

היינט האָט א דעלעגאַציע פון אגודת הרבנים, וואָס איז בעשטאַנען פון הרב קאַנאַל, דער לוטאָמירסקער רב וואָלפּאָמסקי און סעקרעטאַר פון אגודת הרבנים ד"ר לאַנגלעבען, אינטערווענירט אין דעפּאַרטאַמענט פון אַגראַר־מיניסטעריום און בעלעגט א פּראָטעסט געגען דער האַנדלונג פון דער לאָדזשער וואָיעוואָדזשאַפט.

מען האָט דער דעלעגאַציע צוגעזאָגט צו נעמען אין אַכט זייערע פּאָסטולאַטען. די בעטרעפענדע שטעטלעך דאַרפען אָפּגעבען ביטעס אין דער לאָדזשער וואָיעוואָדזשאַפט, צו וועלכע עס וועלען אַרויסגעשיקט ווערען די נעהעריגע פעראָרדנונגען.

שווערע לאַגע פון די לעמבערגער קצבים

לעמבערג, 31 (טעלעפאָניש)

די לאַגע פון די לעמבערגער קצבים איז זעהר א שווערע. פון די 210 יודישע קצבים האָבען ביז־איצט בעקומען קאָנצעסיעס נאָר 20. דערביי האָבען בעקומען קאָנצעסיעס נאָר די קצבים, וואָס האָבען געוועלבער, דאַנגעגען איז שוין בעוואוסט, אז עס וועלען נישט בעקומען קיין קאָנצעסיעס די קצבים, וואָס האָבען סטראַגאַנעס, וועלכע שטעלען מיט זיך פאָר דאָס רוב קצבים אין לעמבערג. וועלכע זענען נאָך דערצו גרויסע אָרימעלייט.

דאַנציג בלייבט אָהן כשר פלייש

דאַנציג, 31 (ספּ. טעל.)

אין שייכות מיט'ן איינפיהרען דאָס שחיטה־געזעץ אין פוילען בלייבט די דאַנציגער יודישע בעפעלקערונג אָהן פלייש. ווי בעוואוסט איז די יודישע שחיטה אין דאַנציג איינגאַנצען פערבאָטען. די דאַנציגער יודען האָבען ביז איצט בעצויגען כשר פלייש פון שטעטעל סאָאָוויאַ. איצט נאָכ'ן איינפיהרען די קאָנטינגענטען וועט זיך איינגאַנצען אָפּשטעלען דאָס אַרויספיהרען כשר פלייש קיין דאַנציג.

Spółdzielczy Łódzki Bank Włókienniczy

z ograniczoną odpowiedzialnością

Łódź, ul. MONIUSZKI 5, telefony: 184-22, 196-55

skrót telegraficzny: „Włóknobank"

załatwia wszelkie operacje bankowe

Połączenia inkasowe ze wszystkiemi ośrodkami kraju

אַנײַע ערפינדונג! אַ וועקסעל־טאָג־בוך

פון איינגאַנג און אויסגאַנג

פּוילישער פּאַטענט נומער 21734

דאָס וועקסעל־בוך פון אַ נײַעם פּערפעקטאַמטען סיסטעם, געשטיצט אויף אַ בעזונדערער באַטיריגג פון איינגאַנג און אויסגאַנג פון די וועקסלען, אַ דאַנק וואָס מ׳קען ס׳קאָנטראָלירט זיך זעלבסט און ס׳ווייזט אַרויס די צאָהל און די אַלגע־מיינע סומע פון די וועקסלען, וואָס געפינען זיך אין פּאָרטפעל.

אויך פערשידענע **האַנדעלס־ביכער** צו קאָנקורענץ־פּרײַזען ליפערט

Zakłady Graficzne i Fabryka Ksiąg Handlowych

S. HAMBURSKI, Łódź, Piotrkowska 42

tel. 210-02. P. K. O. 601.863

מזל־טוב אונזער חשוב׳ן שעף

י. וואַסערקענער

צו זײַן חתונה מיט פרל.

רוזשאַ בילטשיק

וואָס איז פאָרגעקומען אין וואַרשאַ — זונטאָג, ד. 27 דעצעמבער 1937 — ווינשען מיר אַ האַרציגען מז"ט און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.

שנײַדער־מײַסטער:

גאָלדשטיין, שײניאַק, צווייגענבאַך, פישהענדלער, דאַווידאָוויטש, קאַזשוד, קאַלטאָן, גרינבאַרד.

מזל־טוב

אַ האַרציגען פּאַטערליכען מזל־טוב און אַ גליקליכן צוזאַמענלעבען ווינשען מיר אונזערע ליבע קינדער

ראובן און מינדל

צו זייער חתונה.

ביילע און עוזר האַמבורגער

אַ הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער פער־וואַלטונגס־מיטגליד ה׳ אייבען זעליג און פרוי צו דער חתונה פון זייער טאָכטער פרל. רעגינאַ מיט אונזער פעראיינס־מיטגליד ה׳ סאַלעם וויאַטראַס.

די פערוואַלטונג און סעקרעטאַריאַט

פון קליינהענדלער־פעראיין, פּרײַהייטס־פּלאַץ 3

מזל טוב

צו דער חתונה פון אונזער חשובי פריינד ה׳

שמואל סטרימאַווסקי

מיט פרל. רוזשקאַ גלייד

ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל־טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען

עוזר רובלאַן און כלה
יחיאל קרייזעלמאַן
מאיר הלל ביכווייץ
חנינאַ פּאַרטאַל און פרוי
מלך זשופאַן און פרוי
לייבל לעווקאָוויטש און פרוי

Z intencji zaślubin

p. **Maurycego Epszfajna**

z p. **Ewą Roptówna**

życzą dożo szczęścia i różowej przyszłości.

Hela, Pola i Anka Propenówny,
i B. Tenenbaumowa

Z intencji zaręczyn

p. **Sali Orenszteinówny**

z p. **Ignasiem Krakowskim**

wiele szczęścia i różowe przyszłości na nowej drodze życia

życzy

Rodzina Rozencwajg

Łódź, Północna 14.

צו דער פערלאָבונג פון פרל.

דאָראַ סמאָלאַרסקאַ

מיט ה׳ מאַניעק לאַקס

גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק.

שמואל יצחק רינגאַרט און פרוי

צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער, שוועגערין און טאַנטע

פרל. **רוזשאַ בעצאַק**

מיט הערן **משה קאָזשעניצקי**

ווינשען מיר פיל גליק און אַ צופרי־דענעם צוזאַמענלעבען.

הערמאַן בעצאַק, פרוי און קינדער.

אייזער ליבען ברודער און שוואָגער

אַבּרהם ברײַנבאַרד און פרוי

צום געבורט פון זייער

טעכטער׳ל

ווינשען אַ האַרציגען מזל־טוב און אַ גרינגע דערציהונג. ברודער

הערש ברײַנבאַרד און פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון

פרל. **דאָראַ סמאָלאַרסקאַ**

מיט ה׳ מאַניעק לאַקס

ווינשען עוויגעס גליק:

שמואל יצחק רינגאַרט און פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון אונ־זער ליבען ברודער און שוואָגער

מאַניעק בער

מיט פרל.

העלאַ ראַפּאַלאָוויטש

ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.

איצעק בער און פאַמיליע
יעקב בער און פרוי.

BUCHALTER - BILANSISTA

L. WARSZAWSKI

Łódź, Południowa 20, m. 62

ma godziny wolne.

אַלע גלויביגע

פון דער באַנקראָטירטער פירמע

„Boryszowska Apretura Wolf Gutgold i S-ka"

ווערען געבעטען אין אייגענעם אינטערעס צו קומען אויף דער בעראַטונג פון בעגלויביגע, וואָס קומט פאָר זונטאָג, דעם 3 יאַנואַר 1937, 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג

זשעראָמסקעגאָ 32, ביי דער פירמע **יעראָזאָלימסקי.**

אַ גרופּע בעגלויביגע.

די פערוואַלטונג פון דער געז. צו פלעגען קראַנקע

„בקור חולים" און קאָמיטעט „אוזדראָוויסקאַ"

מאַכען בעקאַנט, אַז אין דער צייט פון 1 יאַנואַר ביז׳ן 15 פעברואַר 1937 וועלען פאָרקומען **הזכרות** אין דער סינאַגאָגע פון דער געז. פּל. וואָל־טשאַנסקי 10, צו וועלכע ס׳ווערען איינגעלאַדען קרובים, פריינד און בעקאַנטע לויט פאָלגענדען סדר:

ד. 1	יאַנואַר	12.30	בייטאָגנאָך	נ"ע	לאַלאַ זויבערמאַנובנאַ
„ 3	„	12	„	„ „	אַדאָלף ברוזדאַ
„ 3	„	12.30	„	„ „	לודוויק און רוזשאַ דאָמאַנאָוויטש
„ 3	„	1	„	„ „	קאַראָל ווײַלע
„ 4	„	7.30	פריה	„ „	נאַטאַן טשאַמאַנסקי
„ 6	„	7.30	„	„ „	מיכאל קאַראַ
„ 8	„	7.30	„	„ „	פעלאַ שלעדזשינקובנאַ
„ 9	„	10	„	„ „	דוד פרידענזאָן
„ 9	„	10	„	„ „	סאַלאָמאָן שיק
„ 10	„	12.30	בייטאָג	„ „	מאַרקוס ווײַלאַנד
„ 10	„	1	„	„ „	א. י. אָסטראָווסקי
„ 12	„	7.30	פריה	„ „	משה קאַהאַנע
„ 14	„	12.30	בייטאָג	„ „	טעאָפילאַ נויפעלד
„ 14	„	1	„	„ „	סאַלאָמעאַ גוטמאַן
„ 15	„	7.30	פריה	„ „	הײמאַן דאַבראַניצקי
„ 15	„	7.30	„	„ „	עסטעראַ ציניאַמאַן
„ 16	„	10	„	„ „	לוציאַן קאַן
„ 17	„	7.30	„	„ „	לוי אַבראַמאָוויטש
„ 17	„	7.30	„	„ „	ה. ל. גרינשפּאַן
„ 18	„	7.30	„	„ „	חייקעל יאַנאָווסקי
„ 18	„	12.30	בייטאָג	„ „	העלענאַ וויטאָלדאָוואַ קרול
„ 18	„	1	„	„ „	מיכאל לינדענפעלד
„ 21	„	7.30	פריה	„ „	בן־ציון שולמאַן
„ 22	„	7.30	„	„ „	ישכר שעפּס
„ 22	„	7.30	„	„ „	שמעון גאָלדבלום
„ 24	„	7.30	„	„ „	בערטאַ חאַזינאָוואַ
„ 24	„	12.30	בייטאָג	„ „	מאַריאַ און וולאַדיסלאָוואַ נויפעלד
„ 24	„	1	„	„ „	איזידאָר ווײַזנער
„ 25	„	7.30	פריה	„ „	ראָזאַליאַ ראָזענבלאַט
„ 26	„	7.30	„	„ „	חנה מלכה קרול
„ 26	„	7.30	„	„ „	פעליציאַ ראָזענטאַל
„ 29	„	7.30	„	„ „	יאַקאָב פּרוזאַק
„ 29	„	7.30	„	„ „	איזראַעל ראָזין
„ 31	„	12.30	בייטאָג	„ „	יאַקאָב מאַרקאָוויטש
„ 1	לוטי	12.30	„	„ „	מאַריאַ שטיין
„ 1	„	12.30	„	„ „	שמעון יחזקאל זאַקהיים פערוו. מיטגליד
„ 2	„	7.30	פריה	„ „	לעאָניאַ פּאָזנאַנסקאַ
„ 2	„	7.30	„	„ „	גאָלדע פּריוועסאָוואַ
„ 2	„	12.30	בייטאָג	„ „	נאַטאַן ענגעלמאַן
„ 3	„	7.30	פריה	„ „	דיר. אַלבערט קאַן
„ 3	„	12.30	בייטאָג	„ „	סטעפאַן לענטשיצקי
„ 4	„	12.30	„	„ „	סטעפעק זילבערשטיין
„ 5	„	7.30	פריה	„ „	הינדאַ סאַלאָמאָנאָוויטש
„ 5	„	12.30	בייטאָג	„ „	יוזעף טשאַמאַנסקי
„ 7	„	12.30	„	„ „	פייטל וואָלף
„ 7	„	1	„	„ „	מאַקס שרעטער
„ 9	„	7.30	פריה	„ „	רעבעקאַ קאַצאָוואַ
„ 10	„	7.30	„	„ „	אַננאַ און יאַקאָב פאַם. הערץ
„ 11	„	12.30	בייטאָג	„ „	מוריצי פערסטער
„ 12	„	7.30	פריה	„ „	העלענאַ הענדעלעס
„ 12	„	12.30	בייטאָג	„ „	גוסטאַוואַ יורגאַ בלאַשקאָווסקאַ
„ 14	„	7.30	פריה	„ „	דבורה פריידאַ וואַידיסלאָווסקאַ
„ 15	„	12.30	בייטאָג	„ „	אהרן קאַנטאָר

אייער פערזענליכער אינטערעס

נאָר צו קויפען **די ווײַבעז** מיט דער מאַרקע

„באָרוך"

נאָוואָמיעסקאַ 30, טעל. 210-58

וועלכע גאַראַנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאַר ביליג געלד.

7kl. Pryw. Szkoła Powsz. Męska

oraz PRZEOSZKOLE dla płci obojga

p. n. **„Nauka i Wychowanie"**

Zrzeszenia Nauczycieli w Łodzi

PIŁSUDSKIEGO 62, tel. 245-97.

איינשרײַבונגען פון נײַע שילער נעמט אָן די קאַנצע־לאַריע טעגליך פון 10 פריה ביז 1 בייטאָג.

יודישע למודים, ווי העברעאישע שפּראַך און ליטעראַטור, יודישע געשיכטע, רעליגיע און תנ"ך, ווערען אונטעריכטעט אין אַ זעהר ברייטען מאַסשטאַב. די לעקציעס אין דער 1־טער קלאַס הויבען זיך אָן 9 פריה. מעסיגע פּרײַזען.

שול־לייטער: ע. גאָלדשמידט.

וויכטיג פאַר דאַמען

נאָר פאַר **2** זל. ווערען איבערגע־מאַכט די עלטעסטע

היטען

אויף גאַנץ נײַע ווי אויך נײַע היטען צו

3.50

„TOLA"

25 Zawadzka 25

די ביליגסטע קוועלע פון אַלערלעי

נײַ־מאַשינען,

טיילען, נאָדלען אז"וו אין בײַ

Skład maszyn do szycia

Singer i Lachman

Łódź, Zydowska 2,
telefon 246-73.

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne

S. Brawerman

Łódź, Piotrkowska 17

front, II piętro, tel. 242-27

פיהרט זייט אַ רייה יאָהרען האַנדעלס־ביכער אין ביוראָ און אויפ׳ן אָרט. צוגענגליכער האָנאָראַר. אינפאָרמ. ווערען ערטיילט אין די ביוראָ־שעה׳ן אומזיסט.

ענגלישע עפענטליכקייט באונרואיגט

צוליב'ן דייטשע ארייינדרינגען אין שפאניש-מאראקא

לאנדאן, 31 (ספ. טעל.)

דער באקאנטער פובליציסט ווערנאן בארלעט ווייזט ארויס אין „ניוס-קראניקל" די באונרואיגונג פון די בריטישע עפענטליכע מיינונג מיט די לאגע אין שפאניש-מאראקא. לויט דעם אויטאר האט דאס האזיגע טעריטאריום פאר דייטשלאנד א ווייט גרעסערן ווערט ווי גאנץ שפאניען. די מלוכה, וואס האט די קאנטראלע איבער שפאניש-מאראקא, האט גלייכצייטיג א קאנטראלע איבער דעם גיבראלטאר. די בריטישע קאמוניקאציע מיט אינדיע וואלט געקענט געשטעלט ווערן אין סכנה דורך דער מלוכה, וואס וואלט געהאט שפאניש-מאראקא.

לויט דער מיינונג פון אויטאר וועט דאס ארייינדרינגען קיין שפאניש-מאראקא געדויערן אומאפהענגיג דערפון צי פראנקא וועט געווינען אדער ניט.

די שרעקלעכע וועטערן שטערן

די קריגס-אפעראציעס אין שפאניען

מאדריד, 31 (ספ. טעל.)

דער קאמיטעט צו פארטיידיגן די הויפטשטאט פארעפענטליכט פאלגענדען קאמוניקאט: דאס שלעכטע וועטער האמעוועט די באוועגונג פון מיליטער אויפן מאדרידער פראנט. אויף דעם קוואדאלאכארא-פראנט האט דאס רעפובליקאנישע מיליטער פארנומען א וויכטיגן סטראטעגישן פונקט, די שטאט אסטוגציאם.

* * *

בילבאא, 31 (ספ. טעל.)

דער פארטיידיגונגס-ראט פון באסקען-לאנד פארעפענטליכט פאלגענדען קאמוניקאט: אויף דעם אפשניט עלפועטא איז פארגעקומען א שיסעריי אהן גרעסערע באדייטונג אויף פארשידענע פונקטען. אין משך פון פארגאנגענעם טאג זענען דריי זעלנער פון דעם פולק פון די אויפשטענדיגע „אמעריקא" אריבער אויף אונזער זייט. אויף די אנדערע אפשניטן איז נישט פארגעקומען קיין שום נייעס.

די עסקאדרע פון די אויפשטענדיגע, וועלכע איז היינט פארבייגעשווימען געגענאיבער אסטאנדער, איז אינטענסיוו באמבארדירט געווארן דורך דער ארטילעריע פון די רעפובליקאנער.

לא פאסאנאריא געפאלען ביי מאדריד?

פאריז, 31 (ספ. טעל.)

פון קרייזן פון די אויפשטענדיגע טיילט מען מיט, דאס לויט די ערקלערונגען פון די געפאנגענע, וואס זענען לעצטנס ארייינגעפאלן צו די אויפשטענדיגע זאל אין די לעצטע קאמפן ביי מאדריד האבן נעפאלען די באקאנטע שפאנישע קאמוניסטקע לא פאסיאנאריא, וועלכע איז געשטאנען אין דער שפיץ פון א פרייוויליגן פרויען-באטאליאן.

פראנקא וויל נישט אייננגעהן אויף קיין שום אונטערהאנדלונגען

ליסאבאן, 31 (ספ. טעל.)

גענעראל פראנקא האט פארעפענטליכט א אינטערוויו אין דער צייטונג „דאריא דע נאטיציאס", וועלכער האט ערקלערט, אז ער וויל נישט פארבעסערן מאדריד אין רואינען. רעדענדיג וועגן דעם אנטייל פון אויסלענדער אין בירגער-קריג האט גענעראל פראנקא ערקלערט, אז ראטען-פארבאנד האט די ערשטע אנגעהויבן די מלחמה.

צום סוף האט פראנקא ערקלערט: מיר זאגען אפ אונזער אונטערשטיצונג פאר יעדער פארמיטלונגס-אקציע, מיר זאגען זיך אפ ענטשידען פון אונטערהאנדלונגען און אפמאך מיט די, וואס זייער אינטערנאציאנאלע טעטיגקייט שטרעבט צו דער רואין פון שפאניען.

פרעמיער בלום וועגן דער פראנצויזישער

אויסערליכער און אינערליכער פאליטיק

פאריז, 31 (ספ. טעל.)

פרעמיער בלום האט היינט דורך ראדיא געהאלטן א רעדע, אין וועלכער ער האט צווישן אנדערן ערקלערט: דאס וואס מיר ווינשן קודם כל זיך, וואס מיר ווינשן אייראפא און דער גאנצער וועלט — דאס איז שלום. דער פרעמיער האט אויסגעדריקט די איבערצייגונג, אז עס איז מעגליך פעסטצושטעלן די יסודות פון טאג-טעגלעכער פארשטענדיגונג, וואס זאל זיין געשטיצט אויף גערעכטיגקייט, גלייכהייט און סאלידאריטעט פון די מלוכות.

רעדענדיג וועגן דער ווירטשאפטליכער לאגע, האט פרעמיער בלום געזאגט: מיר האבן דעם ווירטשאפטליכן ליבעראליזם אזוי ווייט גערוקט, ווי קיין שום רעגירונג אין דער פארגאנגענהייט אין קאמאף מעגליך ווייטער ווי יעדע אנדערע רעגירונג וואלט ביי די איצטיגע באדינגונגען געטון. צי דארף מען נאך איבערחזר'ן, אז מיר זענען נישט קיין סאציאליסטישע רעגירונג, אז מיר באמיהען זיך נישט איינצופיהרן אין לאנד נישט סאציאליזם, נישט קאמוניזם, נישט אומדי רעקט דעם סאציאליסטישן פראגראם. מיר זענען א רעגירונג פון עפענטליכען וואויל, פונקט אזוי ווי אויף דער אינטערנאציאנאלער ארענע קענען מיר נישט האבן קיין אנדערע שונאים, ווי די שונאים פון שלום, פונקט אזוי ווי אין לאנד נישט האבן קיין אנדערע שונאים ווי די, וואס ווילן שאדן פרעמיען די קאלעקטיווע אינטערעסן פון פראנקרייך.

ערוואַרט נישט קיין פרעמדע הילף! — העלפט אייך אליין!
ברענגט אייערע אפשפארונגען און אלע פרייע געלדער גור אין
BANK KUP. KRED.
29 PIOTRKOWSKA 29
יעדער נישט-אייננעצאהלטער גראשן איז א פארברעכן
געגען אייערע אייגענע אינטערעסן!
Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi
ul. Piotrkowska 29
אפשפארונגען אנהויבנדיג פון 1 זלאטי, וקלאדן, אינקאסא, איבערווייזונגען, משעק-קאנטעס.

UPORCZYWE BOLE GŁOWY, MIGRENE I NERWOBÓLE
proszki z'e xn. fabr. Kowalskina
DLA DOROSŁYCH

נייי-יאהר-וואונשען אויפן שלאס

ווארשא, 31 (טעלעפאניש)

צום נייעם יאהר, ווען היינט, פרייטאג, באגלייכן נייי-יאהר-וואונשען אויפ'ן שלאס פארשטעהער פון אגודת הרבנים, קהלה, ראבינאט, ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס א.א.וו.

2000 זל. פאר ווינטער-הילף אנשטאט נייי-יאהר-וואונשען

ווארשא, 31 (יט"א טעלעפאניש)

די דירעקציע פון פ. ק. א. האט באשלאסן דאס אנשטאט נייי-יאהר-וואונשען פאר די קליענטען אסיגנירען 2,000 זל. פאר ווינטער-הילף.

ענטדעקט א וואלוטע-שמוגעל-אפערע אין ווארשא

ווארשא, 31 (טעלעפאניש) די מאכט האט ענטדעקט א וואלוטע-שמוגעל. עס איז ארעסטירט געווארן דער אונגארישער בירגער מאקס אינדיק און א געוויסער סענדער שטיינמעץ. ביי אינדיק'ן האט מען געפינען אויפ'ן הוילען לייב אייננענעהט אין א זעקעל 25 טויזענד זל. און 10 טויזענד דאלאר.

אפעל פון אמעריקאנער רבנים צו דער קעניגליכער קאמיסיע

ניו-יארק, 31 (יט"א טעל.)

דער פארבאנד פון ארטאדאקסישע רבנים אין די פאראייניגטע שטאטען און קאנאדע האט איבערגעשיקט צו דער קעניגליכער קאמיסיע אין ירושלים א טעלעגראפישען אפעל, אין וועלכען די קאמיסיע ווערט געבעטען, נישט צו מאכען קיין שריט, וואס וואלט שטעלען אין סכנה די יודישע רעכט אויפצובויען א"י אין הסכם מיט די אינטערנאציאנאל-גאראנטירטע התחייבות'ן פון גרויס-בריטאניען.

Dr. med. A. KLESZCZELSKI
כירורג-אורולאג
וואוינט יעצט
Al. Kościuszki 60, tel. 174-99.

M. SZ. HERSZENBERG, SYNOWIE i HALBERSTADT
BIURO i SKŁAD:
Al. Kościuszki 3, tel, 115-47
Gabinet W. Halberstadta tel. 240-75
PRZEMYSŁ WEŁNIANY
Łódź
Adres telegr. „Herszenstadt Łódź"
FABRYKA:
Al. I Maja 121, tel. 115-48

בעקאנטמאכונג!
צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן
האט דאס בעוואוסטע דאס שיך-געשעפט
צוגעגרייט א קאלאסאלען אויסוואהל שפאציר און ספארט-שיך
לויט די לעצטע מאדעלען
A. Ogórek Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86.
צוגענגליכע פרייזען א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך.

אונזער הארציגסטען מיטגעפיהל
דריקען מיר אויס דער פאמיליע
מארגענשטערן צוליב'ן טויט
פון זייער מאן און פאטער
ר' משה
זייט געטרייסט מיט המקום ינחם
אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים
פאמיליע פיינמאהל.

צו די ה"ה גנבים!

נעכטען 2 א זייגער בייטאג האט מען מיר פון מיין וואוינונג ציגעלגאס 29 ארויסגעגנבעט א גראנאט פאלטען, אין וועלכען ס'איז געלעגען א מיליטער-ביכעל און א פאס אויפן נאמען אהרן ציטרינאווסקי. די ה"ה גנבים ווערן געבעטען געגען גוטע באלוינונג צוריקצושיקען צוזאמען, וואו איך זאל קומען. דיסקרעציע געזיכערט. ציטרינאווסקי, ציגעלגאס 29.

בעמיש-
באקטעריאלאגישע
לאבאראטאריום
פ. שאץ
לאדז,
פיעטריקאווער 37

מעכאנישע
שלאסעריי
י. רעדער
ליסטאפאד 11,
(רוג זאכאדניא)

דאס לאנג-באקאנטע
ווייין-געשעפט פון
ע. שיקיער
(אינהאבער ישראל שיקיער)
פריהער פולנאצנא 1
איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 107-84
ווייינען, קאניאקען און ליקיערען
עמפפעהלט די בעסטע
עקזיסטירט זייט 1865 יאהר

געדענקט, ביי
שטשעשליווי
א גרויסער אויסוואהל פון
אריגינעלע בילליגער און
טאמאשאווער סחורות
אויף אנציגער און פאלטענס
פון די בעסטע קוואליטעטען
אויך פארשידענע רעשטען
קומט און איבערצייגט אייך!
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראנט II שטאק.

די שחיטה-גזירה

(ענדע פון דער 1־טער זייט)

געזעהען מיט דער פערטיידיגונג פון דער גאַנצקייט פון דער שחיטה.

פערשטעהענדיג די ערנסטקייט פון דער לאַגע האָט די יידישע פּאַרלאַמענטאַרישע רעפּרעזענטאַנץ דורכגעפיהרט א רייהע אינטערווענצען ביים פּרעמ-יער גענעראַל סקלאַדקאָווסקי, האַנדעלס און אינדוסטריע מיניסטער און אגראַר-מיניסטער. די אינטערווענצען האָבען געהאַט דעם צוועק אָפּצושטעמפּען די שאַרפקייט פון די אויספיהר-תקנות, חוץ דעם האָט דאָס פּרעזידיום פון דער פליישער-אָפּטיילונג באַזוכט. זיי האָבען ערשינען די אויספיהר-תקנות, דורכגעפיהרט א רייהע אינטערווענצען אויפ'ן געביט פון פערבאַנד פון די האַנדווערקער-קאַמערן.

אויב עס איז אונז געלונגען, אז אייניגע פּונקטען פון די אויספיהר-תקנות זאָלען ליבעראַל אויסגעטייטשט ווערען, מוזען מיר אָבער מיט גרויס בעדויערען אונ ווייטאָג פעסטשטעלען, אז מיר זענען נישט געווען ביכולת צו ענדערען פּרינציפּיעל די אויספיהר - תקנות, וועלכע מאַכען פּשוט אוממעגליך דעם יידישען קצב און וואורשטען-מאַכער צו פערנעמען זיך מיט זיין פאַך.

מיר קאָנען אויך נישט אדורכגיין מיט שטיל-שווייגען איבער דער פראַגע פון ביקור.

מיר שטעלען פעסט, אז מיר האָבען געמאַכט אַלע בעמיהונגען, כדי צו דערפיהרען צו אַ געמיינזאַמער ארבייט מיט דער אגודת-הרבנים אין פּוילען. מיר האָבען וועגען דעם דאָזיגען ענין איבערגעשיקט צו די אגודת-הרבנים א בריוועלע מעמאָריאַל, וועל-סענדיג, אז אַהן דעם ביקור פון חלק אחרים וועט אוממעגליך זיין דעם יידישען קצב צו פערנעמען זיך מיט'ן פליישער-פאַך. צום בעדויערען האָבען מיר נישט געפינען קיין פערשטענדעניש ביי דער אגודת-הרבנים, וועלכע האָט נישט גענומען איין אַכט די נויטווענדיגקייט פון אַ געמיינזאַמער מיט-ארבייט מיט אונז ביים פעסטשטעלען די ריכט-ליניע אין דער פראַגע פון אויסבילדען מנקרים.

האָבענדיג דעם טרעסטען דרך-ארץ פאַרן אויטאָ-ריטעט פון די רבנים מוזען מיר אָבער פעסטשטעלען, אז די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַרן ריטועלען מצב פון דער שחיטה נאָכ'ן 1-טען יאנואר 1937 יאָהר וועט אויסשליסליך פאַלען אויף דעם טייל רבנים, וועלכע האָבען נישט דערלאָזט דערצו, אז די ניקור-פראַגע זאָל רעגולירט ווערען.

די היינטיגע אינסטרוקציעס האָבען דעם צוועק צו אינפאָרמירען אייך, חשוב'ע חברים, אחן צו געבען אייך די נעהעריגע אנווייזונגען, ווי אזוי איהר זאָלט, נישט קוקענדיג אויף די בעגרעניצטע מעגליכקייטען און שווערע בעדינגונגען, קאָנען נאָכ'ן 1-טען יאנואר 1937 — בלייבען אין אייער פאַך.

פאַרן צוטרעטען צום עצם הענין מוזען מיר אונז פערשטרייכען, אז ביי אונזערע ביז איצטיגע פּאָזיציעס, וועלען מיר זיך קאָנען כמעט טיילווייז דער-האַלטען נאָר דעמאָלט, ווען מיר וועלען זיך קאָנ-צענטרירען ארום א שטאַרקע, איינהייטליכע אָרגאַ-ניזאַציע, וועלכע וועט זיך שטיצען אויף דער האַר-מאָנישער מיטאַרבייט און ריקזיכטסלאָזער דיסציפּלין פון אַלע קצבים און וואורשטענמאַכער. דעם קאַמף פאַר אונזערע עלעמענטאַרע עקאָנאָמישע רעכט וועלען מיר פיהרען נישט מיט קיין קלענערע ענערגיע אויך נאָכ'ן 1-טען יאנואר 1937. מיט אַלע לעגאַלע מיטלען און מיט דער אונטערשטיצונג פון דער גאַנצער יידישער געזעלשאַפט וועלען מיר דעם דאָזיגען קאַמף פיהרען ביז דעם ענדגילטיגען נצחון. אונזער הויפּט-ציל וועט נישט נאָר זיין צו דערגרייכען די נאָוועליזירונג פון די אויספיהר-תקנות, נאָר אויך — א רעאַסומציע פון דעם גאַנצען גופא, אַרויסגייענדיג פון דעם שטאַנדפּונקט, אז די אינטערעס פון געזעצגעבער האָט נישט געקאָנט זיין די פערניכטונג פון צעהנדליגער טויזענדער פּראָדוקטיווע האַנדווערקער וואורשטמאַכער.

ביז איצט זענען צוגעטיילט געוואָרען קאָנטינגענטען פאַר 27 יודישע קצבים אין ווארשא

קוים עטליכע אויז דרייסיג קאָנצעסיעס. — די פראַגע פון אונטער-טייל-פלייש און דער ראַבינאַט. — וואָס הערט זיך אויף דער פּראָווינץ

וו א ר ש א, 31 (טעלעפאָניש)

ביז היינט אין דער פריה איז געווען אַרויסגע-געבען אויף גאַנץ ווארשא (וואו עס זענען ביז איצט געווען 500 כשר'ע יאַטקעס אויף א יודישער בעפעל-קערונג פון לערך 400 טויזענד נפשות) קוים 38 קאָנצעסיעס. די מאגיסטראַט - בעאַמטע „אײלען זיך נישט", און ווען עס איז געווען א דעלעגאַציע ביי זיי, האָבען זיי ערקלערט, אז זיי קאָנען נישט „נאַ־דראַנזשען" מיט'ן ערלעדיגען די אַלע קאָנצעסיעס־פּיטעס.

די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָבען אויסגער-רעכנט, אז א חוץ די פיל טויזענדער יודישע פאַמי-ליעס פון קצבים און העסורים און פלייש-הענדלער, וועלען אויך פערלירען די פּרנסות טויזענדער יודי-שע פלייש-הענדלער. די יודישע הורטאָווניקעס אין ווארשאַווער שעכט-הויז האָבען שוין ענטזאָגט הונ-דערטער יודישע ארבייטער. עס איז פאָרגעקומען א זיצונג פון דער פערוואַלטונג פון די פלייש-ארביי-טער כדי אַנצונעהמען מיטלען ווי אַזוי צו ראַטעווען פון הונגער די אַלע אָפּגעזאָגטע.

פון דער פּראָווינץ מעלדעט מען, אז אין א סך שטעטלעך איז די לאַגע אין דער היינטיגער גאַנץ אייג-פאַך: מען האָט פּשוט פעריוועהרט די שחיטה, און די קצבים, פלייש-ארבייטער, שוחטים זענען געבליבען אָהן פּרנסה. מילא, וועגען בעזאָרגען מיט כשר פלייש רעדט מען שוין נישט, ווייל עס איז א פראַגע קודם כל פון פּרנסה.

איצט ווי זעהט עס אויס מיט דער בע-זאָרגונג פון כשר פלייש? דער ראַבינאַט, מוז מען זאָגען, האָט לײדער נישט גענומען אין אַכט די פער-כונפטיגע און לאָגישע מיינונגען נישט נאָר פון די יודישע זשורנאַליסטען, נאָר אויך פון די פּאַרשטע-הער פון דער פלייש-בראַנזשע וועגען מתיר מאַכען צו טרייבערן דעם אונטערשטייל טייל פון דער בהמה אחן הגם ער האָט דערווייל קיין בפירוש'ען איסור נישט אַרויסגעגעבען, ציהט ער מיט'ן גאַנצען ענין דאָס פּעהגרעסערט נאָך מעהר די קאַטאַסטראָפע פון דער לאַגע. עס איז קלאָר, אז די רעגירונג וועט אויף קיין פאַל נישט לאָזען די כשר'ע קצבים פערקויפען דעם אונטערטייל אַלס טריפה צו קריסטליכע קאָנסו-מענטען. שוין אין דער אָפיציעלער ערקלערונג פון דער רעגירונג ווערט היינט געזאָגט, אז אויב דאָס וועט זיך אַרויסווייזען, וועט מען נאָך מעהר פער-קלענערן די צאָהל בהמות צו דער כשר'ער שחיטה־די קצבים ערקלערען אָפען, אז דאָס נישט ערלויבען צו טרייבערן דורך דעם ראַבינאַט מאַכט זיי אומ-גליקליך. מיר ווילען האָפען, אז דער ראַבינאַט וועט נאָכאַמאָל בעטראַכטען די לאַגע און יאָ מתיר מאַכען איבריגענס האַנדעלט זיך דאָ נישט וועגען מתיר מאַכען, ווייל באמת איז דאָס ערלויבט לויטן דין, און אפילו אין ווארשא זעלבסט האָט מען אויך געטריי-בערט דעם אונטער-טייל.

עס מוז געזאָגט ווערען א פּאָר ווערטער אויפ'ן אַדרעס פון די עופות-הענדלער. זיי האָבען שוין גע-מאַכט א פּאַסעק אויף עופות און שטאַרק געהויבען די פּרייזען, וועלענדיג רייך ווערען פון יודישען אומ-גליק. מיר האַלטען, אז דאָס איז א פערברעך. די לע-בעדיגע עופות זענען נאָך נישט געשטיגען אין פּרייז און אויב די עופות-הענדלער היבען איצט די פּריי-זען, איז עס א סקאַנדאַל און עס וועט זיין די פליכט פון יעדען אייטעם צו קעמפען געגען דעם. ערשטענס דאַרפען די בעל-הבית'טעס זיך אָפּהאַלטען צו קוי-פען ביי זיי; יעדע זאָל גלייכער קויפען א לעבעדיגען עוף און לאָזען שעכטען, צווייטענס, וועט מען מוז-זען זיך ווענדען צו דער מאַכט, אז זי זאָל נישט דער-לאָזען צו דער העכערונג פון די עופות-פּרייזען.

וו א ר ש א, 31 (טעלעפאָניש)

ביז היינט דריי א זייגער נאָכמיטאָג זענען אויף 430 ווענדונגען אַרויסגעגעבען געוואָרען 95 קאָנ-צעסיעס פאַר יודישע קצבים. ווייטערדיגע קאָנצע-סיעס וועלען אַרויסגעגעבען ווערען שבת און מאָנ-טאָג.

ביז איצט האָט נאָך קיין איין יודישע ווארשט-געשעפט אָדער עופות-הענדלער נישט בעקומען קיין קאָנצעסיע. א דעלעגאַציע פון פליישער צעך און פון די ווארשטפאַבריקאַנטען האָט דעריבער אונטער-נומען אין דער אינדוסטריע - אָפּטיילונג ביים מא-גיסטראַט, וואו מען האָט זיי צוגעזאָגט מאָנטאָג צו ערלעדיגען דעם ענין.

פון די 95 קאָנצעסיאָנירטע קצבים איז נאָר דער-ווייל פאַר 27 צוגעטיילט געוואָרען קאָנטינגענטען אויף כשר פלייש.

ווארשא האָט א זאַפּאַס כשר פלייש פון דער פריהערדיגער שחיטה וואָס וועט לאַנגען ביז מאָנטאָג אָדער דינסטאָג.

דער „גרויסער טאָג" איז לובלינער שחט-הויז

אַזוי האָט עס זיך אנגעהויבען מיט דער „הומאַניטאַרער" שחיטה. — דער „גלענצענדער" עקספּערימענט מיט א יונג ביקעל און דער צווייטער עקספּערימענט מיט אַ קעלבעל. — די הויכע קאָמיסיע האָט עס מיט אייגענע אויגען צוגעזעהען

ל ו ב ל י ן.

מאָנטאָג 11 פריה איז אין שחט-הויז אראָנגע-קומען א גרויסע קאָמיסיע פון 7 פּערזאָן, פאָרשטעה-ער פון יואיעוואודזטוועאַמט, מאַגיסטראַט און דאָק-טוירים מיט'ן נאטשעל יאַן כיבאָווסקי פון וואיעוואודז-טווע־אַמט בראש, כדי בייצוואוינען דעם אנהויב פון איינפיהרען דעם נייעם שחיטה-סיסטעם.

מען האָט אַראָבגעבראַכט א ספּעציעלען מעכאַ-ניקער, ער דאַרף עס פּערזענליך דעם „באַרבאַרי-שען" שוחט. ער דאַרף עס אריינפיהרען דעם הומאַ-ניטאַריזם אין שחט-הויז. דעם כבוד צו געניסען דער ערשטער פון דאָזיגען הומאַניטאַריזם, האָט מען צו-געטיילט א יונג ביקעל, מכבד געווען איהם מיט 6 קלעפּ אין קאָפּ. דער מעכאַניקער האָט עס געמאַכט מסתמא זעהר פּרעציז און דאָס ביקעל — זייענדיג שטאַרק דורכגענומען מיט דער פרייד פון בעקומען אַזאַ האַלב טוץ הומאַניטאַרע קלעפּ, האָט בעשלאָסען דערווייל מיט'ן זינדיגען וועלטעל נישט צו שיידען און זיך ווייטער גלייך ווי קיינמאָל גאָרנישט אַרומ-שפּאַצירט אין שחט-הויז.

האָט דער מעכאַניקער מיט זייגע געהילפען אנ-געטון דעם ביקעל א מאַסקע אויפ'ן קאָפּ און גע-נומען אריינקלאַפּען אין מוח פון ביקעל א ספּעצ-יעלען, לאַנגען, הומאַניטאַרען טשוואָק. און — גלייך ווי עפּעס א יודישער רוח וואלט אַריין אין דאָזיגען ביקעל — עס האָט זיך נישט געוואָלט אונטערגעבען, געדרעכט, אויב די וועלט ווערט אזוי הומאַניטאַר גלוסט זיך דעם ביקעל נישט אומצוקומען. האָט עס זיך ווייטער שפּאַצירט אין שחט-הויז.

אין די שטימונג צווישען די אנוועזענדע געוואָ-רען קאַליע, עפּעס, ווייזט אויס איז מיט'ן דאָזיגען הומאַניטאַריזם נישט אַזוי אין בעסטען אָרדנונג, און היות ווי אויף דעם ביקעל איז שוין טאַקע געווען א רחמנות, אַפילו א יוד האָט דאָס געקענט ריהרען, האָט מען אָנגעהויבען פערלאַנגען אַז אויב דאָס ביקעל ווייל זיך נישט געזעגענען אויף א הומאַניטאַרען אופן, טאָ זאָל עס דערפיהלען דעם טעם פון באַר-באַריזם. (אַנדערע האָבען זיך ווייטער געהאַלטען שטאָל און אייזען ביים הומאַניטאַריזם. האָט מען דעם ביקעל געבונדען די פיס און גענומען אומוואַ-רפען אויף דער פּאַדלאָגע, כדי אָבער עס זאָל זיך חלילה נישט צוקלאַפּען קיין איבר, האָבען די צעה-רחמנות אונטערגעלייגט א קישעלע. האָט מען דאָ אָבער צו טון מיט א בהמה בצורת ביק, איז דאָס ביקעל טאַקע געפאַלען, נאָר פּונקט אויף דער אנ-דער זייט, וואו קיין קישעלע איז נישט געלעגען.

בקיצור — מען האָט אַרויסגערופען א קיילער-מייסטער פון דער רייך־אַרישער ראַסע און יענער האָט מיט א לאַנגען מעסער א סוף געמאַכט צו דער הומאַ-ניטאַרער מאַטערניש פון ביקעל.

נאָך דעם דאָזיגען ערשטען עקספּערימענט האָט מען זיך א נעהם געטון צו א קעלבעל און יודעס האָבען די אַלע הומאַניטאַרע מכשירים נישט גע-האָלפען און אויך דאָס קעלבעל האָט געמוזט פאַלען אונטער'ן מעסער, אויפ'ן זעלבען אופן ווי דאָס איז געשעהען מיט די קעלבלעך פון דור־דורות.

נאָך די צוויי עקספּערימענטען איז די קאָמיסיע אַוועק פון שחט-הויז און ווי מען גיט איבער, איז איינער פון דער קאָמיסיע צוזאַמען מיט'ן מעכאַניקער גלייך מיט'ן ערשטען צוג אַוועקגעפאָהרען קיין וואַר-שע, כדי דאָרט זיך שואל עצה צו זיין און זיך דערוויסען ווי אזוי מען פּראָבירט דאָס הומאַניטאַריזם.

דער סכסוך צווישען די פליישער-הורטאָווניקעס מיט די פליישער-האַנטווערקער

ווערט שבת בעהאַנדעלט דורכן קאָמיטעט פון יוד. וועלט-קאָנגרעס אין לאָדז

ווי עס איז שוין בעקאַנט פון פריהער, איז דעם פאָריגען שבת אין אָוונט געהרופען געוואָ-רען דורך די שעכטער-הורטאָווניקעס א גרויסע בע-ראַטונג מיט'ן אנטייל פון געזעלשאַפטליכע טוער און עסקנים ביי אונז אין שטאָט, אויף דער דאָזי-גער בעראַטונג איז געקומען צו א גאָר העפטיגען ווערטער אויסטויש צווישען די פאָרשטעהער פון די פליישער-האַנטווערקער מיט די שעכטער-הורטאָווני-קעס, עס זענען געפאַלען שווערע בעשולדיגונגען אויפ'ן אַדרעס פון די פליישער-האַנטווערקער, די בעראַטונג האָט זיך געענדיגט דערמיט, וואָס דער ענין איז איבערגעגעבען געוואָרען צו אַנטשיידען דעם קאָמיטעט פון יודישען וועלט-קאָנגרעס. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם קומט פאַר שבת דעם 2. יאַנואַר 1937, 6 אין אָוונט אין לאָקאַל פון ביוראָ פון י. וו. ק. א בעראַטונג מיט'ן אנטייל פון אנגע-זעהענע געזעלשאַפטליכע טוער, וועלכע וועלען זיך בעמיהען דעם ענין צו דערפיהרען צו א פרידלי-כען אויסגלייך.

קאָנפערענץ צווישען די פליישער-ארבייטער און פליישער-האַנדווערקער

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אריינפיהרען אין לע-בען דאָס שחיטה-געזעץ פון 1-טען יאַנואַר 1937 און די צוועקמעסיגע ענדערונגען, וואָס וועלען קו-מען אין רעזולטאַט פון דערמאָנטען געזעץ אויפ'ן געביט פון האַנדעל מיט כשר פלייש, ווי אויך די פערקלענערונג פון קאָנטינגענט איז נעכטען אין אָוונט אין לאָקאַל פון די פליישער-האַנטווערקער פאָרגעקומען א קאָנפערענץ, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט די פאָרשטעהער פון פליישער-אַר-בייטער-פעראיין בערקא-יאָסעלעוויטשא 16 און די פאָרשטעהער פון פליישער-האַנטווערקער-צעך צע-געלניאַנאַ 28.

אויף דער קאָנפערענץ זענען אַרומגערעדט געוואָרען א גאַנצע רייהע פראַגען, וואָס זענען נוגע די רעכט פון די ארבייטער אויף זייערע ביז איצ-טיגע ארבייטס-פּאָזיציעס און די מיטלען ווי אַזוי צו פערהיטען פון דער געפאַהר, אז ארבייטער לאַנגיאָהריג בעשעפטיגטע אין דער פלייש-בראַנזשע זאָלען נישט פערלירען זייער ברויט, די פאָרשטע-הער פון פליישער-צעך האָבען אַרויסגעוויזען פער-שטענדניס פאַר די אַרויסגערוקטע פּאָסטולאַטען און פאָדערונגען פון די פליישער-ארבייטער, אויף דער קאָנפערענץ איז געקומען צום אויסדרוק די זאָרג פאַר די פאָלגען פון שחיטה-געזעץ, וועלכע קענען שווער טרעפען סיי די ארבייטער און סיי די קצבים.

צוליב דער נישט קלאָרקייט ווי אַזוי און וועלכער מאָס דאָס שחיטה-געזעץ וועט זיך אויס-ווירקען אין לעבען, זענען נאָך קיין קאָנקרעטע בינדענדע בעשלוסען אויף דער קאָנפערענץ נישט אָנגענומען געוואָרען. עס איז אַרויס-געזאָגט געוואָרען דער וואונש פון ביידע צדדים, אז די ערשטע טעג פון דער קומענדיגער וואָך זאָל פאָרקומען דער המשך פון דער ערשטער קאָנ-פערענץ.

אדוו. ז. שטרויך

מיט'ן פנים צום יאהר 1937

מערקווירדיג: יודען האָבען געענדיגט דאָס יאָהר 1936 אונטער די קלאַנגען פון דעם נייעם סימפאָנישען אָרקעסטער אין תל-אביב. ווי זאָגט דאָס אַלטע יודישע שפּריכוואָרט: ווען זינגט א יוד— דעמאָלט ווען ער איז הונגעריג אָדער נאָר אויף אַנ-אמת טרויעריג. און טרויעריג זענען מיר יודען, שווער געטראָפען אין אונזער גוראַלגעל אויף רעכט צו לעבען. און אפשר טאַקע דערפאַר האָבען זיך אין דער פייערונג פון דעם פילהאַרמאָנישען קאָנצערט בעטייליגט די פאָרשטעהער פון דער יודישער אויפ-לעבונגס - בעוועגונג, כדי צו בעווייזען און דאָקו-מענטירען, אז אין דער דאָזיגער שרעקליכער צייט פאַר דעם יודישען פאָלק, אין דער צייט פון יסורים און פּיין, האָבען מיר דעם מוט פאַר דער גאַנצער וועלט צו אויסצוזינגען אָדער ריכטיגער אויסצושפּי-לען דאָס ליד פון דער מענשליכער נשמה, די געפיה-לען פון דער טיפער מענשליכער קולטור. עס איז א סימבאָלישער אַקט: דאַן ווען מען פערדינגט ברוטאַל-קייט און שנאה, דאַן ווען מען רייסט אונטער דאָס מענשליכע אין מענשליכען גוף, ווען מען בויט אויף ראַסען-האַס און ראַסען - פערפאָלגונג, ווען מען טיילט די וועלט אויף „„ריינע" אַריער און „שמו-ציגע" נישט-אַריער — דאַ האָבען מיר די געדולד-טע דעם מוט אַרויסצובעקומען פון דער מענשליכער נשמה דעם עטליכען קוואַל פון מוזיק און פּאָעזיע, דעם פונק פון דער טיפסטער קולטור.

ס'איז סימבאָליש, וואָס גראָד אין דעם לאַנד, אין וועלכען ס'האָבען זיך געקרייצט די אַלטערטימליכע קולטורען, אין לאַנד, וואו מיר יודען האָבען געגע-בען דער וועלט די יסודות פון דער נביא'שער עטיק, האָט אין סוף יאָהר 1936 געזיגט די שעפּפונגספרייד פון ריינסטער, אונמיטעלבאַרסטער מענשליכער דער-הויבונג. און עס האָבען נישט געשטערט אין דער דאָזיגער התרוממות הנפש די קרבנות, וואָס עס זע-נען געפאַלען אין דעמזעלבען יאָהר, זיי האָבען אפשר בעגעבען די אַנטריבונג, געגעבען דעם שטוים אין דער ריכטונג, אז דער וועג פון „ישראל איז אַנגעמערקט פון דורות, אין זיין נאַציאָנאַלער גלויבען באַזירט אויף דעם מענשליכען פעריונפט"...

שירה האָבען געזאָגט די בערג פון יהודה צום יום-טוב פון סוף יאָהר. נישט אונזער יודישער יום-טוב, אָבער פאָרט א יום-טוב פון גאָר דער וועלט. געזונגען האָבען די בערג, געהילכט דער הר-הצופים מיט דעם טעמפּעל פון דער אוניווערזיטעט, געהופען צו פערבריידערונג אונטער די טענער פון דער נישט געענדיגטער סימפאָניע פון ליבע פון מענש צו מענש. און די וועלט האָט געהאָרכט, געהאָרכט האָט אייראָ-פּע, וואָס האָט אזוי פיל פערשטענדניש געהאַט פאַר דעם שוואַכען צד אין דעם אַביסינישי - איטאַליע-נישען קאָנפליקט, געהאָרכט האָט דאָס ביוראָ פון דער פעלקער-ליגע, וואָס האָט די שווערע אויפגאַבע פון טראָגען שלום צווישען די פעלקער... געהאָרכט האָבען די אינטעלעקטועלע, וואָס געדענקען נאָך, אז דאָס יאָהר 1936 איז א יובילעאום-יאָהר פון דער חידערפינדונג, עס בעצייכענט א דאַטע פון 500 יאָהר צייט דער ערשטער גיטענבערג ביבעל, געהאָרכט האָט די ברייטע וועלט.

צי האָט זי אָבער פערנומען די שטים, וואָס געהט פון די בערג פון יהודה? צי האָט זי זיך איינגעהילט אין דעם, ווי עס קלאַפּען די הערצער פון די, וואָס זענען פערזאַמעלט אין אום ארום דעם קאָנצערט־זאַל? צי האָבען זיי דערפיהלט ווי עס שטראַמט אויף דער קאַנוואַ פון דער אויסגעשפּילטער מעלאָדיע די טראַ-גישע פראַגע — פאַרוואָס? און צי האָבען זיי אויך פערשטאַנען, אז אין די מעכטיגע אקאָרדען פון סימפאָנישען קאָנצערט איז איינגעקלאַמערט דער שטאַרקער ווילען פון פאָלק צו אויסדויער, קאַמף און נצחון? —

דאָס יאָהר 1936
און די פּערספּעקטיווע אויפ'ן יאָהר 1937

דאָס יאָהר 1936 האָט זיך אָנגעהויבען אונ־טער צייכען פון מלחמה און ענדיגט זיך אונטער דעמזעלבען צייכען. אָנגעהויבען האָט עס זיך אין סאַמע ברען פון דער אביסיניש־איטאַליענישער מל־חמה און עס ענדיגט זיך אין דעם ברען פון דעם בלוטיגען ביטערן קריג אין שפּאַניען — א בירגער קריג וואָס האָט שוין איינגענטליך פון לאַנג פערלוי־רען דעם כאַראַקטער פון א לאָקאַלען קאָנפליקט און שטעלט מיט זיך פאָר

א פּראָבע פון דער גרויסער פעל־קער שחיטה,

צו וועלכער מען גרייט זיך אין האַרץ פון אייראָפּע און צו וועלכער די צוטרייטונגען האָבען טאַקע אין דעם יאָהר 1936 דערגרייכט דעם העכסטען שוואונג.

אויב אין דעם יאָהר 1935 האָבען נאָך די גרויסע מערב - אייראָפּעאישע דעמאָקראַטיעס פראַנק־רייך און ענגלאַנד, געמאַכט די גרעסטע אָנשטרענ־גונגען בכדי דורך טראַקטאַטען און אָבמאַכען, דורך אונטערהאַנדלונגען און קאָמפּראָמיסען, דורך כל־ערליי קאָמבינאַציעס און תחבולות צו פערזיכערען דעם שלום, האָבען זיי זיך אָבער אין יאָהר 1936 פּאָלשטענדיג איבערצייגט אז די גאַנצע זייערע בע־מיהונגען וועלען צו קיין רעזולטאַטען נישט דער־פיהרען. די פיהרענדע מלוכה־מענער אין פראַנק־רייך און ענגלאַנד האָבען אין דעם יאָהר געהאַט די געלעגענהייט זיך איבערצייגען אז דער הויפּט פאַרטנער אין אייראָפּע — דייטשלאַנד — וועט זיך נישט לאָזען בינדען דורך קיין שום אָבמאַכען און פּאַקטען, און אויב ער זאָל אפילו לפנים איינגע־העין אויף וועלכע עס איז אָבמאַכען איז לגמרי נישט פאַראַהאַן די זיכערהייט אז ביי דער ערשטער געלע־גענהייט ווען דאָס וועט זיך איהם אויסווייזען פאַר גינסטיג —

וועט ער צורייסען דעם געגעבענעם אָפּמאַך ווי א שטיקעל פּאַפּיר.

פראַנקרייך און ענגלאַנד האָבען זיך איבער־צייגט אז אין דער זעלבער צייט ווען זיי האָבען זיך בעמיהט דורכצוקומען מיט דייטשלאַנד מיט אַנ'אויס גלייך, ווען זיי האָבען געוואָלט אויפריכטיג און אָן שום הינטער געדאַנקען אריינציהען דייטשלאַנד אין דער צוזאַמענאַרבייט מיט די אייראָפּעאישע פעל־קער, בכדי צו פערזיכערען דעם שלום און זענען אויך גרייט געווען אויף די ווייטגעהענדסטע הנ־חות אין דער זעלבער צייט האָט דייטשלאַנד ענט־וויקעלט

א נאָך נישט געזעהענע אין דער גע־שיכטע פון דער מענשהייט בע־וואָפנונגס ארבייט

די אייראָפּעאישע מלוכות האָבען עס דערזעהען און האָבען פערשטאַנען . זיי האָבען פערשטאַנען אז אויב זיי ווילען נישט אין א שעהנעם פריהמאָרגען איבערראַשט ווערען דורך א דייטשען אטענ־טאַט אויף דער אָרדנונג פון דער וועלט, אויב זיי ווילען נישט אונטערליגען דער געפּאַנצערטער דייט־שער פויסט, וועלכע גרייט זיך ווי א רויב־פויגעל צו איבערראַשען אירע שכנים דאַן מוזען זיי אויפהערן מיט נוצלאָזע אונטערהאַנדלונגען און קאָנפערענ־צען , דאַן מוזען זיי דער געפּאַנצערטער פויסט אַ־נטגעגענשטעלען א אייזערנע פויסט און מוזען אליין צוטרעטען צו אינטענסיווער בעוואָפנונג.

איז טאַקע

דאָס יאָהר 1936 געשטאַנען אונטער דעם איבערוויגענדען צייכען פון בעוואָפנונג.

אין דעם יאָהר האָט מען ווייניגער גערעדט וועגען שלום און אַלס עפטער וועגען מלחמה. און צו דער דאָזיגער מלחמה האָבען זיך אַלע פעלקער אהן אויס נאָהם געגרייט און א פיבערהאַפטען טעמפּאָ מען האָט זיך געגרייט און מען איז שוין טאַקע באַלד איבער פריהער איינער שפּעטער אָבער אלע פעלקער האָבען שוין איצט דאָס בעוואוסטזיין אז א מלחמה איז אונפערמיידליך און אויב עס קען נאָך געשע־הען א נס איז דער נס אז דער שלום זאָל נישטגעשטערט ווערען. דעם טאָן צום דאָזיגן ווילדן בעוואָפ־נונגס געיעג מיט וועלכען עס האָט זיך אויסגעצייי־כענט דאָס יאָהר 1936 האָט ווי געזאָגט געגעבען דייטשלאַנד. און נישט נאָר דאָס. דער ביזער גייסט אין נאַצי דייטשלאַנד האָט אין א געוויסער מאָס סטימולירט, די גאַנצע אייראָפּעאישע און אויך אַל־וועלטליכער פּאָליטיק. עס אונטערליגט נישט קיין ספק , אז די איטאַליעניש־אביסינישע מלחמה וואָס דאָס יאָהר 1936 האָט איינגענטליך איבערגענומען פון יאָהר 1935 וואָלט אויך געווען אונמעגליך ווען איטאַליען וואָלט נישט געקאַנט אויסשפּילען דעם פראַנצויזיש דייטשען אַנטאַגאָניזם. מוסאָלי־ני וואָלט זיך קיינמאָל נישט געוואַגט אויף זיין אבע־סינישער אוואַנטורע וועלכע איז לגמרי נישט געווען צום האַרצען נישט פון ענגלאַנד און נישט פון פראַנקריך ווען ער וואָלט נישט שפּעקולירט אויף דער געשפּאַנטער לאַגע וואָס עס הערשט אין אייראָ־פּע. מוסאָליני האָט גאַנץ גוט געוואוסט אז האָבענ־דיג אין אייראָפּע אזא געגנער ווי דאָס היטלער דייטשלאַנד וועט נישט ענגלאַנד און נישט פראַנק־רייך נישט וואַגען מיט פיזישער קראַפט)

א געגענצושטעלען זיינע פּלענער אין מזרח אפריקא.

די אויסרעכנונג איז געווען א ריכטיגע ווי דאָס האָט בעוויזען דער גאַנצער גאַנג און פערלויף פון דעם ענגליש - איטאַליענישען קאָנפליקט אויפ'ן מיטעל־לענדישען ים צוליב דער אביסינישער אוואַנטורע אלזא דייטשלאַנד האָט אבעסיניען צו פערדאַנקען וואָס נאָך א האַלב[illegible] קאַמף פון בלויז 10 חדשים, האָט עס פערלוירען זיין אונאָבהענגיקייט

עס איז דערמיט אָבגעווישט געוואָרען די איינציגע זעלבסטשטענדיגע מלוכה אין אפריקע.

דער דאָזיגער אומגליקליכער ענגליש־ איטאַל־יענישער קאָנפליקט וועלכער האָט זיך געצויגען כמ עט דאָס גאַנצע יאָהר 1936 האָט ארויפגעלגט זיין חותם אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער לאַגע און אויף דער דיפּלאָמאַטישער שפּיל פון כמעט אלע מלו־כות. איטאַליען איז געוואָרען פערביטערט, וואָס ענגלאַנד און פראַנקרייך נישט קענענדיג זי צוויג־גען צו רעזיגנירען פון איהרע פּלענער אין אבעסי־ניען האָבען זיי אָנגעווענדעט א מאָראַלישען און צום טייל מאַטעריעלען דרוק. די סאַנקציעס וואָס די פעלקער ליגע האָט פּראָקלאַמירט געגען איטאַליען האָבען אבעסיניען גאַרנישט געהאָלפען און אפשר זענען זיי לכתחילה געווען אויסגערעכענט אז זיי זאָלען נישט העלפען, דאָמעגען האָבען זיי נאָר גע וועין

אז עס זאָל פּלאַצען דער שטרעזא פּראָנט,

אז איטאַליען זאָל זיך אָבריסען פון ענגלאַנד און פראַנקרייך און זאָל זיך דערנעהנטערען צו דייטשלאַנד דער דירעקטער רעזולטאַט פון דער מלחמה אין אבעסיניען איז אלזא אז דער גע איינינגטער פּראָנט פון פראַנקרייך ענגלאַנד און אי־טאַליען וואָס איז ביז דאַן געשטאַנען אין אייראָפּא איז זיך צופאַלען. דעם דאָזיגען אומשטאַנד האָט פערשטאַנען אויסצונוצען היטלער און אזוי ארום זעהען מיר, אז אין איין זייט האָט מוסאָליני אויס גענוצט דעם דייטש פראַנצויזישען אנטאַגאָניזם צו זיינע צוועקען און פון דער אנדערער זייט האָט דער קריג אין אפריקע און דאָס צופאַלען פון שטרעזא פּראָנט געהאַט א ריקווירקונג אין היטלערס מעשים אין אייראָפּא.

אין יאָהר 1936 האָט היטלער פאָרטגעזעצט זיין ארבייט וואָס איז בעשטאַנען , א חוץ אין דער פרוסישער בעוואָפנונגס ארבייט אין ברעכער כסדר טראַקטאַטען

און אין אָבשאַפען איין פּאַרשריפט פון ווערסאַלער טראַקטאַט נאָכן צווייטען.

פון דעם דאָזיגען אינטערנאַציאָנאַלען דאָקומענט, מיט וועלכען דייטשלאַנד איז געווען געבונדען איז שוין כמעט גאָרנישט געבליבען. עס זענען דערווייל נאָך געבליבען אונבעריהרט נאָר די טעריטאָריאַלע קלויזולען. אָבער דאָס לאָזט זיך היטלער איבער אויף דער צייט ווען ער וועט לויט זיין מיינונג און לויט דער מיינונג פון די גענעראַלען זיין פערטיג מיט די בעוואָפנונג. היטלער ווייסט גאַנץ גוט אויב די אלע פערלעצונגען פון די טראַקטאַטען זענען איהם ביז איצט אראָב קליין איז עס דערפאַר וואָס די וועלט פיהלט אַנ'אָרגאַנישען עקעל און שרעק פאַר א נייער וועלט מלחמה. די דאָזיגע שטימונגען פון דער עפענטליכער מיינונג פון דער וועלט האָט מאַ־סע היטלער אויסגענוצט אין א ברייטער מאָס. אַנ־דערש וועט זיך אָבער פאַרשטעלען די לאַגע ווען ער וועט איבערגעהען צו דער ,,רעוויזיע'' און

אָפּשאַפונגען פון די טעריטאָריאַלע קלויזולעס פון ווערסאַלער טראַק־טאַט

קיין שום מלוכה אין אייראָפּא וועט נישט ערלויבען אויף אָנריהרען איהרע גרעניצען און דעריבער וויל ער פריהער פערטיג ווערען מיט זיינע בעוואָפנונגען בכדי אונטערצושטיצען זיינע נייע געשעהענע פאַק־טען מיט כח.

דעם 7. מערץ האָט היטלער געמאַכט א גענער־ראַל־פּראָבע פון דער נאַכגיביגקייט פון זיינע געגנער אין אייראָפּע.

דאָס דייטשע מיליטער איז פּלוצ־לונג אַריין אין דעם דעמיליטאַריזיר־טען רהיין - געביט

להיפוך צו די קלויזולען פון ווערסיילער טראַקטאַט, ווייטער איז דער דעקרעט פון 27. אויגוסט וועגען איינפיהרען די צוויי־יעהריגע מיליטער - דינסט און אין א געוויסער צייט שפּעטער די קינדיגונג פון די ווערסיילער קלויזולען וועגען דעם פּערקעהר אויף די טייכען.

די גענעראַל־פּראָבע איז היטלערן געלונגען. פראַנקרייך האָט זיך נישט געקענט דעצידירען און ענערגיש אדוויסטרעטען געגען דעם כסדר'דיגען ברע־כען פון די אָבמאַכען. היטלער האָט געשטעלט די וועלט פאַר געשעהענע פאַקטען און די וועלט האָט עס אָנגענומען פאַר א גוטע מטבע.

אַלס ענטפער אָבער פון דעם אריינמאַרש פון דייטשען מיליטער קיין אויפ'ן רהיין

האָט פראַנקרייך ראַטיפיצירט דעם אָפּמאַך מיט ראַטען - פערבאַנד.

דער דאָזיגער אַקט, וואָס איז א לאַנגע צייט אָפּגע־שלעפּט געוואָרען, איז איצט אויטאָמאַטיש געוואָרען.

ענגלאַנד, דאַקעגען האָט אויף היטלערס פער־לעצען די טראַקטאַטען געענטפערט מיט נאָטעס און קאָנפערענצען. זי האָט איבערגעשיקט היט־לערן א פראַגעבויגען, אויף וועלכען זי וואַרט נאָך ביזן היינטיגען טאָג אויף אַנ'ענטפער. און געוואָלט וויסען האָט זי נאָר א קלאָרקייט: אויף וועלכע בע־דינגונגען וואָלט היטלער געוואָלט צוזאַמענאַרבי־טען מיט ענגלאַנד איבער דער פּאַציפיקאַציע פון אייראָפּע. אַנשטאַט אָבער אַנ'ענטפער אויף דעם פראַגעבויגען האָט היטלער אָנגעהויבען

צו פּרעדיגען א קרייץ - צוג געגען ראַטען - פערבאַנד

און זיין נייער אמבאסאדאָר אין לאָנדאָן ריבענ־טראָפּ, ווי נאָר ער איז אַרויס פון וואַגאָן אין לאָנ־דאָן, האָט ער באַלד אויפן וואָקזאַל ערקלערט, אז זיין הער און דיקטאַטאָר היטלער וויל ראַטעווען די וועלט פון באָלשעוויזם. אין איניגע וואָכען ארום האָט דייטשלאַנד אונטערגעשריבען דעם אָפּ־מאַך מיט יאַפּאַן צום קאַמף געגען קאָמוניזם. א לאַנגע צייט האָט מען נישט געוואוסט דעם אינ־האַלט פון דאָזיגען אָפּמאַך, קיינער האָט דאָך נישט געגלויבט אין דער אויפריכטיגקייט פון די דייטשען ווייל סיי אין דייטשלאַנד, סיי אין יאַפּאַן איז דער קאָמוניזם שוין לאַנג דערשטיקט און די דאָזיגע לענדער האָבען נישט קיין שום סבה. דער ענין איז אָבער געוואָרען קלאָר און מען האָט זיך בע־קענט מיטן אינהאַלט פון אָפּמאַך. עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אז לויט דעם דריטען פּונקט פון יאַפּאַניש־דייטשען אָפּמאַך

ווערט אָנגעקינדיגט א בעוואָפענטע אינטערווענץ לגבי דריי מלוכות,

אויפן פאַל ווען אין די דאָזיגע מלוכות זאָל הער־שען א קאָמוניסטישע איבערקערעניש. היטלער נעהמט זיך אלזא דאָס רעכט אָפּצושאַצען צי וועל־כען עס איז פון זיין שכן הערשט א קאָמוניסטישע איבערקעהרעניש און צי די דאָזיגע מלוכה וועט נישט בעוויזען זיך אליין אַנ'עצה צו געבען געגען דער דאָזיגער סכנה.

פראַנקרייך, אין וועלכער עס זענען אין דעם יאָהר פאָרגעקומען פּאַרלאַמענט - וואַהלען, וואָס האָבען געבראַכט א ריזיגען נצחון דעם פאָלקס־פראָנט און אין דער שפּיץ פון דער רעגירונג האָט זיך געשטעלט דער פיהרער פון די סאָציאַליסטען, לעאָן בלום, האָט באַלד ערפיהלט די חרפה, וואָס שטעקט אין דייטש־יאַפּאַנישען אָפּמאַך. פּרע־מיער בלום האָט געהאַלטען א ליידענשאַפטליכע, היסטאָרישע רעדע, וועלכע איז אויך געבעלם בע־פיהל אין דייטשלאַנד איינגעזעצען פערשוויגען גע־וואָרען. פּרעמיער בלום האָט דייטליך געגעבען צו פערשטעהען, אז הגם פראַנקרייך וועט

א סך מקריב זיין בכדי צו דערהאַל־טען דעם שלום, אָבער ווען דאָס וועט נויטיג זיין, וועט זי אויך קענען פער־טיידיגען איהר אונאָפּהענגיגקייט.

בלום האָט גלייכצייטיג אויסגעשטראָכען, צו וואָס ער האָט אויך געהאַט רעכט, אז ענגלאַנד וועט אין דעציזידענדען מאָמענט וואַרפען אלע איהרע כחות צו הילף פראַנקרייך.

אין ענגלאַנד איז אין יאָהר 1936 פאָרגעקומען אַ'וועקרעקונג אין דער פּיבלישער איינשטעלונג פון די מאָסגעבענדע רעגירענדע קרייזען. אין דעם יאָהר האָט ענגלאַנד ענדגילטיג איבערגעריסען מיט דער פּאָליטיק פון ,,איזאָלירטקייט''. נאָך דער סענסאַ־ציאָנעלער רעדע פון באַלדווינען, אז די גרעניצען פון ענגלאַנד געפינען זיך ביים רהיין, איז איצט געקומען די בעריהמטע רעדע פון מיניסטער אידען אין ברעדפאָרד א רעדע, וועלכע מען קען אָנרופען א היסטאָרישער דאָקומענט פון ערשטקלאַסיגער וויכטיגקייט. באַלדווין האָט ערקלערט, אז די גרע־ניצען פון ענגלאַנד ליגען ביים רהיין,

מיניסטער אידען האָט אָבער די דאָזיגע גרעניצען איבערגערוקט בעדייטענד ווייטער,

צוקומענדיג אין דעם אַנאַליז פון דער אינטערנאַ־ציאָנאַלער לאַגע צום איינפיהר, אז ענגלאַנד קען נישט בלייבען גלייכגילטיג, ווען אין פאַל, ווען אין אייראָפּע זאָל אויסברעכען א מלחמה. אין בערלין האָט מען תיכף פערשטאַנען די אָנצוהערעניש, ווייל זי איז געזאָגט געוואָרען אין שייכות מיט די קלאַנ־גען, וואָס האָבען זיך געהאַט פערשפּרייט, אז היט־לער פּלאַנט אַנ'אָנפאַל אויף טשעכאָסלאָוואַקיען. בערלין ווייסט איצט, אז אין פאַל פון א מלחמה, וואָלט זיך נישט איבערגע'חזר'ט דעם פאַל, ווען ענגלאַנד איז געווען נישט דעצידירט, צי זי זאָל בלייבען ניטראַל אָדער באַלד זיך בעטייליגען אין דער מלחמה.

דאָס איז דער ענטפער, וואָס דאָס דעמאָקראַ־טישע אייראָפּע גיט אויף די געוואַלדיגע בעוואָפ־נונגען אין היטלער־לאַנד. אגב מוז בעמערקט ווע־רען, אז די בעוואָפענונגען אין דייטשלאַנד פרעסען אויף די לעצטע כוחות פון לאַנד. די בעפעלקערונג הונגערט אין בוכשטעבליכען זין פון וואָרט. די ווירטשאַפטליכע לאַגע איז א קאַטאַסטראָפאַלע און די איינציגע האָפנונג פון היטלערן און זיינע בעלי יועצים איז,

אז דאָס אָנגעזאַמעלטע קריגס - מאַ־טעריאַל, די האַרמאַטען און טאַנקס די אַעראָפּלאַנען און גיפטיגע גאַ־זען. וואָס ווערען אונאונטערבראָ־כען פּראָדוצירט אין דייטשלאַנד, וועלען צווינגען די וועלט אויף די קניע.

וועלען ווירקען אויף ענגלאַנד און פראַנקרייך, וועל־כע וואָלטען פאַר יעדען פּרייז געוואָלט אויסמיידען א מלחמה, נאָכצוגעבען די דייטשע פאָדערונגען.

ענגלאַנד האָט אין יאָהר 1936 אדורכגעמאַכט א מערקווירדיגע אינערליכע דערשיטערונג.

אין דעם יאָהר האָט ענגלאַנד גע-האַט דריי מלכים

אין אָנהויב יאָהר האָט נאָך געקיניגט קעניג דזשאָרדזש דער 5־טער. נאָך זיין טויט איז ארויף אויפן טראָהן קעניג עדוואַרד דער 8־טער און נאָך זיין אַבדיקאַציע, וועלכע איז געווען בעגלייט פון אַנ'ערנסטען קריזיס פון דער קרוין. הערשט שוין דער דריטער קעניג אין דעם יאָהר קעניג דזשאָרדזש דער 6־טער.

אין דער אינערליכער פּאָליטיק פון ענגלאַנד איז, ווי געזאָגט, פאָרגעקומען א'ראַדיקאַלע ענ־דערונג. גורם געווען דערצו האָבען אין דער ערש־טער ריי דייטשלאַנד, אָבער אויך אין א געוויסע מאָס דער קריג אין אפריקא, און דער קאָנפליקט מיט איטאַליען.

ענגלאַנד האָט זיך ענטשיידען צו פערגרעסערען איהרע בעוואָפנונג. וואָס איז ביז אין דער לעצטער צייט געווען שטאַרק פערנאַכלעסיגט.

און זי פיהרט אדורך דעם בעוואָפ-נונגס - פּלאַן מיט א געוואַלדיגען שוואונג און אימפּעט.

איינס איז זיכער: ענגלאַנד וועט זיך נישט לאָזען דיסטאַנסירען דורך היטלערן אין ענין פון בעוואָפ־נונגען, און אויב דעם דייטשען דיקטאַטאָר האָט זיך אַמאָל גע'חלומ'ט, אז מיט כח פון זיין גע־פאַנצערטער פויסט וועט ער בעוויזען אַנטצוואַרפען זיין ווילען דער וועלט, איז שוין איצט זיכער, אז ער האָט געלעבט אין טעות.

אין יאָהר 1936 איז אויך צום ערשטען מאָל נאָך דער מלחמה

איינגעפיהרט געוואָרען אין עסט-רייך צוואַנגס-מיליטער - דינסט,

וואָס איז א פערלעצען פון טראַקטאַט פון סען־זשערמען, אָבער דער דאָזיגער פאַקט האָט שוין נישט ארויסגערופען אזא אויפזעהען. נאָך די ,,גע־שעהענע פאַקטען'' פון היטלערן.

אין ראַטען - פערבאַנד איז דאָס יאָהר אדורך אונטערן צייכען פון קאַמף פון סטאַלינען מיט די טראָצקיסטען, וואָס האָט זיך פערענדיגט מיט דער הינריכטונג פון די 16 מיט זינאָוויעוון־קאַמעניעוו בראָש. אין נאָוועמבער איז אויף

אַנ'אויסערגעוועהנליכען קאָנגרעס פון די סאָוויעטען אין מאָסקווע אָנ-גענומען געוואָרען די נייע סאָוויעטי-שע קאָנסטיטוציע.

אין פּוילען איז דאָס יאָהר געווען אויסגעפילט דורך צאָהלרייכע פּאָליטישע רייזעס: מיניסטער בעק האָט בעזוכט בריסעל און דער סעזו. פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי — אונגאַרן. אין אפּריל איז קיין וואַרשא געקומען דער בעלגישער פּרעמיער וואַן זעעלאַנד און אין אויגוסט איז קיין וואַרשא געקומען

דער פראַנצויזישער שעף פון גענע-ראַל - שטאַב גען. גאַמלען און אין דעמזעלבען חודש האָט דער מאַר-שאַל רידז - שמיגלי בעזוכט פראַנק-רייך.

אין נאָוועמבער איז מיניסטער בעק געפאָהרען קיין לאָנדאָן און אין א קורצער צייט ארום איז קיין פּוילען ווידער געקומען דער רומענישער אויסערן־מיניסטער אַנטאָנעסקו. אין דער ערש־טער יאָהרצייט נאָכן טויט פון מאַרשאַל פּילסודסקי האָט פּוילען איהם אָפּגעגעבען דעם לעצטען כבוד און האָט זיין האַרץ געבראַכט צו קבורה אין ווילנע. דעם 16. מאַי איז געשאַפען געוואָרען די נייע רע־גירונג פון פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי. א גרויס גע־שעהעניש איז געווען דאָס איבערגעבען דעם גענע־ראַל - אינספּעקטאָר פון דער אַרמעע דעם גענעראַל רידז - שמיגלי, די מאַרשאַל - בולאַווע. פון גרויס בעדייטונג איז אויך געווען דאָס יאָהר פאַר פּוילען דערמיט,

וואָס אין דעם יאָהר האָט פּוילען בע-קומען א גרויסע הלוואה פון פראַנק-רייך.

אין די פעראייניגטע שטאַטען זענען אין 1936 פאָרגעקומען וואַהלען פון א פּרעזידענט, וואָס האָ־בען געבראַכט

א געוואַלדיגען נצחון דעם ביז-איצ-טיגען פּרעזידענט רוזוועלט.

דער דאָזיגער וואַהל־נצחון, וואָס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען דורך דעם פּרעזידענט אין דער נייער וועלט האָט אויך א קאָלאָסאַלע בעדייטונג פאַר די פערהעלטנישען אין אייראָפּע. די גאַנצע דעמאָקראַ־טישע עפענטליכע מיינונג אין אייראָפּע האָט רוז־וועלטס נצחון אויפגענומען מיט גרויס צופרידענ־הייט און פערשטעהט זיך, אז ממילא האָט אויך געבראַכט אַנ'אונאָנגענעהמע איבעראַשונג פאַר דעם היטלער - דייטשלאַנד. שוין צום סאַמע סוף פון יאָהר איז אין ארגענטינע פאָרגעקומען א פּאַנ־אַמעריקאַנישע קאָנפערענץ, וואָס זוכט מיטלען צו פערזיכערען דעם שלום אין אַמעריקע. אויף דער דאָזיגער קאָנפערענץ האָט פּרעזידענט רוזוועלט געהאַלטען א רעדע, אין וועלכער ער האָט ערקלערט, אז די מעכטיגע פעראייניגטע שטאַטען בעציהען זיך מיט גרויסער סימפּאַטיע צו די מערב־אייראָפּע־אישע דעמאָקראַטיעס. די פעראייניגטע שטאַטען זענען, וואָס אַנ'אמת, ווייט פון א מלחמה, אָבער עס קען קומען א צייט, ווען די דאָזיגע אייראָפּעאי־שע דעמאָקראַטיעס וועלען זיך געפינען אין א גע־פאַהר.

די פעראייניגטע שטאַטען קענען נישט ערלויבען. אז די אייראָפּעאי-שע דעמאָקראַטיעס זאָלען צושמע-טערט ווערען, און דעריבער נישט-קוקענדיג אויפן גרויסען עקעל צו מלחמה, קען קומען א צייט, ווען די דער אַמעריקאַנישער זעלנער וועט

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

דער קאנצערט

א מוזיקאליש געשעהעניש פון פאליטישער בעדייטונג

פון ישעיה אוגער

מ׳וואלט אויך געקענט זאגען: א מוזיקאליש געשעהעניש פון וועלט־פאליטישער בעדייטונג. די יידען פון דער גאנצער וועלט האבען זיך צוגעהערט צו דעם דאזיגען קאנצערט. יענע יודען אין אלע לענדער און טיילען פון דער וועלט, וועלכע זענען פאראינטערעסירט אין דעם ערפאלג פון דעם ציוניסטישען אויפבוי־ווערק און ווייסען, אז יעדער ערפאלג אויף וועלכען געביט עס זאל נישט זיין איז א נייער פעסטער שטיין אין דעם פונדאמענט פון דער יודישער נאציאנאלער היים.

אט זיי אלע, ציוניסטען און נאציאנאלע יודען אין אלע עקען וועלט, האבען אין געדאנקען בייגעוואוינט דעם גרויסען ערפאלג פון הובערמאנס סימפאנישען ארקעסטער אין תל־אביב, און האבען אין געדאנקען אנטייל גענומען אין די שטורמישע און ענטוזיאסטישע אוואציעס וואס זענען געמאכט געווארען טאסקאניני, הובערמאנען און די איבריגע קינסטלער, גלייכצייטיג אבער האבען זיי געמאכט אנ־אוואציע דעם ישוב גופא, שוין נישט אין געדאנקען, מלוי, נאר אנ׳אוואציע, וואס האט פאקטיש געפונען איהר אויסדרוק און רעזאנאנץ אין דעם איינשטימיגען ענטוזיאסטישען יישר־כח פון דער יודישער פרעסע אין דער גאנצער וועלט.

דאס איז אלזא געווען די בעגריסונג פון גלות נישט נאר לכבוד די לייטער און קינסטלער פון סימפאנישען מוזיקער־אנסאמבל, נאר אויך לכבוד דעם אודיטאריע, דעם פובליקום, די צוהערער — לכבוד די בויער פון דער יודישער היים, וועלכע האבען צוגעגרייט דעם באדען, געשאפען די מעגליכקייטען פאר דער רעאליזירונג פון דעם דאזיגען גרויסארטיגען קינסטלערישען אויפטו. דען קינסטלערישע קולטור איז מעגליך נאר אין אנ׳אטמאספערע, אין א סביבה, וואו עס הערשט א בעדערפעניש און א נאכפראגע נאך אזא קולטור, און בראניסלאוו הובערמאן דער איניציאטאר און אויספיהרער פון דער גראנדיעזער אונטערנעהמונג, האט נאך זיינע ערשטע קינסטלערישע ערפאלגען אין א״י אלס פידעל־שפילער נישט איינמאל עפענטליך דערקלערט, אז אזא מוזיק פערשטענדיגע און מוזיק־בעגייסטערטע אודיטאריע ווי די א״י־יודען זענען האט ער אין ערגעץ אין דער וועלט נישט געטראפען, אט דאס קולטורווירטע, קונסט פערשטענדיגע און מוזיק־בעגייסטערטע ארץ־ישראלדיגע פובליקום איז דער אומשטאנד, וואס הובערמאן האט מיט זיינע אייגענע אויגען געזעהען דאס גרעסטע וואונדער ווערק פון אונזער צייט — די ענטשטעהונג פון א נייער געזעלשאפט מיט א אלט־נייער קולטור אויף א באדען, וואס איז געווען וויסט און פערוואהרלאזט, א זאמדיגער און זומפיגער מדבר, און איז אזוי צו זאגען איבערנאכט פערוואנדעלט געווארען אין א ציוויליזירטען ישוב — אט דאס אייגענטליך האט איהם איינגעגעבען דעם געדאנק און דעם אימפולס צו שאפען די קינסטלערישע „פלאצובקע״ אין א״י און גאראנטירט איהם אויך דעם ערפאלג און די זיכערהייט פון איהר קיום.

הובערמאן, דער גרויסער חלוץ אויפ׳ן מוזיקאלישען געביט, האט אלזא די קאנציפירונג פון זיין קולטור־שעפערישער אידעע און איהר פיזישע פערווירקליכונג צו פערדאנקען קודם כל דעם ישוב, וואס מינערט נאטירליך אויף קיין האר נישט זיין גרויסען פערזענליכען פערדינסט פאר׳ן יודישען היימלאנד.

און ווען מיר זאגען, אז די קאנצערטען פון הובערמאנס סימפאנישען ארקעסטער זענען א קינסטלעריש געשעהעניש, וואס האט א פאליטישע און אפשר א וועלט־פאליטישע בעדייטונג, זאגען מיר עס דערפאר, ווייל ארץ ישראל, וואו לויט׳ן מאנדאט איז ענגלאנד מחייב צו אונטערשטיצען דאס יודישע קולטור־ווערק און מיטצוהעלפען אויפצובויען די יודישע היים, שפילט היינט א גאר גרויסע ראלע אין ענגלאנדס פאליטישע קאלקולאציעס און איהרע אנשטרענגונגען צו זיכערען אויך אויף להבא איהר וועלט־שטעלונג. גראדע אציגד, ווען דער ישוב מאכט אדורך א שווערען פאליטישען קריזיס, ווען אונזערע סאנקציאנירטע רעכט ווערען ווידער רעווידירט, ווען אין א״י זיצט א קעניגליכע קאמיסיע, וועלכע פארשט און זוכט, צי האבען די יודען גוט געטון, וואס זיי האבען פערוואנדעלט א מדבר אין א ציוויליזירטען ישוב, אדער זיי האבען נישט גוט געטון — גראדע אציגד איז הובערמאנס מוזיקאלישער אויפטו געווען נישט נאר א קינסטלעריש און געזעלשאפטליך געשעהעניש פאר׳ן ישוב, נאר א נאציאנאלע קולטור־טאט, וואס וועגט גאר נישט לייכט אויף דער פאליטישער וואגשאל, וואס מוז גאר אויפסנייע בעווייזען און איבערצייגען די גאנצע וועלט (און אויך די הערען פון דער קעניגליכער קאמיסיע, נאטירליך) וואס פאר א קולטור־פעהיג, מלוכה־בויענדיג און קולטור־שעפעריש פאלק די יודען זענען און וואס זיי וואלטען געקענט מאכען פון א״י, ווען מען מאכט זיי פריי די הענד.

דען סוף כל סוף — אויב די אראבער און זייערע ענגלישע פריינד ווילען איצט נישט הערען און נישט וויסען פון קיין קולטור, קוקען אבער די מענשען זייט זיי זענען מענשען גאנץ אנדערש דערויף — סוף כל סוף איז דאך דער ציל און לעבענס־צוועק פון יעדער ארגאניזירטער מענשליכער געמיינשאפט, פון יעדער נאציאנאליטעט אדער מלוכה, וואס ווילען זיך איינגלידערען אין דער משפחה פון די קולטור־פעלקער, צו בעדייכערען די קולטור־אוצרות פון דער מענשהייט דורך אייגענע נאציאנאלע קולטור־ווערטען; פאר דער בעדייטונג און דעם ווערט פון אזא מלוכה און פאר איהר שטעלונג אין דער וועלט איז מאסגעבענד נאר איהר קולטור־ניווא און די מאס פון איהר קולטור־שעפערישקייט.

די יודישע נאציאנאלע היים אין א״י, די יונגסטע ארגאניזירטע געמיינשאפט, וועלכע ווערט געבילדעט פון א פאלק, וואס האט אפילו אין פינסטערען גלות נישט קיין קליינעם צושטייער געגעבען פאר דער קולטור־עשירות פון דער וועלט, האט שוין ביז אהער בעוויזען, וואס פאר ווירדיגער און חשוב׳ער מיטגליד פון דער פעלקער־משפחה זי וואלט געקענט ווערען, ווען מ׳לאזט איהר פריי זיך ענטוויקלען און אויסלעבען זיך לויט איהר אייגענער גייסטיגער ארגאניזאציע און נאציאנאלער אייגענארטיגקייט.

* * *

בראניסלאוו הובערמאן, דער וועלט־בעריהמטער פידעל־קינסטלער, האט דורך דער פערווירקליכונג פון זיין גרויסארטיגען איינפאל איינגעשריבען זיין נאמען אויף אלע צייטען אין דער קונסט־ און קולטור־געשיכטע פון ישוב, אויף איהם, אויף זיין גייסטיגער און פסיכישער מעטאמארפאזע, אויף זיין פאזיטיווער איינשטעלונג צום יודענטום און צו דער יודישער רענעסאנס־בעוועגונג לאזט זיך פעסטשטעלען, וואס פאר א גרויסען עטישען כוח דער ציוניזם שטעלט פאר מיט זיך און וואס פאר א מאגישע ווירקונג ער האט אויף מענשען, ביי וועלכע עס איז נאך נישט אויסגעלאשען געווארען אינגאנצען „דאס פינטעלע יוד״.

הובערמאן איז א קינסטלער, א מוזיקער, און די מוזיקער בילדען געוועהנליך איין גרויסע אינטערנאציאנאלע משפחה, אין דער וועלט פון קונסט, פון מוזיק, מאכט מען אייגענטליך נישט קיין אונטערשיד צווישען אבשטאם, נאציאנאליטעט און רעליגיע, די מוזיק איז די שפראך פון דער מענשליכער נשמה — דאס איז א נאטירליכע וועלט־שפראך, א מין עספעראנטא משֵשת ימי בראשית, אויף וועלכער אלע פעלקער קענען זיך פערשטענדיגען צווישען זיך, די מוזיקער זענען דעריבער אזוי צוזאגען אינטערנאציאנאל, ריכטיגער קאסמאפאליטיש איינגעשטעלט.

הובערמאן, דער טשענסטאכאווער יוד, האט נאך אין די גאר יונגע יאהרען שוין געפייערט גרויסע טריאומפע אלס פידעל־שפילער. ער איז געווען אלעמאל דאס פערצערטעלטע קינד פון די ברייטעסטע מוזיק־ליבענדיגע קרייזען, אבער אויך א גרויסער ליבלינג פון דער גאר הויכע אריסטאקראטיע. ער האט געשפילט גאנץ אפט פאר פערשידענע אייראפעאישע הערשער, אין פירשטליכע און קייזערליכע פאלאצען.

פראנץ יאזעף האט איהם געשענקט אמאל א קאסטבארע פידעל.

ביים רוסישען קייזערליכען הויף, וואו א יוד איז געווען פערהאסט און פערהאסט ערגער ווי די פאריאס אין אינדיען, האט מען הובערמאנען גערן געזעהען און דער עיקר — גערן געהערט און זיך ענטציקט מיט זיין מייסטערהאפטען שפילען. די אלטע קעניגין פון רומעניען, בעקאנט אלס שריפטשטעלערין אונטערן פסעודאנים קארמען סילווא, איז געווען זיינע א בעגייסטערטע פערעהרערין.

הובערמאנס קאנצערט — טורנעע איבער אייראפע און [?] אנהויב פון די 90־גער יאהרען פון פאריגען יאהרהונדערט איז געווען א אמת׳ער טריאומף־מארש. זיינע קאנצערטען האבען איהם איינגעבראכט רוהם און כבוד און גרויסע פערמעגענס. א הובערמאן־קאנצערט איז אלעמאל און אומעטום געווען א גרויס קינסטלעריש און געזעלשאפטליך געשעהעניש, א יום־טוב פון די ברייטערע מוזיק־פערשטענדיגע שיכטען פון דער געזעלשאפט, ווי אויך פאר די הויכע פענסטער״, וואו מ׳האט גאנץ בעוואונדערט די פאלקאמענע מייסטערשאפט און די פאעזיע פון זיין שפילען. די שטאט גענוא, די געבורטשטאט פון פאגאניני, דעם גרעסטען און בעריהמטעסטע פידעל־ווירטואז פון אלע צייטען, האט איהם איינגעלאדען צו זיך אויף קאנצערטען, איהם אבגעגעבען גרויס כבוד און אלס צייכען פון אנערקענונג און פערעהרונג געלאזט איהם שפילען אויף פאגאניניס פידעל, וואס ווערט בעוואכט און אפגעהיט אויף א ביזונדער זיכערען ארט ווי א טייערע נאציאנאלע רעליקוויע.

אט אזוי האט הובערמאן אייגענטליך גארנישט געוואוסט, ווי „שווער עס איז צו זיין א יוד״. ער האט זיך געפיהלט זעהר גוט אין דעם „אינטערנאציאנאל״ פון זיינע קאלעגען־קינסטלער, ער האט געגלויבט אין דאס מענשליכע פון די מענשען, אין דער קולטור־געמיינשאפט פון די פעלקער, און האט געהאלטען דעם קינסטלער אינטערנאציאנאל פאר א אידעאלען פעלקער־בונד אין מיניאטור, פאר אנ־אנהויב פון אנ׳אמת׳ער פעלקער־ליגע, פון דער קומענדיגער פעלקער־פערברידערונג אין א גרויסען מאסשטאב.

אבער דער וועלט־קריג האט צונישט געמאכט דעם דאזיגען שיינעם חלום, פון דער אין די לאנגע יאהרען פון גרויסע קינסטלערישע ערפאלגען אויסגעטרוימטער פעלקער־סימפאניע האט זיך אויסגעלאזט א טייך די „מענשהייט״ איז ערשט רעכט זיך צעפאלען און אבגעזונדערט אין איזאלירטע נאציאנאלע גרופעס, פון וועלכע יעדע איינע איז גרייט צו פערניכטען די צווייטע. אבער הובערמאן האט נישט פערלארען זיין האפנונג און זיין גלויבען אין דער מענשהייט — און האט זיך געשטעלט אין דינסט פון דער גרויסער אידעע פון א פעלקער פעראייניגונג ער איז געווארען א הייסער אנהענגער און א אקטיווער מיטארבייטער, א פראפאגאנדיסט פון דער פאן־אייראפעאישער אידעע, א מיטהעלפער פון דעם איניציאטאר און טעארעטיקער פון דער דאזיגער אידעע — גראף קודענהאווע־קאלערגי.

נאר אט איז געקומען דער היטלעריזם און צעקלאפט הובערמאנס לעצטע אילוזיע, אויסגעלאשען (אין [?]) דעם לעצטען פונק פון האפנונג, היטלער האט פראקלאמירט די „גערמאנישע ראסע״ פאר די העכסטע און אידעאלסטע פון דער מענשהייט און אלע איבעריגע און קודם כל די יודישע ראסע פאר א מינדערווערטיגע, דאס האט שוין געטון מיט זיין צייט פריהער פאר איהם א גרויסער „גערמאנישער״ מוזיקער און קאמפאזיטאר ריכארד וואגנער, וועלכער האט געהאט א סך צו פערדאנקען אין׳ם אנהויב פון זיין קאריערע זיין יודישען פראטעקטאר דעם בעוואוסטען קאמפאזיטאר מאיר בער און א גאנצער רייה איינפלוסרייכע יודישע כל־יק־פריינ״, וואגנער האט זיי „עכט־גערמאניש״ אפגעדאנקט פאר זייער מאראלישע און מאטעריעלע שטיצע — ער האט פערעפענטליכט זיין בעוואוסטע שריפט „דאס יודענטום אין דער מוזיק״, וואו ער האט בעליידיגט יודען און אפגעשפעט פון יודישע מוזיקער און קאמפאזיטארען, פון דער יודישער סינאגאגאלער מוזיק, און „קורץ און שארף״ דערקלערט די יודען פאר מינדערווערטיג נישט נאר אין מוזיקאלישער בעציהונג נאר אויך אין פערשידענע אנדערע הינזיכטען.

היטלער האט געצויגען די פראקטישע קאנסעקווענצען פון דער דאזיגער „לעהרע״ — ער האט גענומען אויפשטעלען שייטערהויפענס און פערברענען די שאפונגען פון יודישע דיכטער און קינסטלער, דאס, וואס יודען האבען בייגעשטייערט פאר דער וועלט־קולטור, האט ער דערקלערט פאר ווערטלאז. וואס פאר א פנים האבען געקריגען ביי די דאזיגע „ריינע גערמאנער״ די יודישע דענקער און דיכטער די וויסענשאפטסמענער, און די יודען, וואס רעכענען זיך צו די גרעסטע שעפערישע גייסטער פון דער מענשהייט אויפ׳ן געביט פון דער שיינער קונסט און מוזיק — א מענדעלסאן־בארטאלדי, הלוי, ביזע, מאיר בער, אנטאן רובינשטיין, אדער אזעלכע געניאלע מייסטערס ווי יאכים און וויעניאווסקי און אזעלכע וועלט־בעריהמטע פידעל־שפילער פון אונזער צייט ווי בראניסלאוו הובערמאן, אפרים צימבאליסט, מישא עלמאן, חפץ און מאנוחין, וועלכע האבען ביי היינטיגען טאג קיין גלייכען נישט צו זיך, קיין שום ריוואלען אויף דער גאנצער וועלט?..

הובערמאן האט זיך פולקאם אויסגעניכטערט באן אט דעם „גערמאנישען״ קרייץ־צוג געגען יודענטום זיין יודיש בלוט האט אנגעהויבען צו רעדען, זיין יודיש בעוואוסטזיין האט אויפגעוואכט אין איהם, ער האט אנגעהויבען צו פערשטעהן, אז א נאציע קען נאר דעמאלט בעדייכערען די קולטור־אוצרות פון דער מענשהייט, ווען זי טראגט אריין אין זיי די אוצרות פון איהר אייגענער קולטור, און א אייגענער קולטור קען זי שאפען ווען זי לעבט מיט איהר אייגען לעבען, ווען זי האט א מעגליכקייט זיך אויסצולעבען אויף איהר אייגענעם באדען לויט איהר נאציאנאלער אייגענארטיגקייט. און ער איז אוועק קיין ארץ ישראל זעהען, ווי די יודען בויען ווידער אויף א היים פאר זיך. און דא ערשט האט זיך ענטפלעקט פאר איהם דאס שענע פון יודישען פאלק, זיינע גרויסע גייסטיגע און מאראלישע כוחות, דער סוד פון זיין אייביגען קיום — און ער האט זיך געשטעלט אין דינסט פון דער נאציאנאלער זאך, פון יודישען אויפבוי־ווערק. אלס קינסטלער, אלס מוזיקער.

און אזוי איז געבוירען געווארען ביי איהם די אידעע פון זיין איצטיגען מוזיקאלישען אויפטו. וואס מיר האלטען פאר א בעדייטענדע נאציאנאלע קולטור טאט.

און אט זעהען מיר: בעת פון יענעם לאנד, וואס האט געוואלט בעגליקען די „גערמאנישע״ וועלט מיט א נייער „תורה״, מיט נייער „קולטור־ווערטען״ דערטראגען זיך צו אונז פערצווייפלונגס געשרייען פון יונגע און אלטע לייט, פון פרויען און קינדער, וועלכע ליידען נויט און עלענד און געהען אויס פון הונגער, טראגען זיך פון ארץ־ישראל, וואס מאכט איצט אדורך צוזאמען מיט׳ן יודישען פאלק שווערע צייטען, טראגען זיך פון דארטען נישט פערצווייפלונגס געשרייען, נאר קלאנגען...

וואונדערבארע קלאנגען פון מוזיק... קלאנגען, וואס דערצעהלען דער וועלט וועגען א נייער קולטור־דערוואכונג פון יודישען פאלק און יודישען לאנד... קלאנגען, וואס זאגען אן דער וועלט, אז יודען וועלען ווייטער בויען זייער היים אין ארץ־ישראל און די פערטיידיגען ביז׳ן לעצטען טראפען בלוט... קלאנגען, וואס גיבען דייטליך צו פערשטעהן דער וועלט, אז יודען וועלען ווייטער עקשנותדיג פיהרען דעם קאמף ביז זיי וועלען ווידער דעראבערען פאר זיך זייער פלאץ אין דער גרויסער פאמיליע פון די קולטור־פעלקער.

„א חרפה וואס די גאנצע וועלט האט פערגעסען פראנקפורטער״

זעלבסטמארד־פרוב פון דוד פראנקפורטער. ״קיין גלאריפיקאציע פון פראנקפורטערן, אבער גערעכטיקייט!״.— רעוויזיע פון פראצעס אדער—בעגנאדיגונג. - גרויסע פראטעסטפערזאמלונג אין פאריז געגען אורטייל פון כור

בערן (יט״א) די צייטונגען פון קאנטאן גרויבינדען דערצעהלען איצט מיט פערשפעטיגונג און די בעשולדיגונגס רעדע פון פראקוראר חר. בריגער אין פראצעס געגען דוד פראנקפורטער אין כור האט אויף איהם געווירקט אזוי דעפרימירענד דאס פראנקפורטער האט נאך דעם זעלבען אווענד — אלזא נאך פאר דעם אורטייל — געמאכט א פרוב צו בעגעהען זעלבסטמארד, וועלכער איז רעכטצייטיג צו נישט געמאכט געווארען דורך די וואך האלטענדע פאליציאנטען. (ווי בעקאנט האט חר בריגער אין זיין בעשולדיגונגס רעדע געשטעלט און פאדער גרונד די כלומרשט שלעכטע כאראקטער אייגענשאפטען פון פראנקפורטערן און איהם פארגעווארפען א „גרויסע פארציע ציניזם״).

אין דער תפיסה קאמער האט פראנקפורטער געפרובט זיך איבערצושניידען די פולס אדערן מיט א שערבעל פון דער וואסער פלאש. וואס ער האט געהאט אין דער קאמער די פאליציאנטען זענען שוין געבליבען אין דער קאמער א גאנצע נאכט כדי צו פערהיטען פון ווייטערע זעלבסטמארד פרובען

ווי בעקאנט האט פראנקפורטער נאך א רעדע פון פראקוראר געפרובט זיך ווערען געגען פארוואורף פון ציניזם; דער טריבונאל פארזיצער ד״ר גאנזאני האט איהם אבער צוגענומען דאס ווארט אויפן פארוואורף אז זיינע כוונות זענען נישט געווען פולשטענדיג ריינע

אין צוזאמענהאנג דערמיט ציטירט דאס ציריכער „איזראעליטישעס וואכענבלאט״ א שריפטליכע אויסערונג פון פראנקפורטערן וועלכע איז געווען בייגעלעגט צו דער עקספערטיזע פון דאקטאר פון דער פסיכיאטארישער אנשטאלט וואלד־הויז חר. יעהגער. דער עקספערט האט בעת איינער פון די אונטערזוכונגען געבעטען פראנקפורטערן ער זאל אנשרייבען זיין איינשטעלונג צום יודענטום און צו זיין טאט פראנקפורטער האט צוו. אנר. אויסגעפיהרט:

„אין דער געשיכטע פון יודישען פאלק האב איך כסדר געזעהען דאס בילד פון אומאויפהערליכע פערלוימדונגען, רדיפות און פאגראמען אויף א מהלך פון צוויי טויזענט יאהר. געווים בין איך פערזענליך נישט געווען אויסגעשטעלט אויף קיין בייז אבער אויס די שפאהרונגען פון דער געשיכטע איז נישט געווען קיין ערבות אז אונזם וועט נישט געשעהען. אבגעזעהען פון די פערזענליכע אונוועזענטליכע בעפיהלונגען קומען גהינום ליידען שוין פון דעם בעוואוסטזיין, אז טויזענטער מענשען מוזען ליידען בלויז דערפאר, וואס זיי זענען יודען...

„פונקט ווי אנ׳עולה אידעער בעליידיגונג וואס וואלט געשעהען מיר פערזענליך אזוי האבען מיך ביז די טיפענישען פערוואונדעט די דאזיגע פערלוימדונגען און רדיפות פון יודישען פאלק און דער יודישער רעליגיע,,,......

לסוף האט פראנקפורטער געשריבען!

„פארוואס גוטלאזט? ווייל עס איז צופיל א שאר אז די שווייץ אלס דעמאקראטיש און טאלעראנט לאנד זאל געהען [?] דעם זעלבען וועג, וועלכען עס געהט דייטשלאנד, און אז דאס דאזיגע לאנד זאל לסוף פון דעם זעלבען דייטשלאנד מיט הויט און האר איינגעשלונגען ווערען״.

פאריז (יט״א) לויט דער איניציאטיוו פון „וועלט־יודענטום געגען ראסיזם און אנטיסעמיטיזם״ איז אין דער פאריזער „מיסיאליטע״ פארגעקומען א פראטעסט פערזאמלונג געגען דער פעראורטיילונג פון דוד פראנקפורטער דורכן געריכט אין כור צו 18 יאהר תפיסה.

ב. ר. טערעסקא, אלס פארזיצער פון דער פערזאמלונג, האט דעם אווענד געגעבען דעם לייטמאטיוו: נישט קיין גלאריפיקאציע פון פראנקפורטערן, אבער גערעכטיגקייט!

אדוו. זעפארא, וועלכער האט בייגעוואוינט די געריכטס־פערהאנדלונגען אין כור אין אויפטראג פון דער „ליגע פאר׳ן קאמף געגען אנטיסעמיטיזם״, האט געהאלטען א רעדע, אין וועלכען ער האט שארף קריטיקירט דעם אורטייל. דאס געריכט האט זיך לחלוטין נישט גערעכנט מיט די מאטיוון. וועלכע האבען פראנקפורטערן געטריבען צו זיין טאט. וואלט גוסטלאפס טעטיגקייט אין דער שווייץ רעכטפערטיג געראטעוועט געווארען, וואלט דוד פראנקפורטער נישט גענומען דעם רעוואלווער אין האנד. דער ציל פון דער קאמפאניע, וואס הייבט זיך איצט אן, מוז זיין: רעוויזיע פון פראצעס, אדער בעגנעדיגונג פון פראנקפורטער.

אין נאמען פון דער „אינטערנאציאנאלער יוריסטען ־ פעראייניגונג״ האט אדוו. פורוטשע ערקלערט: עס איז א חרפה. דאס פראנקפורטער איז פערלאזען געווארען דורך דער גאנצער וועלט.

נאכדעם ווי עס האבען נאך גערעדט א רייה פערטרעטער פון פערשידענע ארגאניזאציעס און פארטייען, האט דער פארזיצער פון דער „ליגע פאר׳ן קאמף געגען אנטיסעמיטיזם״, בערנארד לעקאש, צוזאמענגעפאסט דעם זין פון דער פערזאמלונג אין אנ׳אפעל צו פעראייניגונג: נישט שווייגען איז דאס געבאט פון דער שעה, נאר דאס אויפוויקלען די פראנקפורטער ־ אפערע, וועלכע איז נישט קיין יודישע אנגעלעגענהייט, נאר א וועלט־זאך. אין דער איינשטימיג אנגענומענער רעזאלוציע איז דאס „וועלט ־ צענטרום געגען ראסיזם און אנטיסעמיטיזם״ בעאויפטראגט געווארען אנצוהויבען א קאמפאניע פאר דער בעפרייאונג פון דוד פראנקפורטער

רעפובליקאניזם אין ענגלאנד

פון לעא קעניג

א האלבער צענדליג דעפוטאטען האבען גע־שטימט פאר דער רעפובליקאנישער רעזאלוציע אין פארלאמענט.

פון די עטליכע און פיער הונדערט דעפוטאטען אינם ענגלישען פארלאמענט האבען בלויז פינף גע־שטימט פאר מר. מאקסטאנס פארשלאג, אז ענגלאנד זאל ווערען א רעפובליק, איגנאנציען פינף — דריי וואס ווילדען מר. מאקסטאנס גרופע אין פארלא־מענט און צוויי מיטגלידער פון דער לייבאר־פארטיי.

און דאס איז געשעהן בשעת דעם איצטיגען זעהר שווערען מאנארכיסטישען און קאנסטיטוציאנעלען קריזיס אויף וועלכען מר. באלדווין אליין האט גע־זאגט אז „נאך אזא קריזיס וועט די מאנארכיסטי־שע אידעע נישט איבערלעבען".

און דאך האט מר. מאקסטאנס רעפובליקאנישע רעזאלוציע געהאט אינגאנצען פינף שטימען.

האט ער געגלויבט, אז זיי האבען עפעס געפי־נען דעם גינסטיגען פסיכאלאגישען מאמענט פאר דער רעזאלוציע?

אויב יא האבען זיי געמאכט א גרויסען טעות. די פינף שטימען וואלטען זיי געקראגען צו יעדער צייט. און דער קאנסטיטוציאנעלער קריזיס האט זיי גאַרנישט געהאלפען. פארקעהרט, דער לעצטער קרי־זיס האט צווישען אנדערעם אויך בעוויזען אויף ווי ווייט ענגלאנד נייטיגט זיך נישט אין רעפובליקא־ניזם.

דער שטילער און ווירדיגער אפן, ווי דער ענג־לישער פארלאמענט און אלע זיינע פארטייען האבען געלעזט דעם שווערען קאנסטיטוציאנעלען קריזיס, האט בעוויזען ווי אבסאלוט מעכטיג און פריי עס איז דער ענגלישער פארלאמענט אונטער דער ענג־לישער קאנסטיטוציאנעלער מאנארכיע, עס זאל זיך איהם איצט פונקט פעלען נאך א רעפובליק.

עס איז א גרויסער ספק צי א רעפובליקאנישער פרעזידענטען קריזיס (ווי ס'איז פארגעקומען מיט גוט ליכע יאהר צוריק אין פראנקרייך מיט זייער פרעזי־דענט מילעראן) וואלט אפגעווענדעט געווארען שטי־לער, סאלידער און רוהיגער ווי ס'איז געווען דער פאל איצט מיט דעם מאנארכיסטישען קריזיס אין ענג־לאנד.

אין קארגע צוויי וואכען האט איין זעהר פאפו־לערער ענגלישער מלך אבדיקירט; און א צווייטער זיצט שוין אויפן טראן, און ווערט שוין פאפולער. און דער ענגלישער דעמאקראטישער פארלאמענט איז ארויס דער אמתער זיגער פונם קריזיס. דער ענגלי־שער פארלאמענט איז דער מעכטיגסטער און איינצי־גער בעל־הבית אין ענגלאנד — ווי אזוי זשע קען עס איהם איצט ביי זיין איצטיגער מאכט, אינטערע־סירען א רעפובליקאנישע רעזאלוציע?

און דער גאנצער ענין „רעפובליקאניזם" אינטע־רעסירט גארנישט, ווייזט אוים, דעם דורכשניטלי־כען ענגלענדער; און אויסער דער קליינער גרופע רעפובליקאנער האט קיין ענגלישע פאליטישע פאר־טיי — רעכטע צי לינקע — די פראגע פון „מאנאר־כיום צי רעפובליק" גארנישט אין זייערע פראגראַ־מען.

זיי פיהלען זיך נישט ווייניגער פריי אונטער זיי־ער בעקוועמער קאנסטיטוציאנעלען מאנארכיזם ווי די בירגער פון די פרייע רעפובליקען... און אפשר נאך פרייער?

און פאר דער אימפעריע בכלל איז די מאנאר־כיע פיל בעקוועמער ווי א רעפובליק. און אלע גרוי־סע ענגלישע פאליטישע פארטייען זענען אימפעריאר־ליסטיש. און איבערהויפט האבען זיי פיל וויכטיגע־רע עקאנאמישע און פאליטישע פראבלעמען איצט צו פערזארגען ווי די פראגע וועגען א „רעפובליק" וואס איז פאר זיי אינגאנצען ווי א ווילד פרעמדע...

פונם לעצטען קאנסטיטוציאנעלען קריזיס איז דער פארלאמענט ארויס טריאומפירענד. קיין רעפו־בליקאנער פארלאמענט איז נישט אזוי מעכטיג און פריי ווי דער ענגלישער. איז דען א וואונדער וואס מאקסטאנס רעזאלוציע האט אינגאנצען בלויז פינף שטימען בעקריגען?

און נאך צוליב א זעהר וויכטיגען טעם איז דער מאנארכיסטישער פרינציפ, האיאליזם, לעצטענס שטארקער געווארען אין ענגלאנד. און דווקא צוויי־שען די פעראנטווארטליכע ענגלישע פאליטישע קריי־זען און שיכטען.

מיר לעבען אין א צייט ווען דער „קולט פון העלד" איז אין מאדע ברען. דיקטאטארס און פיהר־רער ווערען געלויבט ביז איבער דאם זיבעטען הי־מעל.

ס'איז אמת: מאסען האבען שטענדיג און אין אלע צייטען ליב העלדען; יעדע מאסע, יעדע מענגע שרייט פון צייט צו צייט מיט פארשידענע קולות „תנו לנו מלך". אפילו ווען אזא העלד איז נישטא זוכען זיי איהם אייגעם אין וועלכען זיי זאלען זעהן די אלע מעלות און אילוזיעס, וואס זיי האבען איג־סטינקטיוו געווינשט ווענען העלדען און פיהרער. און ווי אלע מאסען פסיכאזען איז אויך דער דיק־טאטור פסיכאז זעהר אנשטעקענד.

אפילו אין די פאר רעפובליקאנישע מדינות, וואס עקזיסטירען איצט, הערשען איצט שטארקע „בענק־שאפטען" נאך א „פיהרער" א דיקטאטאר.

מאסען האבען ליב פיהרער און העלדען, און נישט נאר פרימיטיווע מאסען, און אפילו נישט נאר קליין־בירגערליכע מאסען.

און ווי מען זאל אונז נישט וועלען איינרעדען להיפוך, האבען אפילו די אזוי גערופענע מעכטיגע דיקטאטארס, הויפטזעכליך, א דעקאראטיוו פסיכא־לאגישען ווערט אין די אויגען פון זייערע מאסען, א אינטעגסיווע פראפאגאנדע, און א דערשלאגענע מא־סען פסיכאלאגיע האט אנגעטאן די דעמאגאגען אין די גלענצענדסטע בגדי מלכות, און וואס פאר א בע וואוסטזיניגע און פאליטיש דערצויגענע דייטשען און איטאליענער וואלטען נישט געוואלט בעסער אין זיי־ערע לענדער זעהן דעם ענגלישען קאנסטיטוציאנע־לען מאנארכיזם, ווי זייערע „אייזערנע דיקטאטא־רען".

א בריק צווישען יודישע קולטורען*)

פון זכריה שוסטער

נאכדעם ווי מ'שרייבט זיך אונטער מיט ביידע הענד, אז נאציאנאלע קולטור און שפראך זענען שיער שיער נישט ווי א סיאמישער צווילינג, וואס איינער אהן צווייטען קען זיך קיין ריהר נישט טון; אז שפראכליכע פערוואָרצלטקייט איז גאר אַל'עיקר־זאך ביי אזא פאלק ווי דאס יודישע, וואס טרינקט זיך אין א ים פון פרעמדע שפראכען און דיאלעקטען; נאכדעם ווי מען האלט זיך פעסט ביי דעם שפרוך פון די מיטיגע קאמאלאגיער, אז א „פאלק וואס האט זיין שפראך געפינען, האט זיך אליין געפונען" — נאך דעם אלעמען שטעלט זיך ערשט אוועק די פרא־גע פאר אונז, פאר די יודיש־רעדער און יודיש־האר־דינער:

— און וואס איז מכח דער יודישער קולטור אין אנדערע לשונות? איז טאקע נישטא קיין שייכות צווישען יודיש־קולטור און יודישער אנדערש־שפרא־כיגער קולטור? זענען זיי טאקע בלויז פיינדליכע קאנקורענטען, אדער פארשידענע גלידער פון אנ'אל־וועלטליכען ארגאניזם?

די פראגע ווערט געשטעלט נישט בלויז טעארע־טיש נאר אויך פראקטיש, אין זין פון נעמען און געמען, פון געגענזייטיגער השפעה און בעריכערונג, פון שאפען אנ'איבערשפראכליכע יודישע קולטור־אטמאספערע, ווי דין זי זאל נישט זיין.

לאמיר טאקע צונעהן צום ענין העברעאיש און דאס מאל פטירויש אהן דעם „איזם". בנוגע דעם איזם איז, ערשטענס, שוין נישטא קיין סך וואס צו־צונעמען. צווייטענס דוכט זיך, אז עס הערשט גאר איצט אנ'אבסאלוטער שטילשטאנד. ביידע ארמעען זענען אוועק פון שלאכטפעלד אהן פערהאנדלונגען און אהן אנ'אפמאך. אפשר איז ביידע צדדים נמאס געווארען דער פארטיזאנישער קריג. אפשר — און דאס זעהט אוים צו זיין די ריכטיגע סיבה — האבען ביידע זיך דערשראקען פאר איין געפעהרליכען שונא: „יודישער שיקזאל 1936", אלענפאלס איז כדאי אויסצונוצען די געלעגענהייט און פערצייכענען א פאקט:

אין ארץ ישראל לעבען בקרוב פינף הונדערט טויזענד יודען, מיט און אהן „איזמען". דער ראזי־גער האלב־מיליאנדיגער קיבוץ דריקט זיך אוים — אויף וויפיל ער קומט צום אויסדרוק — אין העברע־איש. פאליטיש, ליטעראריש, וויסענשאפטליך. צי מען וויל אדער נישט. אבער קודם־כל מוזען מיר עס אננעמען פאר א פאקט. פערליקענען אדער פערמי־נערן דעם פאקט וועט אין ערגעץ נישט פיהרען.

איצט, אז דער פאקט איז פעסטגעשטעלט, מוזען מיר זיך פרעגען: וואו איז אונזער קאנטאקט מיט יענער נייער און אייגנארטיגער יודישער קולטור־ספערע? מען מעג צו איהר האבען וועלכע שטעלונג מען וויל, אבער מען מוז שטיין צו איהר פון אזא ריסטאנץ, אז מען זאל זי קענען זעהן און שפירען. איצט איז זי פערדרוקט העמעטוויים הינטערן הארי־זאנט.

דא האנדעלט זיך נישט אין תמאים־זוכעניש און אין געפינען דעם שולדיגען. דא געהט עס אין דעם, וואס א האלבער מיליאן יודען לעבט א יודיש קול־טור־לעבען נישט אויף יודיש, אבער אויף אנ'איינע־נער שפראך און אז ביידע סארטען יודען פון ביידע שפראכען האבען זיך וואס צו זאגען איינע די אנ־דערע.

איך האב נאר וואס דורכגעלייענט א צעטעל פון ביכער, וואס זענען דארט ארויס לעצטען יאהר. די צאהל — א היפשע. די קוואליטעט א וואַניקע. אי־בערזעצונגען פון דער גריכישער פילאזאפיע; ארי־גינעלע פאעזיע; פארשונגען אין אלטער און מיטעל־אלטערליכער יודישער געשיכטע; ענציקלאפעדישע ווערק; דערציילונג און קריטיק; עסייען איבער סא־ציאל־עקאנאמישע, ליטעראריש קינסטלערישע און עטיש־פילאזאפישע ענינים; בקיצור, א ליטעראטור מיט אלע סימנים — גוטע און שלעכטע — פון א פאלק, וואס וויל זיך פערענקערן אויף אנ'אלטען באדען.

ביידע ליטעראטורען — די יודישע און העברע־אישע — זענען אנדערש נישט נאר שפראכליך, נאר אויך אין זייער טעמאטיק, אין זייער אויסקוק און אין זייערע יסודות. זיי קאנען זיך דערגענצען סיי קוואליטאטיוו און סיי קוואנטיטאטיוו.

די יודישע ליטעראטור ווערט וואס ווייטער אל־מענשליכער, סאציאלער, די העברעאישע זוכט דעם הויפט אין נאציאנאלען פערצייטען. די יודישע ליטער־ראטור איז רעאליסטיש, עבונדען מיט דער ווירק־ליכקייט, אין דער העברעאישער קעמפען נאך צוויי עלעמענטען: אידעאליסטישע אוטאפיע און א נייע, מיט וועהטאג און פיין געבוירענע אקטואליטעט. די יודישע ליטעראטור געווינט אין טיפקייט, די העב־רעאישע אין ברייטקייט, אין יודיש איז דער יוד אזוי ווי ער איז. אין העברעאישע פערנעמט נאך א גרוי־סען פלאץ די פראגע: ווי זאל ער זיין? ווייל דארט הויבט זיך אן פון דאס ניי א לאנגע, איבערגעריסע־נע קייט.

אנ'אויסטויש צווישען ביידע ליטעראטורען וואלט יעדער איינער פון זיי צוגעגעבען געזונד. יודיש קאן געבען פערשידענארטיגע אקטואליטעט, מאסען־גייסט סאציאלקייט; העברעאיש קאן געבען ירושה, געשיכ־טע, המשך; יודיש קאן אריינטראגען די נראהע פליי־נען פון ליטע, די טאוטעם פון בירא־בידזשאן, דעם גרויסען שטח און די אינוויינינסטע יערעניש פון אמעריקא; העברעאיש קאן א פלייץ טון מיט הייסען אריענט, מיט ראמאנטישען פרימיטיוו, מיט נייגער שאפענע נאציאנאלע פארמען.

ס'איז נישט ריכטיג אויינצושלעפען ביי די הער־נער דעם אלטען ויכוח: און פארוואס נישט אנ'ארץ ישראל אין יודיש? דאס וועלען לעזען ענגלאנד, ארא בער, די יודישע לאגע אין דער גאנצער וועלט און מויזענד אנדערע פאקטארען. לאזט אריין הונדערט טויזענד יודען א יאהר, און יודיש שטעלט זיך אין פאלעסטינא אוועק ווי א יוסטע באלעבאסטע. שליסט די טויערן פון לאנד, און די העברעאישע ליטעראטור בלייבט די הערשעריז. וואס מיר זענען דא איצט אויסען איז צו פערנאטירען, אז זי האט אנ'אנדער פאליר, אנ'אנדער אראמאט, אבער זי איז אונז א בלוט־קרוב און דער ברוגז־שפיל ברענגט קיינעם קיין נוטעם נישט.

דער אויסטויש איז איצט נישטא. אלע דיפלא־מאטישע בעציהונגען זענען איבערגעריסען. נישט זיי רעדען א סך וועגען אונז. און נישט מיר וועגען זיי. וועגען איינפלוס איז אפגערעדט. איינער האט שוין באלד פערגעסען דעם צווייטענס פרצוף־פנים. דער רעזולטאט איז, אז מיר פערלירען אנ'אינטערעסאנט לעבען — אפגעשפיגעלט דורך ליטעראטור — פון א האלבען מיליאן, און זיי פערלירען ס'לעבען פון מיליאנען.

און איצט וועגען נאך א האלבען מיליאן יודען, וואס האט זיך נאר וואס אריינגעריסען — אדער ריכ־טיגער, איז אריינגעיאגט געווארען — אין דער יו־דישער קולטור־ארביטע. כ'מיין דא די דייטשע יודען. צווישען די יודען, וואס לעבען אונטערן היטלעריס־טישען הימעל געהט איצט אן אנ'אמת'ער קולטורעל־לער און ליטערארישער „שטורם און דראנג". דער נאציאנאלער שטורם־ווינט האט איבערגעבראכען פמעט אלע צוימען צווישען „אסט"־ און „וועסט"־יודענטום. אין א געוויסען זין קאן מען איצט רע־דען וועגען א יודיש־קולטורעלען רענעסאנס אין דייטשלאנד. נאך קיינמאל פריהער זענען דארט נישט ארויס אזוי פיל ביכער וועגען יודישע פראבלעמען, יודישע ליטעראטור און קונסט, ווי פאר די לעצטע פיר יאהר.

וואס איז די כאראקטעריסטיק פון דער נייער־יודי־שער ליטעראטור אין און ארום דייטשלאנד? אינ־טעגסיוויקייט ביז צום העכסטען גראד, אנגעשטרענג־טע זוכעניש נאך יודישען זין, נאך יודישע לעבענס פארמען, נאך אנ'אייגענעם פונדאמענט אין דער פיינדליכער און צערודערטער וועלט. אלע שטרעמו־נגען פון יודישען גייסט האבען זיך דארט צוזאמענ־געשטויסען אין דעם שיער־נישט ווילדען געיעג נאך אנ'אויסוועג. ווען איהר דערנעהנטערט זיך צו דער איצטיגער דייטש־יודישער ליטעראטור, פיהלט איהר ווי היסע לאוועס וואלטען זיך אויף אייך אנגערוקט פון אלע זייטען. עס ברענט. עס גליהט, אויסגעריסע־נע בערג זוכען נייע פלאכען. אין קיין צווייג פון דער פיל־שפראכיגער יודישער ליטעראטור שפירט איהר נישט אזא געשפאנטקייט, אזא פערלאנג נאך ציל, ווי אין דער דייטשער. בענייאוטג פון אלט־יודישקייט, יודיש־דייטשער מיסטיציזם, קרענקליכער נאציאנא־ליזם, ליבע צו יודיש, העברעאיש, און איבער אלץ דער בענקעניש נאך עכט יודיש לעבען אין צענטער פון א פייער־שפייענדיגער וועלט — דאס זענען נאך עטליכע שטריכען פון דער אויפקומענדיגער יודישער ליטעראטור אין דייטש, נישט מעהר „חכמת ישראל" נישט מעהר א פערשטויבט בלעטעל פון אנ'אלטען פנקס, נאר בלוטיג צאפלדיגען לעבען, דאס לעבען פון א יוד אונטערן היטלעריזם און אין א וועלט וואס דראָהט דעם היטלעריזם.

די דאזיגע אינטענסיוויקייט קאן זיין זעהר פרוכט־באר אויך פאר אונזער יודיש־ליטעראטור. מיר וואס לעבען זיך אוים אין אונזער אייגענער סביבה און טראגען אין אונזער טראדיציע א געוויסע פערפאנ־צערטקייט נעגען אויפשטייגענדיגע האס־כוואליעס, זענען צייטענווייז גענייגט צו ווערען לויז און אפגע־לאזען, נישט צו לאזען דורכפולסירען דורך אונזערע אדערן דעם הייסען שטראם פון דער צייט. זיי דאר־פען שטעהען ביזן האלז אין שטראם און עס שאדט נישט, אז אויך מיר זאלען אין איהם, פון צייט צו צייט אריינשפרינגען. עס וועט צוגעבען אונזער לי־טעראטור אינטענסיוויקייט און אנגעלאדענקייט. מיר זיי האבען זיכער וואס צו געבען: מענש דורך יודי־שע אויגען, אפטימיזם וואס איז איינער פון די מא־טיווען פון דער יודישער ליטעראטור, מחסטערן פון יודישען שטייגער און פערבינדונג מיט א וועלט וואס דארף נאך געבוירען ווערען.

און ווידער די אייגענע מעשה: קיין אויסטויש, קיינע בעציהונגען, מיט אט־דעם האלב־מיליאן זענען די בעציהונגען נישט איבערגעריסען — זיי זענען נאך גארנישט אנגעקניפט געווארען. און דאס איז א שאד צוליב נאך א סיבה. איך האב דעם איינדרוק, אז א סך פון זיי קענען קומען צו אונז און בלייבען מיט אונז, נישט דורך א פרעמדען בענעהר.

איך רעד דא איצט נישט וועגען די ליטערארי־שע יודיש־דייטשע שאפער, וואס בלאנקען זיך ארום איבער דער וועלט, און וועלכע זענען איצט די היימ־לאזסטע פון אלע היימלאזע. איך רעד דא איצט פון אנ'ארנאלד צווייג, א יאזעף ראטה אנ'אלפרעד דעב־לין, א לודוויג מארקוזע און צענדליגער אנדערע, וואס זענען אויסגע'עוקר'ט געווארען פון דער דייט־שער קולטור און וואגלען אויף אומבעקאנטע וועגען. זיי זענען א סחורה פאר זיך און מיר וועט אפשר אויסקומען צו דער דערציילען וועגען זיי אנ'אנדער מאל. איך רעד וועגען דעם האלבען מיליאן געניסער, וועגען דעם כלל יודען אין היטלער־לאנד וואס קומט אלץ נעהנטער און נעהנטער צו דער יודישער קולטור ספערע. צו זיי וואלטען מיר געדארפט אויסשטרעקען א האנד אי צוליב „ריין־אימפעריאליסטישע" צוועקען אי צוליב אונזער אייגענער, איגערליכער בעריי־כערונג.

אט די צוויי קיבוצים — ארץ־ישראל און דייט־שלאנד — זענען, דוכט מיר, די וויכטיגסטע פרעמד־שפראכיגע צווייגען פון אונזער קולטור־בוים, מיט וועלכע מיר דארפען זיך פערבינדען. מיט דעם ענ־דיגט זיך עס אבער נישט. עס הויבען זיך שוין אן צו מערקען די ערשטע שפראצען פון א יודיש־פראנצוי־זישען קולטור־וואוקס, וואס וועט געוויס ברענגען זייגע אייגענע זוימען.

און נישט צולעצט אמעריקע. פאר די לעצטע פיר יאהר האט זיך א סך געביטען צווישען אונזערע ענג־ליש־רעדענדיגע ברידער' יודיש לעבען וויל פערשטא־נען ווערען. די אידעע פון יודישער נאציאנאלער און קולטורעלער איינהייט ברעכט דורך ווענט, צופעליגע, אפט־מאל אומגעלומפערטע איבערזעצונגען פון יוד־דיש, מעהרען זיך, דער אינטערעס צום יודיש־קינסט־לערישען אויסדרוק וואקסט, א סך פאראזיטיילען און סנאבישקייטען זענען אוועק מיטן רויך. און ווען עס וואלט געווען אנ'ארגאניזירטער פערמעסט, וואלטען מיר איינגענומען א סך פאזיציעס פאר דער יודישער ליטעראטור צווישען די 5 מיליאן יודען אין דער אנ־גלא־זאקסישער וועלט.

דער אויסטויש וואלט אויך געהאט א קוואנטיטא־טיווען בעדייט פאר אונזער ליטעראטור. מיר קלאגען זיך, אז דער ביכער־מארק איז שמאל. דער האלבער מיליאן יודען אין דייטשלאנד און דער האלבער מיל־יאן אין א"י זענען אבער פאטענציעל אונזערע אפנעהמער. זיי דארפען אונז, פונקט ווי מיר דארפען זיי. זיי מוזען אריינגענומען ווערען אין אונזער חש־בון. אין חשבון פון דער יודישער ליטעראטור. א יו־דיש בוך אין אמעריקע דארף און קען — ווען מען זאל זיך נאר דערצו נעהמען ווי געהעריג — זיין א תושב אין די ביידע לענדער און אויך אין דער פריימערער יודישער אמעריקע.

ווי אזוי זאל דאס געשעהן? איך האב נישט קיין פארטיגע פלענער. אבער לאמיר אויס'חלומען אזא זאך: עס גייט ארויס א יודישע צייטשריפט אין פיר שפראכען: יודיש, העברעאיש, דייטש און ענגליש. אין דער צייטשריפט ווערען אפגעגעבען בעריכטען, פון דער יודישער ליטעראטור אין די אלע שפרא־כען. עס ווערען געבראכט מוסטערען פון די שאפונ־גען אין אחדי לשונות. זיי ווערען גענויג צוגעפנע בונדען דורך קאמפעטענטע קריטיקער. דער דייט־שער יוד און דער העברעאישער יוד און דער ענג־לישער יוד טרעפען זיך מיטן יודישען יוד אויף איין פלאטפארמע און זיי דערזעהן, אז זיי זענען גאר נא־הענטע מחותנים, און אז וואס איינער זאגט, מעג און דארף און מוז דערהערן צום אנדערען.

און נאך א חלום: עס ווערט געגרינדעט אנ'אינ־טערנאציאנאלער יודישער פערלאג, וואס זעצט אי־בער פון איין לשון אין אנדערען דאס בעסטע און רייכסטע און כאראקטעריסטישסטע. דער יודישער שרייבער ווייסט דעמאלט, אז ער שרייבט פאר א גרוי־סען פיל־שפראכיגען יודישען עולם און ער ווייסט, אז ס'איז דא אנ'אויטאריטעט וואס וועט אורטיילען און א לייענערשאפט וואס וועט געניסען. דעמאלט וואלט אפגעשאפט געווארען דער באאם, ביי וועלכען א ווילד פרעמדער פערלעגער רייסט ארויס אין יו־דישען בוך, און טראגט איהם אונטער דער גרויסער וי לט: אט אזוי שאפט די געטא!...

ס'וועט אבער נישט געשעהן? פארוואס? פאר־וואס איז עס אוממעגליך?

איך בין זיכער, אז די בעדערפעניש איז דא, דער אינטערעס אויך, אלץ וואס עס פעהלט איז ארגאני־זאציע, ווילען און פערגעהם.

*) מיר ברענגען דעם אינטערעסאנטען ארטיקעל פון ניו־יארקער חודש־זשורנאל „איינקיך".

אברהם גייגער

פון ש. ראזענפעלד *)

אין יאהר 1843 האט זיך אין פראנקפורט געגרינדעט א „רעפארם געזעלשאפט“, אבער מיטגלידער האט זי געהאט אין גאנץ דייטשלאנד, די רעליגיעזע פרינציפען פון דער געזעלשאפט זענען געווען דריי: 1) די יודישע רעליגיע איז א רעליגיע פון עטישער ענטוויקלונג, וואס האלט אן אין אלע עפאכען, אהן אפשטעל און אהן איבעררייס; 2) מיר פאלגען נישט דעם תלמוד, נישט בנוגע מיינונגען און גלויבונגען און נישט בנוגע רעליגיעזער פראקטיק, און 3) מיר ווארטען נישט אויף משיח'ן וואס וועט צונויפנעהמען אלע יודען און זיי אוועקפיהרען קיין ארץ ישראל, און מיר דארפען נישט אזא גאולה, אונזער פאטערלאנד איז דאס לאנד וואו מיר זענען געבוירען, וואו מיר לעבען און זענען איינגעבירגערט.

צום „גליק“ פון דער „געזעלשאפט“ האט נאך אט־וואס געטראפען: א יודיש קינד איז געשטארבען בעת'ן מוהל זיין. די רעגירונג האט דערקלערט, אז פון איצט אן ווער עס וועט וועלען מל־זיין א קינד, וועט עס דארפען טאן אונטער דער השגחה פון א דאקטאר. די רעפארמער, וואס זענען פריהער אויך שוין געווען געגען מילה, נאר האבען זי נישט געקענט אויפגעבען, ווייל די געמיינדע האט געהאט רעכט די נישט־גע'מל'טע אויסצושליסען פון דער קהלה, האבען זיך איצט אנגעכאפט אן דער פראקלאמאציע פון דער רעגירונג, אז „ווער עס וועט וועלען מל־זיין א קינד“ דארף טון אזוי־און־אזוי, הייסט עס, אז ווער עס וועט נישט וועלען, מעג אינגאנצען זיין קינד נישט מל־זיין... אבער דערמיט האבען זיי בעוויזען, אז זיי זענען נישט אויפריכטיג מיט זייערע אנגעגעבענע פרינציפען. ווארים דארט האט עס געהייסען, אז זיי זענען נאר געגען תלמוד, און דא זענען זיי דאך ארויסגעקומען קעגען דער תורה אויך... אבער נישט בלויז דער פונקט, מילה, האט דאס בעוויזען, זיי זענען אויך געווען געגען אלע אנדערע פראקטישע מצוות, אזוי קעגען שבת, קעגען חמץ אום פסח א.ד.גל.

גייגער האט זיך פערהאלטען צו דער „רעפארם־געזעלשאפט“ אומבעשטימט. פון איין זייט קריטיקירט ער די חברה, און מיינט, אז מיר מוזען בלייבען אין די ראהמען פון יודענטום און ס'גאנצע רעפארמירען, נישט שטיקלעכווייז, כדי נישט צו צעברעקלען דאס יודענטום, און אינם זעלבען יאהר שרייבט ער צו בערטאלד אויערבאך: „דערווייל פערנעהמען מיר זיך נישט מיט בויען, נאר מיט ברעכען, און דאס שרעקט מיך נישט, טאמער וועט אפילו דורכ'דעם קומען צו א שפאלטונג אין יודענטום, אבי עס זאל נאר ברענגען צו עפעס ממשותדיגעס. אונזער ציל איז דאך צו שאפען א נייע רעליגיע“. (בערנפעלד „תולדות הריפורמציה בישראל“, ז. 160).

און כדי צו שאפען דעם דאזיגען נייעם מין רעליגיע, זענען זיך אין יאהר 1844 צונויפגעקומען 22 רבנים אין דער שטאט ברוינשווייג, צו בעשטימען וואס עס זאל רעפארמירט ווערען. דאס איז אפשר געווען דער ערשטער פאל ביי יודען, וואו רבנים זאלען זיך ווילען אפשליסען ווי אטעאקראטישע מאכט, וואס נאר זיי אליין זאלען האבען צו זאגען אין רעליגיאנס־אנגעלעגענהייטען. שטענדיג האבען יודען־לומדים — און אזעלכע האבען נאך דאן נישט געפעהלט אין דייטשלאנד — געהאט וואס צו זאגען, און אויך געזאגט, אין אלע יודישע רעליגיעזע ענינים. די פאלגען פון דער אסיפה זענען געווען: 1) אנערקענען די דעקלאראציע פונם בעריהמטען „פארידער סנהדרין“ *), 2) אנגעהמען דעם מעקלענבורגער סדור, וואו ס'איז קיין זכר נישט געווען פון קיין שום נאציאנאלע ערמאנונגען און האפענונגען, 3) מ'זאל קיין כל־נדרי נישט זאגען און פערשידענע פארשלאגען אין זעלבען גייסט זענען געמאכט געווארען אבער די בעשלוסען וועגען זיי האט מען אפגעלייגט ביז דער קומענדער אסיפה פון רעפארם־רבנים. וואס האט געזאלט פארקומען אין א יאהר ארום אין פראנקפורט. וואס דער ברוינשווייגער צוזאמענקונפט האט יא מתיר געווען איז: געמישטע הייראט — אויב די רעגירונג וועט נישט שטערען צו דערציהען די קינדער פון אזא הייראט אין יודענטום אבער קיינער איז נישט פערפליכטעט געווארן צו דערציהען זיינע קינדער דווקא אין יודענטום. די ארטאדאקסישע רבנים האבען אויפגעהויבען א קאמף געגען ברוינשווייגער בעשלוסען. דאס האט אבער נישט געשטערט, אז אין א יאהר ארום (1845) זאל פארקומען א צווייטע אסיפה אזא אין פראנקפורט, אגב, צווישען איין רבנישער אסיפה און דער צווייטער האט זיך אין בערלין אויך געגרינדעט א „רעפארם געזעלשאפט“ און האט געשיקט משולחים קיין פראנקפורט, אז די אסיפה פון רבנים וואס איז דארט פארגעקומען זאל די חברה אנערקענען.

ממש הונדערט מיט איין פארשלאג זענען געמאכט געווארען פאר דער אסיפה, און א קאמיסיע איז געוועהלט געווארען וואס זאל זיך בעקענען מיט די פארשלאגען, די ערשטע פראגע איז געווען וועגען העברעאיש אין שוהל, אדער אין סידור, און די מעהרהייט האט זיך ארויסגעזאגט געגען; דאן האט זכריה פרענקעל, אפשר דער וויכטיגסטער יוד צווישען די פערזאמעלטע פערנומען דעם אויבענאן, אהן שטער האט מען געשניטען און געפאלמעסט דעם סידור.

וואס נאר נאציאנאל האט מען ארויסגעשלידערט, און היתרים נאך היתרים זענען אנגענומען געווארען, אזוי בנוגע שבת, אזוי בנוגע טריפות, אזוי בנוגע געמישטער הייראט, אזוי בנוגע ארגעל שפילען אין שוהל אין שבתים. וואס מ'האט ביי דער אסיפה נישט צייט געהאט צו פערטיגען, האט מען איבערגעלאזט פאר דער אסיפה איבעראיאהר, וואס האט געזאלט פארקומען אין בערלין, און איז 1846 פארגעקומען אין ברעסלוי, פון איהר איז אבער מעהר כמעט קיין שום נייעס נישט ארויסגעקומען. דאס איינציגע וויכטיגע וואס דא איז געשעהן איז וואס בערלינער „רעפארם געזעלשאפט“ האט זיך אינגאנצען אפגעטיילט פונם רבנישען, אדער תלמודישען יודענטום און אזוי דארט זי און קווארט זי ביזן אויפן הייטיגען טאג, און ווי זי האט אויסגעזעהען אין יאהר 1845 אזוי זעהט זי אויך איצט אויס.

דאס רעוואלוציאנערע יאהר 1848 איז נישט גינסטיג געווען פאר קיין רעליגיעזע רעפארמען. די טעטיגע און טאלאנטירטע צווישען יודען האבען זיך אפגעגעבען מיט פאליטיק. און דער „עולם“ איז צו די אלע זאכען געבליבען גלייכגילטיג. מיט דער יודישער גלייכבערעכטיגונג, זענען געקומען נייע קהלה־געזעצען, וואו די פרנסים אדער די „פרעזידענטען“ האבען געהאט די דעה איבער אלץ, איבער דער מאטעריעלער זייט פון די קהלות. ווי איבער דער גייסטיגער, און יעדער קיבוץ איז געווען זעלבסשטענדיג פאר זיך, דער רב איז נישט מעהר קיין פיהרער, נאר אנ'אנגעשטעלטער בלויז, וואס האט אויסצופיהרען געוויסע פונקציעס, ווי א חזן, צי א שמש, די רבנים דינען לויט קאנטראקט, וואס מאכט זיי אפהענגיג פון די פרעזידענטען, און כדי צו האבען פון וואנען צו לעבען, קוקט דער רב אויס אויף „מתנות“ פון די מיטגלידער, קאן מען זיך מיט קיינעם נישט איינרייסען. ווערט דער איינפלוס פון רב אינגאנצען צו־נישט, דאס גאנצע יודענטום בעשטעהט פון איצט אן פון „רעליגיעזען אונטערריכט“ פון די קינדער אין די שולען און אין דעם איבערגעניצעוועטע און אויסגעלאטעטען סידור פאר דערוואקסענע. אין די שוהלען...

די אנדערע פראבלעמען ארום וועלכע ס'איז נאך פארן 48־טען יאהר געקעמפט געווארען, ווי שבת, מילה, טרפות, גט'ען, געמישטע הייראט, זענען ביסלעכווייז שטילשווייגענד אליין געלעזט געווארען. וועגען מ'מעג צי מ'טאר נישט האט מען ביים רב נישט געפרעגט, צו־וואס? דער רב, האט מען געוואוסט, וועט ממילא מסכים זיין, און אויב נישט, איז אויך קיין אומגליק נישט..

און אין די 50־גער יאהרען זענען די רעפארמירטע געווען די פיהרער פון אלע גרויסע קהלות אין דייטשלאנד, האבען זיי נישט דערלאזט, אז די ארטאדאקסען זאלען בויען שוהלען פאר זיך, פונקט ווי

*) „פאריזער סנהדרין“ איז צונויפגערופען געווארען אין נאפאלעאנ'ס צייטען. אין דער דעקלאראציע וואס דאס סנהדרין האט ארויסגעגעבען ווערט געזאגט: „נאכדעם ווי די יודען האבען זוכה געווען צו ווערען א טייל פון דער גרויסער פראנצויזישער נאציע, עקזיסטירען שוין מעהר נישט די יודען, ווי א נאציע; איז נישטא מעהר קיין ברידערשאפט צווישען די יודען אין פערשידענע לענדער; אז א פראנצויזישער יוד פיהלט זיך ווי א פרעמדער צווישען ענגלישע יודען; אז פראנצויזישע יודען קעמפען גערן מיט די יודען וואס דינען אין די ארמעען פון יענע לענדער וואס האלטען מלחמה מיט פראנקרייך. אז געמישטע הייראט צווישען יודען און קריסטען איז א בירגערליכער אקט, נישט קיין רעליגיעזער, און אז אויף א יודען וואס האט חתונה מיט א גויע קרקען יודען ווי אויך א גוטען יוד א.אנד.

*) זעה „נייער פאלקסבלאט נום. 297 פ. י.

דער גרעסטער קאפ פון רעפארמירטען יודענטום

פריהער, האבען די ארטאדאקסען נישט דערלאזט אז די רעפארמער זאלען בויען שוהלען פאר זיך, צווישען די רעפארם פאנאטיקער האבען זיך דאן געפינען אזוינע, וואס זענען שוין געווען ערב־שמד, אדער ערגער ווי גע'שמדט. נאר אין פראנקפורט איז נאך געבליבען א זכר פון ארטאדאקסישען יודענטום, און א קליין ביסעל אויך אין בערלין. אבער די פיהרערשאפט פון די קהלות איז געלעגען אין די הענד פון די רעפארמער.

און אז יודען זענען בעזארגט געווען מיט רעכט און מיט פרנסה, און דאס יודענטום האט געהאלטען ווי ס'האט. אויסגעזעהען, ביים אונטערגעהן, איז די געמעסיגטע רבנים, וואס האבען געהאלטען, פאר נויטיג נאכצוגעבען וועלכע עס איז רעפארמען, און מעסיגען רעפארמער, וואס האבען געוואלט שאפען אנ'אלגעמיין געזעצליכע פארם פארן רעפארמירטען יודענטום און נישט יעדער קהלה און יעדער קאנגרעס זאלען מאכען רעפארמען פאר זיך — זענען זיי זיך צונויפגעקומען צו א רבנישער אסיפה אין 1868, אין קאסעל. דא איז בעשלאסען געווארען צו רופען א צווייטע אסיפה איבער א יאהר. אבער די 2־טע אסיפה זאל זיין א מין סינאד, וואו ס'זאלען זיך בעטייליגען פערטרעטער נישט בלויז פון דייטשלאנד נאר אויך פון אנדערע לענדער, און נישט בלויז רבנים נאר אויך סתם בעריהמטע יודען. 1869 איז אזא אסיפה פארגעקומען אין לייפציג.

וואס דער סינאד האט דא בעשלאסען האט קיין שום ווערט נישט געהאט. ס'רוב האט זיך דא געהאנדעלט וועגען גט'ען און קדושין און טרפות, אפילו די ארטאדאקסיש געשטימטע רבנים האבען קיין שום ענדערונגען אין די געביטען נישט געוואלט. בעת די רעפארמירטע האבען לאנג שוין נישט געווארט אויף די בעשלוסען פון סינאד... און בפרט אז קיין ענדגילטיגע בעשלוסען האט דער סינאד אויך נישט אנגענומען, און זיי איבערגעלאזט פארן צווייטען סינאד, וואס האט זיך געזאלט צונויפקומען 1870 נאר צוליב דעם דייטש־פראנצויזישען קריג איז ער פארגעקומען 1871 אין אויגסבורג.

דער דאזיגער סינאד האט ארויסגעגעבען 13 היתרים, למשל: א נישט געמלטער איז פונקט אזא גוטער יוד, ווי א געמלטער; א כהן מעג נעהמען א גר'קע פאר א ווייב, חליצה איז בטל א.ד.גל. אבער קיין שום איינפלוס האבען די דאזיגע בעשלוסען צי היתרים נישט געהאט, פשוט, יודען האבען זיך נישט גערעכענט מיט זיי. מעהר קיין סינאד־פערזאמלונגען זענען נישט פארגעקומען. „דער לעצטער סינאד האט נאר בעוויזען, אז ס'איז נישטא מעהר קיין פלאץ ביי יודען פאר וויסענשאפטליכער רעפארם, און אז פון דער גאנצער רעפארם בעוועגונג פון די פערציגער יאהרען, איז געבליבען נאר פוסטע מליצה קלינגענדיגע פראזען און שפיציגע דרשות“ (בערנפעלד, דארט, ז. 234), און דערצו אויך נאך אן אנטי־רעפארם ליטעראטור...

און גייגער?

אין יאהר 1863 איז ער אויפגענומען געווארען פאר רב אין זיין געבורטס־שטאט פראנקפורט אם

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

א נאכט צווישען ענדעקעס...

דערצעהלט לכבוד סילוועסטער

איבערדערצעהלט פון י. אבערזשאנעק

סילוועסטער איז א גרויסער יום־טוב, וואס יודען האבען „פערכאפט“ ביי די גוים, איצט איז שוין סילוועסטער א „ריין יודישער“ יום־טוב, סילוועסטער ווערען איינגעארדענט יודישע בעלער, יודען כאפען „טישלעך“ אין צוקערניע'ס, אנדערע פראוען דעם יום־טוב סילוועסטער פריוואט, מ'לעגט זיך צוזאמען מ'מאכט א „סקלאדקע“, א „ביעמיעצקע פונדע“, הייסט עס, מ'שטעלט אויף דעם גראמאפאן, מ'טרינקט אביסעל סינאלקא, און מ'מאכט זיך שכור — און יוצא!..

יא, סילוועסטער איז א גרויסער, גאר א גרויסער יום־טוב, ווער שמועסט ביי מיין יודענע, ביי מיין כאוטשעלען, ביי איהר איז סילוועסטער א „הייליגקייט“, זי גרייט זיך צום סילוועסטער, ווי דער כהן גדול צו דער עבודה, א חודש פריהער הייבט זי זיך אן צוצוגרייטען, זי „פאראדזשעט“ זיך מיט דער שניידערין וועגען א קליידעל אויפ'ן סילוועסטער־באל, שטודירט דעם מאדע־זשורנאל, ווי אזוי דאס סילוועסטער קלייד זאל זיין געמאכט, אז ס'זאל זיין עפעס א „צוש“, זי זאל „קרולעוועו“, און אלע קאלעזשאנקעס אויפ'ן באל זאלען זאצען און פלאצען פון „זאזדראשטש“... דערפאר איז סילוועסטער ביי איהר סילוועסטער א גרויסער, א הייליגער יום־טוב די חגאות־צייט איז זי שוין אינגאנצען א צעשראפטע, זי איז „ראסטראז'עט“, נישט זי עסט, נישט זי שלאפט, נישט זי קאכט אפ א מיטאג, קאכט זי יא, איז דאס מיטאג קיין מיטאג נישט, די זופ איז פערברענט, און ס'פלייש זאלצט זי אויס מיט... זאדע, קאכט זי א יויך, ווערט דערפון אנ'אייקאכעכץ, די שטוב איז קיין שטוב נישט. די קינדער זענען קיין קינדער נישט, און דער מאן איז סתם אויף צרות, און קומט דער 31־טער דעצעמבער, איז א גיהנום אין שטוב. פון בעגינען אן, שטעהט זי ביים שפיגעל און מעסט זיך קליידער, סטענגעס, בלימלעך, קלאמערקעס, לעטשלעך, זאקען, מעסט א קלייד מיט א „טרען“, און א קלייד אהן א „טרען“, מיט א דעקאלט פון פארענט, און א דעקאלט פון הינטען, אויף די פלייצעס. פון מיטאג אן זיצט זי ביים פריזיער, קומט זי אהיים אין אוונד מיט א געלען קאפ „ליאטשקעס“, מיט „רורקעס“ אויפ'ן קארק, דערנאך געהט א סדרה מאניקור, די בעגעל רויט ווי זיי וואלטען געוועזען איינגעשמירט מיט פסח'דיגען בארשט, און אז זי איז שוין פארטיג, נעמט זי זיך צו דער מאהלעריי, די באקען — רויט, די נאז — ווייס, די ברעמען — שווארץ, און אז איך זעה זי שוין אויף דער צווייטער זייט ראגאטקע, הויב איך אויף די הענד צום הימעל און זאג: ברוך שפטרנו.

אזוי איז עס יאהר־איין, יאהר־אויס, יעדען סילוועסטער דאס זעלבע, די זעלבע צוגעברענטע זופ, דאס זעלבע פלייש געזאלצען מיט זאדע, די זעלבע יויך, וואס ווערט אנ'אייכאכעכץ, דאס זעלבע מעסטען קליידער. זיצען ביי די פריזיער'ס, יעדען סילוועסטער קומט זי אהיים אין דערפריה א צוברעכענע, פאלט מיט גאנצען סילוועסטער־וואסקע סטראי אין בעט אריין ווי א געפגר'טע, און אזוי כאליעט זי ביז מיטאג. א גאנצען טאג געהט זי ארום א צעקארקעטע, שליקעצט און געניצט און א פנים האט זי פון א נ'אויסגעקוועטשטע לימענע, און פרעגט מען זי, ווי זי האט זיך געווילט, ענטפערט זי:

— „שיועטניע“, „קרולעוועצקעס“, און אלס צייכען, אז זי דאגט אמת, ווייזט זי א פאפירענע „פאראסאלקע“, און א באנבאניערקע, וואס זי האט אליין מיטגענומען אויפ'ן באל „דליא פוצו“...

אזוי איז עס יעדען סילוועסטער, אבער קיינמאל איז מיר נישט איינגעפאלען זי צו פרעגען וואו זי געהט, צו וואס דארף איך דאס וויסען, כ'האב פערשטאנען, אז קיין תהילים זאגט מען נישט אויף די סילוועסטער־מאסקאראדעס, טא צו וואס דארף איך וויסען וואו זי געהט, און וואס זי טוט. פאר א יאהרען אבער, קוקענדיג אויף איהר „הולך“, אין וואס פאר א „מעמד“ זי איז אוועק אויף דער מאסקאראדע, האב איך בעשלאסען איהר נאכצוגעהען זעהן, וואוהין זי געהט, און וואס טוט מיין כאוטשעלע אויף דער מאסקאראדע. מיט וועמען זי האט צו טון, און וואס דאס איז בכלל אזוינס א סילוועסטער־מאסקאראדע.

זי איז אריין אין זאל, און איך בין געבליבען שטעהען אין דרויסען, האב מיר צוגעקוקט צו דעם עולם וואס געהט אריין, צו דער כאליאסטרע, וואס געהט אריין „באויען“ מיין כאוטשעלע, כ'האב אויך געזעהען קומען הייבער מיט „שווארצע יאהרען“ פאר די פנימ'ער, שטעה איך און טראכט מיר.

— ווי אזוי קומט מען אריין אהין א קוק טון וואס מאכט מיין כאוטשעלע, ווי פיהלט זי זיך?? ווי געהט עס איהר? צי איז זי נישט אמאל הונגעריג? זי האט דאך א גאנצע וואך אין איהר מויל נישט געהאט. א שוואך מענש, וואס האט אפש „גאפאדען“ אויף דער גאל.. איך בין דאך א מאן פאריואס זאל איך נישט א קוק טון צו אנ'אייגען ווייבעל וועדען, אז נישט אנ'אייגענער מאן...

איך ווייס נישט ווי אזוי, כ'האב מיך גענומען ריקען, האב איך מיך אזוי לאנג גערוקט, ביז כ'האב מיך אריינגערוקט אין זאל.

איך קוק מיך ארום און ס'נעמט מיך שווינדלען פאר די אויגען, רש"ע, וואו איז מיין כאוטשעלע דא אריינגעפאלען ?? מ'זעהט דאך נישט קיין איין יודיש פנים, בלויז גוים, און וואס פאר א „פיזאגנאמיעס“. סאמע „ארענדאיוניק“־פערשוינען, די ריכטיגע שויבען־האקערס און קאסטעטען־העלדען, די יוגנד בעמאזשעט מיט די סאמע ריכטיגע לאזונגען: „פרעטש זשידאמי“, „זשידזשי דא פאלעסטינע“, „ניע קופאי או זשידא“, „שמיערטש זשידאם“, אלע זענען זיי שכור ווי לויט, אויפ'ן בופעט שטעהען גאנצע געזעלטע חזירים, דער זאל איז אנגערויכערט ווי אין א פאבריק־קוימען, איך קוק מיך ארום און אנ'אימה בעפאלט מיך, איך ציטער אינגאנצען פון שרעק, א קאלטער שווייס בעגיסט מיך, איך זוך א וועג אויף צוריק, כ'פרוב מיך איינצוגליווען, אונטערווילעכץ צוריק זיך ארויסצוקריגען פון דעם גהינום, אבער ווער קען שוין צוריק ארויס, חברה האט דער זעהען א זשיד מיט א בארד, אין א היטעל, מיט א לאנגע יופיצע, האט מען מיך א נעם געטון אין קרעבצעל אריין, שקצים און שיקסעס, אלע האבען זיי געשריגען:

— „יאקא אריגינאלנא מאסקא“!...

— „יאק פראוודזשיווי זשיד ז'באוואמיעסקעי!“.

— „אריגינאלני כאלאטשאזש“!..

א שיקסע האט מיר א גלעט געגעבען ביים בערדעל און געזאגט:

— „א ברודיא יאק פשיראשניענטא“!..

א צווייטע שיקסע האט מיר אוועקגעמאכט די פאלע, און מיט שמחה א פאטש געטון מיט די הענד און געשריגען:

— „א ציצעלקי מאוש מא“!...

— „א פעיסי“!...

דאס קרענצעל איז געווארען וואס אמאל גרעסער. איך האב געפיבערט פון שרעק, יעדער ווייסט, ווי איך וואלט דא אפשניידען, איין יוד צווישען אזעלכע געסט, זיי האבען געלאכט, און איך האב שטילער הייט געזאגט ידיי, און ווי איך שטעה אזוי אין מיינע צרות. דערזעה איך פלוצים מיין כאוטשעלע צווישען צוויי פערשוינען מיט פערמאסקעטע געזיכטער, איינער האלט זי פאר די הענד, און דער צווייטער „פארעט“ זיך ביי איהר גאמבע, זעה איך דאך, אז ס'איז שלעכט אז זי געפונט זיך נעבעך אין א „סכנה“, א יודיש קינד אין גויאישע הענד! גיב איך א געשריי:

— „כאוטשעלע קרוין [illegible] האב רחמנות אויף דיינע יונגע יאהר“!...

האבען אלע אויסגעפלאצט אין א געלעכטער:

— „בראוואו!.. בראוואו!.. יאק שוויטשניע מובי פא זשידאווסקי“!...

איהר ווילט וויסען דעם סוף פון דער מעשה ? דער סוף איז געווען, אז איך בין על פי נס ניצול געווארען, שבת האב איך [illegible]מל־געבענשט.

איצט דערצעהל איך די מעשה אין פרייהייט. אפשר וועלען זיך אנדערע כאוטשעלעך אראפנעמען דערפון א מוסר־השכל, און נישט טאנצען אויף שיקסעס־שמחות!

דער פריץ און דער יודישער אַרענדא

א פאָלקס-מעשה פון פאַרצייטען פאַר אַלע צייטען

פון ראובן ברײנין

די פאָלקס-מעשהלע וואָס איך גיי דאָ איבערדערציילען, איז אייגענטליך נאָר א פאָלקס-אַנעקדאָט מיט זעהר א שאַרפען מוסר-השכל. דעם אַנעקדאָט האָב איך געהערט מיט צוואַנציגער יאָהרען צוריק אין א קרייז פון תלמידי-חכמים. וואָס האָבען בגנבה געגאַשט פון דער השכלה-ליטעראַטור. דער אַנעקדאָט דערציילט זיך אַזוי:

ביי א שטרענגען פּוילישען פריץ (אַנדערע דערציילער זאָגען, אז דער פריץ האָט געהייסען מאַיעווסקי) האָט א יודישער פאַכטער געהאַלטען אין אַרענדע א געוויסע צאָהל מעלקעדיגע בהמות. די ערשטע צייט האָט דער יודישער פאַכטער גוט פערדינט פון דער אַרענדע. נאָר אַזוי ווי אין דעם יודישען שטעטעל, וואָס האָט געהערט צום פריץ, האָבען זיך געפונען פיל בעלנים אויף דער אַרענדע, האָבען זיי זיך בעמיהט אויסצודרינגען די מילך-אַרענדע ביים פריץ.

האָט דער פריץ געהעכערט דאָס אַרענדע-געלד פון יאָהר צו יאָהר, ביז דער אַלטער יודישער פאַכטער איז מעהר נישט געווען ביכולת צו צאָהלען יעהרליך די פולע סומע פון דער אַרענדע. דאָך האָט איהם דער פריץ נישט נוגש געווען, ביז עס איז געקומען א טאָג, ווען דער פריץ איז אַריין אין כעס און געשיקט א פּאָר געזונטע באַטראַקעס מיט א שטרענגען בעפעהל, זיי זאָלען איהם גלייך ברענגען דעם יודישען פאַכטער.

נישט טויט און נישט לעבעדיג איז דער יודישער אַרענדאַר געשטאַנען מיט אַן אַראָפּגעבויגענעם קאָפּ פאַרן פריץ, וועלכער האָט זיך אַרויסגעוואָרפען מיט א רציחה אויפן ציטערדיגען יודען: „דו הערסט, מאָשקע, ווען דו ברענגסט מיר נישט אינם משך פון דריי טעג די שווערע טויזענדער וועלכע דו ביזט מיר געוואָרען הינטערשטעליג פאַר די לעצטע יאָהרען פאַר דער אַרענדע, וועל איך דיך דערשיסען ווי מען דערשיסט א משוגענעם הונט".

דער פאַכטער, א קליין, דאַר און קוואַר יודעל, האָט זיך גענומען בעטען ביים הויכען און בריטפּלייציגען פּאַליאַק מיט א דערוואָהגענער שטים:

„אדוני פריץ, היות ווי איך"...

„הער אויף מאָשקע, צי פּלאַפּלען!"

„אדוני פריץ!" האָט זיך דער יוד טעבעטען, מיט א וויינענדיגער שטים, — טייערער הארעלע"...

„פּשאַקל וואָן" האָט דער פריץ געשריגען אויף איהם, און צוויי באַטראַקעס האָבען, אויף זיין וואונק א כאַפּ געטאָן דעם יודען און איהם אַראָנטערגעוואָרפען פון די טרעפּ.

דער אַרענדאַר איז געזעסען דריי טעג אין תענית און געבעטען גאָט ער זאָל איהם ווייזען א נס פונם הימעל, געבענדיג איהם די מעגליכקייט אויף יועלכען אופן צו שאַפען די טויזענדער רובעל וואָס ער האָט געמוזט בעצאָהלען דעם פריץ.

עס איז אַריבער דער ערשטער טאָג, דער צווייטער און עס איז געקומען דער לעצטער טאָג, — קיין נס איז נישט געשעהן. דער רבונו של עולם האָט איהם פון הימעל נישט אַראָנטערגעוואָרפען קיין פּעקעל אַסיגנאַציעס.

אָבער נישט קוקענדיג דערויף וואָס דער אַרענדאַר האָט די לעצטע יאָהרען געפיהרט א זעהר שעהן לעבען, און נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס ער איז געווען א צעבראָכענער שאַרבען און געפּלאָגט מיט אַלערליי קראַנקהייטען, האָט זיך איהם דאָך נישט געוואָלט שטאַרבען, דערשאָסען צו ווערען ווי א משוגענער הונט פון די מערדערליכע הענט פון עשו'ן.

עס איז געקומען די לעצטע שעה פונם דריטען טאָג און זעהענדיג אז קיין נסים געשעהען נישט און אז די טויערען פון רחמים האָט דער אויבערשטער צוגעשלאָסען פאַר איהם איז איהם נישט געבליבען קיין אַנדער ברירה, ווי צו געהן צום פריץ און זאָגען איהם דעם אמת אז ער קאָן נישט שאַפען קיין איינציגען רובעל, און בעטען ביי איהם רחמים, ער זאָל איהם שענקען דאָס לעבען, וויסענדיג אָבער, אז דער פריץ ווייסט נישט פון רחמנות, האָט זיך דער יודישער אַרענדאַר צוגעגרייט צום טויט: ער האָט אָנגעטאָן א ריין אונטערהעמד אום נישט צו קומען אויף יענער וועלט א שמוציגער, ער האָט אויך אָפּגעזאָגט ווידוי, זיך אָפּגעזעגענט מיט זיין פרוי, וועלכע איז געלעגען א קראַנקע אין בעט, מעהר טויט ווי לעבעדיג, פערזיכערענדיג איהר, אז גאָט וועט אויף זיי רחמנות האָבען, און דער פריץ וועט איהם שענקען דעם חוב.

אינם לעצטען מאָמענט ווען ער האָט זיך געזעגענט מיט די קלענערע קינדער, איז איהם איינגעפאַלען א געדאַנק מיט וועלכען ער קאָן ראַטעווען זיין לעבען ביים פריץ. דער געדאַנק האָט אַרויסגעשטראַלט פון זיינע אויגען.

קומענדיג צום פריץ אין דער בעשטימטער שעה, איז דער פריץ געווען איבערצייגט אז דער אַרענדאַר האָט איהם געבראַכט די שווערע טויזענדער, און ער האָט זיך געווענדעט צום יודען:

„נו, מאָשקע, גיב די מזומנים!"

„אדוני פריץ, מיין האַרעלע, איך האָב נישט קיין מזומן!"

דער פריץ דערהערענדיג אז דער יוד האָט איהם נישט געבראַכט קיין מזומן, האָט ער אויף איהם אָנגעשטעלט צוויי גלאָזישע אויגען און גענומען טופּען מיט די פיס און שרייען מיט א בענומענעם קול:

„איך וועל דיך, דו הינטיש בלוט, דערשיסען!"

דער אַרענדאַר האָט זיך געווענדעט צום פריץ אין א גאַנץ רוהיגען טאָן:

„מיין לעבען, מיין ווייבס לעבען און מיינע קליינע קינדערס לעבען זענען איצט אין דיינע הענט, טויטען קאָנסטו מיך איצט דערשיסען, נאָר וואָס וועט דיר דערפון אַרויסקומען?"...

„וואָס קומט מיר דען אַרויס, ווען דו, פערפלוכטער יוד, לעבסט נאָך?"

„טויטען קאָנסטו מיך דאָך צו יעדער צייט... לאָזטו מיך אָבער לעבען, קאָן איך דיר ברענגען נוצען מיט מיינע ספּעציעלע פעהיגקייטען אויף דריי געביטען."

דער פריץ האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט, הערענדיג אז ער קאָן איהם ברענגען נוצען, און אז ער בעזיצט דריי ספּעציעלע פעהיגקייטען.

„נו, מאָשקע, וואָס זענען דיינע דריי פעהיגקייטען מיט וועלכע דו קאָנסט מיר ברענגען נוצען?"

דער אַרענדאַר האָט דערויף געענטפערט אין א בעשיידענעם אָבער זיכערען טאָן:

„איך בין א מבין אויף דימענטען, אויף אידעל-שטיינער און בריליאַנטען. דאָס איז נומער איינס; אויסער דעם בין איך א גרויסער מבין אויף פערד, דאָס איז נומער צוויי; און דריטענס, בין איך א מבין אויף מענשען, צו וויסען און צו דערקענען זייער אָפּשטאַם און זייער כאַראַקטער. איך בין טיף איבערצייגט, אז אין דיין רייכען און פילפאַרביגען לעבען קאָנען פאָרקומען אַזעלכע פאַלען אין וועלכע דו וועסט זיך נויטיגען אין מיין מבינות און דאַן בין איך גרייט צו דינען דיר מיט מיין גאַנץ הארץ און נשמה"...

דער רוהיגער זיכערער טאָן פונם יודישען אַרענדאַר האָט נישט פערפעהלט צו מאַכען זיין ווירקונג אויף דעם פריץ און ער האָט אין א גוטמוטיגען טאָן זיך אָפּגערופען:

„גוט, מאָשקע, איך שענק דיר דאָס לעבען און אויך דעם חוב".

דער אַרענדאַר האָט זיך צוריקגעקעהרט צו זיין פאַמיליע א פרעהליכער, אָנזאָגענדיג די גוטע בשורה זיין ווייב, אז דער פריץ, ימח שמו וזכרו, האָט איהם געשענקט דאָס לעבען, און מוחל געווען דעם חוב.

א קורצע צייט נאָך דעם איז דער פריץ אָפּגעפאָהרען קיין פּאַריז מיט זיין כלה. וואו ער האָט איהר געקויפט די טייערסטע ציהרונג. די בעסטע שטיינער ווען ער איז צוריקגעקומען האָט ער די אידעל-שטיינער איבערגעלאָזט ביי א בעקאַנטען פּוילישען גאָלדשמיד אין דער גובערנסקער שטאָט אז מען זאָל מאַכען עלעגאַנטע גאָלדענע אומפאַסונגען פאַר זיי. ווען דער גאָלדשמיד האָט געבראַכט דאָס ציהרונג צום פריץ, איז דעם פריץ איינגעפאַלען צו רופען מאָשקען צו איהם אין פּאַלאַץ. וואו ער וועט איהם בעווייזען דאָס ציהרונג, וואָס ער האָט געקויפט פאַר זיין כלה אין פּאַריז.

„אַלזאָ", האָט זיך געווענדעט דער פריץ צום אַרענדאַר, „וואָס האָב איך געדאַרפט בעצאָהלען פאַר די בריליאַנטען? מיר וועלען גלייך זעהן ווי ווייט עס גרייכט דיין מבינות".

מאָשקע האָט בעטראַכט דאָס ציהרונג פון אַלע זייטען, מעשה ווירקליכער מבין, אויספּרופענדיג אז די שטיינער זענען גאָרנישט ווערט, זיי זענען נישט קיין דימענטען נאָר איינפאַך געשליפענע גלעזער.

דער פריץ, דערהערענדיג די אָפּשאַצונג פון מאָשקען, איז אויפגעשפּרונגען פון כעס:

„ווי וואַגסטו, פערפלוכטער יוד, צו זאָגען אז די בעריהמטעסטע פירמע אין דער וועלט האָט מיך אָפּגענאַרט, פערקויפט מיר פּראָסטע גלעזער פאַר דימענטען? די צאַרסקע פאַמיליע און אויך דער ענגלישער הויף מאַכען זייערע בעשטעלונגען אין דערזעלבער פירמע, איבעריגענס איז מיין כלה געווען מיט מיר ביים קויפען די דימענטען. און זי אַליין האָט זיי אויסגעקליבען."

דער אַרענדאַר האָט רוהיג א פרעג געטאָן דעם פריץ:

„ווי האָסטו געקויפט דאָס ציהרונג? איז דאָס געווען איינגעפאַסט אין גאָלד, אָדער נאָר די שטיינער?"

„נאָר די שטיינער" — האָט דער פריץ געענטפערט אומגעדולדיג.

„און וואו האָט איהר געמאַכט די איינפאַסונגען פאַר דעם ציהרונג?" — האָט מאָשקע געפרעגט.

„כ'האָב עס איבערגעגעבען צו א בעקאַנטען פּוילישען גאָלדשמיד אין דער גובערנסקער שטאָט, אָבער וואָס פאַר א שייכות האָט עס מיט דעם שווינדעל פון די דימענטען?" — האָט דער פריץ צוריק געענטפערט.

„עס האָט שוין יאָ א שייכות".

„ההיינו?"

„דהיינו, עס איז ביי מיר קיין צווייפעל נישט, אז די דימענטען זענען פערביטען געוואָרען אויף געשליפענע גלעזלעך ביי דעם גאָלדשמיד".

„עס קען נישט זיין! — האָט דער פריץ געשריען, — דער גאָלדשמיד איז דאָך א פּאַליאַק, נישט קיין יוד!"

„זעהט איהר דאָך, — האָט מאָשקע געצויגען מיט די פּלייצעס, — זעהט איהר דאָך, אז עס קען יאָ זיין, ווייל עס איז אוממעגליך אז מען האָט אייך בעשווינדעלט אין דעם פּאַריזער בריליאַנטען-געשעפט".

„אַלזאָ, וואָס איז דאָ צו מאַכען?" — האָט דער פריץ געפרעגט א צעמישטער און פערלוירענער.

„מיין עצה איז: פאָהרט גלייך אַריבער אין דער גובערנסקער שטאָט און גיט עס איבער א פּאָר דערפאָהרענע דעטעקטיווס, זיי וועלען שוין אויף דעם פרישען שפּור געפינען דאָס ציהרונג, ווען איהר וועט זיך דערווייל פערהאַלטען רוהיג און גאַנץ שטיל".

און כך הוה, דער פריץ האָט זיך צוריקגעקעהרט פון דער שטאָט א צופרידענער, מיטברענגענדיג מיט זיך די אָריגינעלע אידעל-שטיינער.

איין א צייט אַרום האָבען פערד-הענדלער אָנגעבאָטען דעם פריץ אַן אַראַבישען פערד צו קויפען, דער פריץ האָט זיך דערמאָהנט אין זיין אַרענדאַר, וועלכער האָט אָנגעגעבען אַלס מעלה זיין מבינות אויף פערד, און האָט געשיקט רופען זיין מאָשקען, ער זאָל אָנקוקען דאָס פערד.

נאָכדעם ווי דער יוד האָט בעטראַכט דאָס פערד, האָט ער זיך אָפּגערופען צום פריץ:

„מיין עצה איז, אז דו זאָלסט נישט קויפען דאָס פערד, ווייל עס איז געבראַכט געוואָרען פון דער מדבר און קיינער האָט אויף איהם נאָך נישט געהאַט געריטען, און ווען דו וועסט זיך זעצען אויף איהם רייטען, קען ער נאָך ווילד ווערען און דיך אַרונטערשליידערען".

דער זשאָקעי פונם פריץ, וועמען די פערד-הענדלער האָבען אונטערגעקויפט האָט, דערהערענדיג די דבורים פון דעם יודישען אַרענדאַר זיך געווענדעט צום פריץ מיט די ווערטער:

„וואָס פערשטעהט אַזאַ יודעל, ווי מאָשקע, אין פערד? מאָשקע וועט זיך שרעקען אויף א ציג צו רייטען. מיין עצה איז, אז איהר זאָלט יאָ קויפען, ווייל אין אונזערע געגענדען טרעפט מען גאָר נישט אַזעלכע זעלטענע פערד: און עס איז קיין סכנה נישט צו רייטען אויף איהם פאַר אַזאַ געאיבטען רייטער, ווי אונזער הער איז".

דער פריץ וועמען דאָס פערד איז זעהר געפעלען געוואָרען איז געשטאַנען אין א ישוב הדעת, נישט וויסענדיג וועמען ער זאָל פאָלגען — דעם זשאָקעי זיינעם וועלכער איז אויפגעוואַקסען געוואָרען אַלס א קאָכיק אין זיינע שטאַלען מיט די פערד צוזאַמען אָדער ער זאָל פאָלגען זיין מאָשקען, וועלכער האָט קיינמאָל נישט געהאַט וואָס צו טון מיט פערד.

האָט ער זיך אָבער אויך דערמאָהנט, אז זיין מאָשקע האָט קיינמאָל נישט געהאַט צו טון מיט דימאַנטען, און דאָך האָט ער פון ערשטען בליק דערקענט, אז מען האָט איהם פערביטען די ערשטע, אָריגינעלע דימענטען אויף פאַלשע גלעזלעך.

„אַלזאָ וואָס רעכענסטו מאָשקע, זאָל איך קויפען דאָס אַראַבישע פערד?"

„אויב דיר איז טייער דיין לעבען, טאָרסטו זיך נישט אָנפערטרויען אַזאַ ווילדען פערד, ווען אָבער דיין זשאָקעי זעהט נישט קיין סכנה צו רייטען אויף אַזאַ מין ווילדער מדבר חיה, דאַן לאָז איהם אַליין רייטען אויף דעם פערד"

דער זשאָקעי איז געווען געצוואונגען צו מאַכען א רייט אויף דעם אַראַבישען פערד.

דאָס פערד, אַפּלויפענדיג א געוויסע שטרעקע, איז פּלוצים ווילד געוואָרען, שטעלענדיג זיך דיבאָם אויף די הינטערשטע פיס. דער זשאָקעי האָט פערלוירען דעם קאָנטראָל איבערן פערד, וועלכער האָט איהם געגעבען אַזאַ שליידער פון זיך, אז ער איז געפלויגען מיטן קאָפּ אַרונטער און צעשפּאַלטען זיין שאַרבען אויף שטיקער.

נאָכדעם ווי דער פריץ האָט איינגעזעהען אז זיין יודישער אַרענדאַר, וועלכען ער האָט געוואָלט דערשיסען, איז איהם ווירקליך צוניץ געקומען און אז ער האָט איהם צו פערדאַנקען פאַר די דימענטען און אויך פאַר זיין לעבען האָט ער איהם געשענקט א צעהן רובעל שטיק.

דער פריץ האָט נישט געקענט בעגרייפען ווי אַזוי זיין יודישער אַרענדאַר האָט געקענט טרעפען, וואָס וועט פאַסירען מיטן פערד, ער האָט אָנגעהויבען גלויבען אז זיין מאָשקע איז ביכולת אַלץ צו וויסען און אַלץ צו טרעפען און אז ער איז א מין וואונדער-מכשף.

איצט איז געבליבען נאָך אויסצופּרובירען די דריטע פעהיגקייט זיינע. דאָס הייסט: זיין מבינות אויף מענשען.

דער פריץ וועלכער איז געוואוינט צו הערען חניפה שמייכלעריי פון אַלע זייטען, האָט אָנגעהויבען גלויבען אין די מעלות וואָס די טעלעקער-לעקער האָבען אין איהם ענטדעקט, זינט ער האָט אָבער געהייראַט א געבילדעטע מיידעל א טאָכטער פון א פערהאַרימטען גראַף, האָט ער אָפט געהערט פון זיין פרוי, אז ער איז א גראָבער יונג, ער האָט נישט געוואוסט וועמען צו גלייבען, צי ער איז אַן אידעלמאַן, אָדער ווירקליך א גראָבער יונג.

האָט זיך דער פריץ געוועטערט צו זיין מאָשקען, ער זאָל איהם זאָגען דעם אמת — וואָס ער איז און ווער ער איז.

האָט דער אַרענדאַר געענטפערט דעם פריץ בזה הלשון: „ווילסטו, איך זאָל דיך חנפענען, אָדער פערלאַנגסטו פון מיר, איך זאָל דיר טאַקע זאָגען דעם ריינעם אמת?"

— איך וויל בלויז וויסען דעם ריינעם אמת — האָט געענטפערט דער פריץ — ווער איך בין און וואָס איך בין.

דער יוד האָט פערלאַנגט ביים פריץ, ער זאָל איהם געבען א שריפט מיט זיין חתימה אז ער וועט איהם נישט בעשטראָפען — וואָס ער זאָל איהם נישט זאָגען.

דערלאַנגענדיג איהם דעם כתב מיט זיין חתימה, וואָס דער יוד האָט פון איהם פערלאַנגט האָט דער פריץ אויסגערופען:

— אַלזאָ, פערפלוכטער זשיד, זאָג מיר שוין ווער איך בין און וואָס איך בין!

— דו ביזט א פויער, און דערצו נאָך א גראָבער-יונג.

דער פריץ, בעהערשענדיג זיין כעס, האָט דעם יודען צוריק געענטפערט:

— ווייסטו דען נישט אז מיין נאָמען איז גראַף מאַיעווסקי און אז מיין פאָטער איז א בעוואוסטע פערזאָן?

— איך זאָג דיר אָבער — איז דער יוד ווייטער געבן אויף זיין בעהויפּטונג — אז דו ביזט א פּראָסטער פויער און דו האָסט נישט אין דיינע אָדערן קיין טראָפּען בלוט פון אַן אידעלמאַן, און טאָמער גלויבסטו מיר נישט, דאַן פאָהר אַריבער אין דעם דאָרף וואו דו ביסט געבוירען געוואָרען און זוך דאָרט אויף ביים גלח דאָס בוך, אין וועלכען עס ווערט איינגעשריבען יעדער נייגעבוירענער; און איך גאַראַנטיר דיר, אז ווען דו וועסט דאָרט גוט אויספאָרשען די ביכער און אויספרעגען די אַלטע לייט וועלכע געדענקען נאָך דיין געבורט, וועסטו אויסגעפינען, — איך פערזיכער עס דיר, — אז דו ביסט א ממזר, און אז דיין ווירקליכער טאַטע איז געוועזען א געוועהנליכער פויער, א שקלאַף ביי דיין אַזוי גערופענעם פאָטער.

דער פריץ האָט זיך גענומען קאָכען און זידען דעם יודען מיט די געמיינסטע נעמען:

— דו אַזוינער-און-אַזוינער! איך האָב דיר געלאָזט לעבען און געשאָנקען דיר דיין שווערען חוב, און צום סוף ווילסטו מיך נאָך מאַכען פאַר א ממזר און מיין טאַטען פאַר א פערשקלאַפּטען פויער? דאָס איז דער דאַנק פון א פערפלוכטען יודען!

דער יוד, בעמערקענדיג אז זיינע ווערטער האָבען געמאַכט א טיפען איינדרוק, אויף דעם פריץ, און פיהלענדיג אז זיין פריץ האָט שטילערהייט אָנגעהויבען צו גלויבען אז ער, מאָשקע איז א צווייפעלער, און האָבענדיג א כתב פון דעם פריץ, אז ער וועט איהם גאָרנישט טון וואָס ער זאָל איהם נישט זאָגען, האָט ער מוטיג מיט א בעהאַלטענער איראָניע, געטרייסט דעם פריץ:

— א ממזר איז אויך א מענש גאָטס בעשעפעניש; און א פויער איז אמאָל מעהר ווי א גראַף.

דער פריץ איז שטילערהייט אָפּגעפאָהרען אין דעם דאָרף. וואו ער איז געבוירען געוואָרען. נאָך א שווערער און לאַנגער אויספאָרשונג איז דעם פריץ ענטדעקט געוואָרען דער ריכטיגער אמת, וועגען זיין אָפּשטאַמונג: זיין מוטער. די פירשטין מאַיעווסקי, איז געווען אַן עקרה — זי האָט נישט געקאָנט האָבען קיין קינדער. און כדי אויפצוהאַלטען די ליבע פון איהר מאַן צו איהר, איז זי געפאַלען אויף א המצאה: איינע פון איהרע דינסטען איז שוואַנגער געוואָרען פון איהרען א באַטראַק, ווען דער גראַף ראַדזיוויל איז געווען אין אויסלאַנד, האָט איהם זיין פרוי ענטדעקט א סוד, אז זי איז שוואַנגער, און איהר דינסט האָט געבוירען א יונגעל, האָט זיך די גראַפין געלייגט אין בעט אַליין אַלס א קימפּעטאָרין און האָט אָפּגעקויפט דאָס קינד ביי דער דינסט. דער וועלט האָט ער געהייסען און נישט די דינסט, נאָר די גראַפין האָט געבראַכט אויף דער וועלט א געזונטען יאַט.

די בעוויזען וועגען דעם זענען געווען אַזוי קלאָר און פעסט, אז דער פריץ האָט אין דעם נישט געקאָנט צווייפלען.

צוריקקעהרענדיג זיך פונם דאָרף, האָט ער געשיקט נאָך דעם אַרענדאַר.

אויף דער פראַגע פונם יודען: „אַלזאָ, וואָס האָסטו אויסגעפינען אין דיין דאָרף"? האָט דער פריץ געענטפערט מיט א צחוק-פראַגע: „זאָג נאָר, ווי אַזוי האָסטו געוואוסט מיין ריכטיגע אָפּשטאַמונג? מיך האָט עס געקאָסט פיל מיה צו דערגיהן דעם אמת, האָסטו דען געהאַט א געשעפט מיט די זקנים פון מיין געבורטס-דאָרף, איידער דו האָסט מיר געענטפערט אויף מיין פראַגע וועגען מיין אָפּשטאַמונג? די שדים וויסען דיך, ווי אַזוי דו קאָנסט טרעפען די אַלע זאַכען!"

— די זאַך איז גאַנץ פּשוט — האָט דער אַרענדאַר געענטפערט אין א רוהיגען און זיכערען טאָן — דער שכל הישר האָט מיר אונטערגעזאָגט אז דו ביסט נישט קיין געבוירענער גראַף, קיין געבוירענער אידעלמאַן. וואָרים בעדענק זיך נאָר ווי דו האָסט בעהאַנדעלט נאָכדעם ווי איך האָב געראַטעוועט דיין לעבען, און די ציהרונג פון דיין פרוי, דו האָסט נאָך אַלעם דעם נישט אויפגעהערט צו רופען „פערפלוכטער יוד" און אַנדערע זידלווערטער, און א מינוט פון גרויס הארציגקייט האָסטו מיר געוואָרפען א צעהן-רובעלדיגען באַנקנאָט... אַזוי נאָר געקאָנט האַנדלען א געבוירענער פויער, אָבער נישט א מענש, אין וועלכען עס געפינט זיך א טראָפּען בלוט פון אַן אידעלמאַן.

הינדע לעווי

היינט...

איז געקומען דער היינט
מיט א שווער געמיט —
ווי א קעמעל פון ווייטען מדבר; —
מיט לאַסט אויף רוקען,
און דאַרשטיג יעדעס גליד...

ווי האַלב - טויטע פערד —
פון ביימשען געשלאָגענע,
פון בלוט געצאַפּטע —
ציהט ער זיך...

מיט פלעק פון הונגער,
מיט שרעק פון גאַס,
מיט געפיל פון האַס —
קומט ער אָן...

[ו]ינטער-בלומען

דערצעהלונג

פון נ. דרייצען

[...]ן איז ער שוין נישט קיין יונגער. דאס איז [...] דאך לויט זיינע יאהרען וואלט ער געקענט דענקען, אז נישט אלץ איז נאך געענדיגט. אבער די האהר איבער זיין קאפ, וואס האבען פאר דער צייט זיך „ווינטער געמאכט" און ווי שניי ווייס געווארען, האלטען אין איין לעשען די זומערדיגע פייערלעך, וואס ציטערען זיך אזוי אפט אין דער טיפסטער טיפעניש פון זיין הארצען; און גיט ער אויף זיך א בליק אין שפיגעל, דערזעהט זיין ווייסען קאפ דאכט זיך איהם, ווי דער שפיגעל ווינקט צו איהם אזוי בייזוויליג:

— געענדיגט.

דער שפיגעל איז נישט די איינציגע זאך, וואס פליוועלט זיינע בלומען און מאכט איהם צו טראכטען, אז אלץ איז שוין געענדיגט. חוה'ס טעכטער, וועלכע ער האט אזוי ליב אז דער רוח זאל זיי נעהמען, גיבען איהם ווענען דעם צו פערשטעהן, אזוי אכזריותדיג, אזוי אומבארמהערציג.

ווי נאכלעסיג זיי גיהען איהם פערביי, די חוה'ס טעכטערלעך; עפעס אזוי ווי ער וואלט גאר קיין מענש נישט געווען; אנ'אנדערטמאל פיהלט ער, ווי ער וויל אויסצושריען צו זיי הויך אויפן קול:

— העי, לויפט נישט אזוי אוועק פון מיר, זאל איך נאר הער ווינטער איבער מיין קאפ נישט אזוי פערפיהרען, אין מיין הארצען איז נאך דא אזוי פיל פייער.

אבער דער געדאנק אז ער וועט זיך מאכען לעכערליך, פערמאכט איהם זיין מויל, פערזיגעלט די ליפן. פערגעסט ער זיך אמאל און פרובירט זיך בענעמען יוגענדליך מיט איינער פון'ם שענעם געשלעכט אז ווען מען קוקט איהם דאס אן. ער בלייבט שטעהן א צומישטער, א בעליידיגטער, און איהם דאכט זיך, ווי אזא ריזיגער, קאלטער, אכזריותדיגער בייזער קול/בעל שרייט איהם אין סאמע מארך אריין:

— מאך זיך נישט נאריש, ס'איז געענדיגט.

איבערהויפט שפירט ער, אז עס איז געענדיגט. ווי נאר ער געפינט זיך א"ן א זומער רעזארט אין די [...]שטליכע וואכען צייט פון זיין וואקאציע. אין שטאט איז מען א פערנומענער מענש. מען איז אין דעם שפאן אריינגעטאן און עס איז נאך נישטא קיין צופיל צייט צו טראכטען, צי מען איז אלט צי מען איז נישט אלט, צי ס'איז נאך נישט געענדיגט, צי ס'איז שוין טאקע געענדיגט, אבער ווען מ'איז אין א וואלד וואו עס איז דא הימעל, ערד און ליבע, ווען די ארומיגע כישוף'דיגע נאטור פערכישוף'ט דיך אזוי, אז דו ביסט שטענדיג ווי א פערשיכור'טער און עס דאכט זיך דיר, ווי עס זענען דיר פליגעל אויסגעוואקסען און פון דער לופט, וואס איז אנגעזאפט מיט בשמים, און פון די נעכט וואס זענען איבערגעפיהלט מיט הייסע סודות, פערשווינדעלט אין קאפ. אזוי ווי דו וואלסט געווען מיט שטאריקען וויין אנ'אנגעזויפענער, דערמאלט האט ער די ריכטיגע געלעגענהייט צו דערשפירען אז עס איז געענדיגט.

חוה'ס טעכטערלעך, צעיאכמערטע צעהיצטע, צופלאמטע, זוכען, לעכצען: מען גיהט אוים נאך א ביסל ליבע; דערטאפט מען א שטיקעל מאן, צערייסט מען איהם אויף שטיקער. אבער איהם גייט מען נאכלעסיג פערביי; אמאל יאוארפט מען יא א בליקעלע אויף איהם, און גלייך מאר־ש! און מ'זוכט אנ'אנדערען. אמאל ווען ס'איז שוין א צו שטארקער מאנגעל אויף מענער, רוהען אויף זיין ווייסען קאפ ווייבערישע בליקען שוין א ביסל לענגער. עס דאכט זיך, ווי מען וואלט אויף עפעס געהאפט און געצווייפעלט, אבער מען לאזט זיך דאך אוועק אין דער נאכט אריין אריצען אנדערש צו זוכען איהם לאזט מען אליין מיט זיין ווייסען קאפ און אפט האבט זיך איהם, ווי די משוגענע וואלד נעכט האלטען זיך פאר די זייטען פאר געלעכטער אויף זיין חשבון און זיי לאכען און זיי מאכאטשען:

— ווייסער קאפ ס'איז געענדיגט.

איינמאל האט אבער פעני צו איהם א ווארעמען שמייכעל געטון אויף איהם א פרויעטהאפטען לאש משעטדיגען בליק געווארפען, האט זיין גאנצע נשמה אויפגעציטערט מיט א הייסען ציטער, א ווארעמקייט האט זיך צוגאסען איבער די בלוטען; עס האט זיך איהם פערגלוסט שפרינגען און זינגען.

פעני איז אנ'אלמנה מען ווייסט ווענען איהר, אז זי האט שוין א זון אנ'אויסגעוואקסענעם האט אנ'אייניקעל. פעני'ן פאלט גארנישט איין צו בעהאלטען זיך מיט דעם: מיט א בילד פון דעם אייניקעל טראגט זי זיך ארום און ווייזט דאס אלעמען אזא מוטערליך שטאלצע אזא ענטציקטע, אבער אזא ליב געזיכט פערמאגט פעני אזוי יונג קוקט זי אויס: אסך געסט קאווא לירען קוקען אן פעני'ן מיט דורשטיגע ווייט נישט קיין כשרע מענערישע בליקעלעך. פאר עפעס האלט זיך פון דערווייטען פעני אפ פון די אלע קאוואלירען און גראד איהם האט פעני אנגעקוקט מיט אזא פיעל פערשפרעכענדעם בליק און אזוי ווארים געשמייכעלט צו איהם: האט ער זיך אזוי יונג דערפיהלט און ער האט זינגען געוואלט.

ווען די נאכט איז צוגעפאלען, האט ער פעני'ן אויף א שפאציר געהאט איינגעלאדען; ער האט זיך אבער אבגעהאלטען, ער האט מורא געהאט פאר איהר אב זאגען ער האט מורא געהאט א חלום צו פערלירען. אבער אויף מארגען, אויף א פארמיטאגדיגען שפאציר האט ער זי יא איינגעלאדען. זי האט זיך נישט ענטזאגט, און ער האט געטראכט: „א צווייטען מאל וועל איך זי בייטאג איינלאדען". האט ער שפאצירט מיט פעני'ן איבער דעם ברייטען וועג וואו זיי זענען פאר קיין פאל נישט געווען אליין. ער האט זיך מיט איהר פערקעהרט אויף א זייטיגען וועגעלע, אזא איינזאם שטענגעלע, וואס האט זיך געשלענגעלט צווישען יונגען וואלד. ביידע האבען זיך אויף א שטיין אוועק געזעצט. ער ארט איי געווען א גראמער. זי איז געבליבען אפגערוקט פון איהם, שטיל, שטענדיג איז ארום און ארום געווען. ווי שעהן האט פעני אויסגעקוקט, ווי פרויענהאפט שעהן.

ער האט זיך נעהנטער צו פעני'ן צוגערוקט, מיט איין האנט האט ער זי ארומגענומען עטוואס העבער פון איהר טאליע האסטיג און נאר איבעריגע צוגערמאנעס האט זי זיין האנט אבגעווארפען, און ווי זי האט איהם אנגעקוקט, עס איז געווען א בליק, וואס איז איהם שוין אזוי גוט בעקאנט געווען. ער האט גע טראכט: א טעות געמאכט. ער האט זיך דערפיהלט מיאוס, געבליבען איז ער זיצען ווי אנ'אפגעגאסענער מיט קאלטען וואסער. זי האט זיך האסטיג אויפגעהויבען צום ברייטען אפענעם וועג נעגאנגען. ווי א נאר איז ער לעבען איהר זייט נעגאנגען, ער האט גע טראכט: „א נארישען חלום געהאט".

אויף מארגען האט ער זיך מיט מוט ווידער אנגענומען, פעני'ן ווידער אויף א שפאציר איינגעלאדען זי האט עפעס א תירוץ אנגעגעבען, ענטזאגט זיך, אבער אויף אנ'אנדערען שטיינער. ער האט געשפירט אז בעליידיגען וויל זי נישט. ער האט זיך אבער גע פיהלט שווער ענטוישט, יעדע וועלטעל איז ווידער א לידיגע, וויסטע געווען.

מיט צוויי טעג שפעטער האט פעני זיך געקליבען אהיים אוועקצופאהרען, און עס האט געטאפען עט וואס, וואס ער האט גארנישט ערוואריעט: פעני האט זיך מיט איהם געזעגענט זעהר פריינדליך און הארציג. זי האט איהם עפעס געפרעגט:

— און ווי לאנג פערבלייבט איהר נאך דא?

— נאך עטליכע טעג — האט ער געענטפערט.

— ווען איהר וועט זיין אין שטאט, קומט מיך אמאל בעזוכען — האט זי איהם מיט פריינדשאפט איינגעלאדען.

— געווים, געווים, פעני, איך ווייס דאך אבער נישט וואו איהר וואוינט.

האט זי איהם איהר אדרעס געגעבען

— ווען קומט מען צו אייך ארויף?

— ווען איהר וועט געפינען פאר נויטיג. איך בין יעדען אווענד אין הויז.

— האט איהר א טעלעפאן?

— ניין.

— איז גלאט נעמען און קומען. — האט זי זיינע ווערטער איבערגעענטפערט, און זי האט פריינדליך געלאכט.

ער האט פעני'ן נעפרעגט אויב זי וואוינט צוזאמען מיט איהר פערהייראטען זון; האט ער בעמערקט אז עס טוט איהר הנאה זיין פרעגען, וויל ער האט איהר געגעבען א געלעגענהייט איהם צו לאזען וויסען, אז זי וואוינט אליין און ס'איז איהם ווידער גרינג און פריידיג אויפן הארצען.

דעם ערשטען אווענד וואס ער איז געווען אין שטאט, איז ער אוועק צו פעני'ן, זי האט איהם זעהר פריינדליך און הארציג אויפגענומען; זי האט איהם געוויזען איהרע אלע דריי צימערען. איהר דירהלע איז געווען גאנץ ארעם, אבער ציכטיג און מיט געשמאק אויסגעפוצט. ער און פעני האבען פיל גערעדט וועגען פערשידענע קלייניקייטען איבערהויפט האט מען גערעדט וועגען די מענשען, וואס זיי האבען געקענט אין דעם האטעל וואו זיי ביידע האבען זיך בעקאנט פעני האט זיך פערהאלטען זעהר בעשיידען. ער איז געווען זעהר אנשטענדיג. כמעט ער איז נאהנט געזעסען לעבען איהר האט ער זיך אבגעהיט זי אפילו מיט א פינגער אנצורירען. אבער ביים אוועקגעהען ווען ער האט איהר האנט געדריקט. האט ער זיך פערלוירען און האט איהר אין שטערען א קיש געטון. זי האט זיך פון איהם גלייך בעפרייט. ער האט געטראכט: „זי וועט מיך הייסען גיהען". האט זי איהם אבער נעפרעגט:

— ווען וועט איהר ווידער קומען?

— איך וועל קומען, פעני, איך וועל קומען.

ווען ער איז געווען ביי פעני'ן מיט זיין צווייטער וויזיט, איז זי געווען צו איהם נאך פריינדליכער נאך הארציגער. ער האט זי געקושט ביים קומען. געקושט ביים אוועקגעהען. ער האט זי אזוי שטארק געארעמט אז זי האט זיך שטיפעריש געפעטען ביי איהם:

— א, הערט אויף, איהר וועט דאך מיך באלד דערשטיקען, דערנאך האט זי איהרע הענט ארום זיין האלז פערלענגט, איהם לאנג אין די אויגען אריינגע קוקט און געלאכט אזוי הארציג, אזוי ווארים.

זיי האבען בייגעוואוינט פערשידענע טעאטער פארשטעלונגען דערנאך פלעגען זיי עסען אין א רעס טאראן זייער נאכט מאהלצייט. עס פלעגט אויסקומען זעהר שפעט, ווען ער פלעגט זי אהיים בעגלייטען. ער פלעגט זי אלעמאל צים סאמע טיר צו פיהרען, מיט זיינע בליקען פלעגט ער זיך בעטען ביי פעני'ן, זי זאל איהם אריינלאזען אויף דער צווייטער זייט טיר, און מעהר מיט'ן וואונק ווי מיט רעדען פלעגט זי ענטפערען:

— ניין עס איז זעהר שפעט.

פלעגט ער אוועקגעהען אנ'ענטוישטער. ביז איין מאל ווען ער האט זי בעגלייט. און ווען ביידע זענען אזוי ביי איהר טיר געשטאנען, האט ער אוועקגענומען ביי איהר איהר האנט בייטעל. זי האט איהם ליב ליך און פרעגענד אנגעקוקט האט ער צו איהר געזאגט:

— פענעלע, איך טוה מאכען איבער אייך אנ'אנפאל.

זי האט געלאכט.

ער האט ארויסגענומען דעם שליסעל צו איהר טיר ער האט די טיר געעפענט. ער האט געזעהען זי וויל עפעס זאגען נאר זי האט גארנישט געזאגט. האט ער זי גענומען פאר א האנט, מיט איהר אינאיינעם אין איהר היים אריינגעגאנגען.

אויף מארגען, ווען ער איז געגאנגען צו זיין טעג ליכער בעשעפטיגונג האט די גאנצע וועלט אויסגע קוקט אין זיינע אויגען אזוי שעהן, אזוי ניי. אנ'אג געוואלקענטער הימעל האט צו איהם מיט ליכטיגקייט געשמייכעלט, א כמורנער בייטער דרויסען האט אין איהם ארויסגערופען בלויז א פריידיגע פרישקייט; פרויען, וועלכע זענען איהם ענטגעגענגעקומען האט ער אנגעקוקט אין פרייד מיט אזעלכע בליקען וואס נאר די שטיפערישע יוגענד קען זיך ערלויבען. און ווען די פרויען האבען געענטפערט מיט שפאס בלי קען, האט ער געפיהלט, ווי אויסצושרייען צו יעדער איינער פון זיי:

— נעהמט און פרעגט ביי פענעלען...

ווען האבען מיר מעהר ליב:

זיך צי אונזערע קינדער?

וואס א געלערנטע אין דערציהונגס-פאך דענקט וועגען דער פראגע. — ווי אזוי די היינטיגע עלטערן בעציהען זיך צו זייערע קינדער

פון לאה שעלוב

איך האב געליינט אנ'ארטיקעל וואס איז אנגע שריבען געווארען פון אנ'אינטעליגענטער לעזערין עס ווערען ארויסגעבראכט עטליכע געדאנקען, וואס זענען וויכטיג פאר יעדער מוטער און אויך פאר די פאטערס. עס שטעלט זיך די פראגע: ווען האבען מיר מעהר ליב, זיך אדער די קינדער אונזערע? אדער בעסער געזאגט: ווען מיר ליבען ווען מיר ציהען א־ רויס אונזער צוטרוי צו די קינדער אונזערע, האבען מיר אין זינען זיך אדער זיי, די קליינוואריג?

די שרייבערין מאריא לאמבין בעהויפטעט, אז מיר קענען נישט אונזערע קינדער, ווייל מיר נעמען זיך נישט די מיה אויסצושמודירען, ווייל עס ליגען אונז נאר אנדערע זאכען אין זינען. ווען עס קומען די קינדער אונזערע.

צום אלעם ערשטען מאלען מיר זיך אויס אין געדאנק עפעס אנ'אידעאל פון א ווענזען, וועלכען מיר רופען אן אונזער קינד. די יידישע מוטערס ווייסען דעם דאזיגען געדאנק גאנץ גוט ווען מיר וועלען זיי דערמאנען דעם נאמען משיח. וועלכעס קינד איז דאס נישט קיין וואונדערליכער איינער אין די וועלט? ווער קאן זיך דען פערגלייכען צו אונזער איינגעלע אדער מיידעלע? קיינער נישט. איז די פראגע: זעהען מיר טאקע אט די זאכען אין דעם קליינוואריג? זעהען מיר די אלע זאכען וואס מיר ווילען זיך איינרעדען? עס איז טאקע אזוי קלוג אזוי שארפזיניג ווי מיר בע הויפטען עס פאר זיך און פאר אנדערע? עס פאנגט זיך גאר נישט אן. קליינע קינדער שטעלען מיט זיך פאר בעוואונדערעס אין גייסטיגען לעבען. זיי זענען אלע גלייך. ערשט ווען זיי פאנגען אן ווערען עלטער ווען זיי פאנגען אן געהען אין שול, דאן קאן מען זע הען צי זיי האבען וועלכע נישט איז איינענטימליכ קייטען אדער נישט. אבער מיר ווארטען אויף דעם נישט. גלייך ווי דאס קינד עפענט די אויגעלעך, ווען עס גיט דעם ערשטען פיפס, זענען מיר שוין אין זי בעטען הימעל: זענען מיר זיכער, אז דאס איז אויף וואס מיר האבען געהאפט, ווענען וואס מיר האבען געטרוימט.

וואס מאכט אז מיר זאלען זיך אזוי איינרעדען אז מיר זאלען זיך מאכען צום נארען? עס זענען פאראהאן עטליכע סיבות, וואס טרייבען אונז אזוי צו דענקען, אזוי צו האנדלען. איינע פון זיי איז דער פאקט, וואס די מוטער פיהלט שטאלץ, וואס זי ווייס אז אין צייט איז זי געווען אין די נענעל פון טויט, אז זי איז געווען נאהענט צום סוף, און אז זי איז דעם טויט בייגעקומען. זי איז געווען שטארקער פאר איהם. דאס קינד וואס ליגט ביי איהר זייט וואס איז מעלט און לאכט, אז אט דאס קינד איז דער בעוויז פון איהר נצחון איבערן טויט. דאס גיט איהר שטאלץ עס גיט איהר א וועלט מיט צופרידענהייט ווייל וואס קאן זיין זיסער ווי דער לעבען אליין? איז זי דערפאר גרייט איבער צוטרייבען די איינצעלהייטען פון קינד דעם סימבאל פון איהר נצחון. אבער זי דענקט נישט קיין איין מינוט, אז דערהויפט איז דא דער פאקט וואס זי איז נצול געווארען, וואס זי איז געב ליבען לעבען און קאן געניסען פון דעם לעבען. דאס האט מיטן קינד דירעקט גארנישט צו טון.

עס איז פאראהאן נאך א מאטיוו וואס מאכט דער מוטער זיך פיהלען שטאלץ מיט דעם קינד. און דאס איז, וואס די פרוי, וועלכע זאל פיהלען אז זי קאן נישט ווערען קיין מוטער. איז די אומגליקליכסטע אויף דער וועלט. זי בעטראכט זיך אלס קריפעל, אלס בעליידיגטע פון דער נאטור. דאס טוט איהר שרעק ליך וועה און נישט ווייל זי בענקט נאך א קינד נאר ווייל זי וויל נישט זיין א קריפעל. און דאס וואס איז שייך דער בענקשאפט צו קינדער, איז דא דערקלערט געווארען אלס ליגען, אז עס איז גארנישט דא אזא זאך אז קיינער קאן נישט בענקען נאך דאס, וואס ער האט נישט, וואס איז נישט ארום אונז. ווען א פרוי האט נישט קיין קינדער בענקט זי נישט נאך זיי, נאר זי טרויערט וואס זי האט איהר געשטראפט און געמאכט פאר אנ'אויסנאב צווישען די אלע אנדערע פרויען, וואס רינגלען איהר ארום. איז ווען די יונגע פרוי ברענגט א קינד אויף דער וועלט איז זי שטאלץ קאן זי קוקען מיט גרויס צופרידענהייט ארום זיך. איז דא ווידער נישט דאס קינד נאר איהר שטאלץ איהר איינענע צופרידענהייט.

דאס זעלבע איז מיטן מאן, ווען ער ווערט דער פאטער פון א קינד, איז ער שטאלץ מיט זיין מענערשער שטארקייט. ער קוקט מיט שטאלץ ארום זיך. ער איז א פאטער. דאס גיט איהם צופרידענהייט, דאס מאכט איהם פאר איינעם פון דער גרויסער מחנה, וואס שטעלט פאר די גאנצע ווירקעגדע און שאפענדע מענשהייט, כדי זיין זעלבסצופרידענהייט זאל דער גרייכען די גאנצע הויך, מוז זיין קינד זיין אנ'אויס נאהם: עס מוז אריבערשטייגען אלע אנדערע קינדער. עס איז א סימבאל פון זיינע אייגענע יוגענדליכע טרוימען, אין דעם קינד וועט ער אפשר האבען די דערגרייכונגען, צו וועלכע ער האט אליין נישט גע קאנט קומען, און ווידער האבען מיר דא נישט די ליבע צום קינד, נאר עפעס וואס האט צו טון מיט אונזער אייגען-ליבע, מיט אונזערע אייגענע שטרעבונגען און האפענונגען.

עס זענען אבער פאראן אויך אנדערע געפיהלען און אינסטינקטען, וואס זענען אנ'ארויסשטאמונג פון אונזער אייגענליבע. דאס איז למשל, דער פערלאנג, אז מיר זאלען נישט פערשווינדען פון דער וועלט, נישט איבערלאזענדיג נאך זיך קיין צייכען אפילו. אין די קינדער זעהען מיר א פארטזעצונג פון אונזער אייגען לעבען. וואס מעהר זיי וואקסען לעבען אונז, וואס מעהר מיר ווערען מיט זיי פערבונדען, אלץ מעהר פיהלען מיר, אז זיי וועלען פארטזעצען דאס וואס מיר האבען אנגעפאנגען. אז מיט אונזער אוועקגעהן פון דער וועלט, וועט נישט אלעס פערשווינדען. אט דער געפיהל איז דער שטארקסטער ביים האבען א קינד. מיר דערפיהלען דאן א גע וויסע צופרידענהייט, ווי מיר וואלטען זיך געראטעוועט פון דעם טויט, ווי מיר וואלטען געווען פערזיכערט געגען דעם סוף אונזערען. דער חשק פארטצוזעצען דאס לעבען איז איינער פון די שטארקסטע אינסטינקטען נישט נאר ביי מענשען, נאר ביי אלע ברואים, נאר ווען איהר טראכט זיך אין דעם גוט אריין, דאן זעהט איהר, אז אויך אין דעם האבען מיר נאר זיך אין זינען, אז מיר ליבען זיך און מיר פרעהען זיך ווען מיר זעהען אז די צוקונפט בעלאנגט צו אונז אבער דאס האט מיט דער אמתער ליבע צום קינד נישט צו טון.

דאס מיינט נישט, אז מיר האבען נישט ליב אונזערע קינדער, דאס וויל קיינער נישט בעהויפטען, נאר עס ווייזט אז מיר זענען נישט פעהיג צו ליבען זיי אינטאנצען אהן דעם, אז מיר זאלען נישט ליבען אויך זיך דערביי, און נאר אין א גרויסער מאס. דאס ברענגט אונז צו דעם הויפט-געדאנק וועגען דערציהונג.

כדי מיר זאלען קאנען געבען אונזער קינדער א גוטע דערציהונג מוז מען פריהער פאר אלץ וויסען וועמען מיר דערציהען. מיר מוזען קענען אונזערע קינדער געניי, ווייל אויב נישט, איז די דערציהונג וועלכע מיר גיבען זיי, נישט דיקטירט פון די אמתע נויטען און צילען, וועלכע מען שטעלט זיך ביים דערציהען די יונגוואוקס אונזערע. אבער ווען מיר בויען פאנטאזיעס, ווייל מיר ווייסען נישט וואס עס קומט פאר ארום אונז, וואס די קינדער אונזערע זענען אין דער אמתען — דאן קאנען מיר קיין אמתע פראגראם פון דערציהונג פאר זיי נישט האבען.

איהר קאנט זעהן דעם אמת פון די דאזיגע געדאנקען, ווען איהר וועט זיך צוזעהן וואס פאר א מתנות עלטערן ברענגען די קינדער, אפטמאל מוזט איהר לאכען, ווייל איהר זעהט א שרעקליכע אומגע לימפערטקייט דערביי. עס קומט אויס, ווי די מוטער און דער פאטער וואלטען געווען מענשען אהן שכל, אהן דעם מינדעסטען פראקטישען פערשטאנד, דאס קומט ארויס פון דעם, וואס דער טאטע, אדער די מאמע קאנען נישט פערשטעהן דעם גייסטיגען צו שטאנד פון זייער קינד, אז עס ווייס נישט און פער שטעהט נישט קיין זאך, אז דאס וואס מען קויפט פאר איהם צו שפילען זיך, האט פארן קינד קיין שום בעדייטונג נישט, פונקט ווי דאס קינד קאן נישט פערשטעהן פאר וואס מיר האבען עס אזוי ליב, אדער פאר וואס מיר וועיינען אין עם און בייזערען זיך. מיר האבען נישט די ריכטיגע מאס צו מעסטען דעם קינד'ס גייסטיג וועלטעל, דערפאר איז וויכטיג אז די דערציהונג זאל צוגענומען ווערען פון די עלטערן אהן עס זאל איבערגעגעבען ווערען דער געזעל שאפט.

די צייט ווען דער שכל פאנגט זיך אן פארמירען ביים קינד, איז פאר איהם דאס וויכטיגסטע. דאן פאנגט ער אן אויפנעהמען איינדרוקען עס קריגט דערפאהרונג און מען מוז פאר דעם האבען מענשען, וואס זענען אימשטאנד איבם קינד צו זעהן דאס וואס ער איז און נישט דאס וואס מיר מאלען זיך אוים.

האלא, 1937!

בעגעגעניש פון אלטען און נייעם יאהר

דעם 31־טען דעצעמבער 11,55 בייגאכט, געהט א זקן מיט א זאק אויף די פלייצעס. איהם קומט אנטקעגען א קליינער ווייסער חברה'ניק, שטעלט אפ דעם אלטען און פרעגט:

— זיידעשי, ווי אלט זענט איהר?

— 365 טעג.

— זאגט מיר, זיידעשי, וואו געהט מען דא צו דער סטאציע **ערד**? איז זי נאך וויט?

— ניין, אינגאנצען 5 מינוט, און צו וואס נעהסט דו דא?

דער קליינער האט זיך פאפראווועט זיינע ספא־דניקעס, אפגעווישט זיך כ'עזעל, און געענטפערט:

— אויף א פאסטען נעה איך. כ'האב א קאנט־ראקט אויף 365 טעג. כ'בין א 1937־טער ראטש־ניק, א זוהן פון סילוועסטער.

דער אלטער האט א ציטער געטון און געזאגט:

— דו סמארקאטש, "אייף אזא פאסטען?

— יא, יא, זיידעשי, ווי איהר קוקט מיך אן, בין איך זעהר זדאלנע.

— און ווער איך בין ווייסטו? איך בין דאס יאהר 1936!

— אזוי גאר? נו, סערוואוס, קאלעגע, אונטער־וועגס האט מען מיר געזאגט, אז איך וועל אויפן וועג טרעפען דעם אלטען אידיאט און אז איך זאל מיך היטען פאר איך. ווארים איהר וועט מיך וועלען אפרעדען.

— אזוי האט מען ד"ר געזאגט?

— יא, אזוי האט מען געזאגט, מען האט מיר נאך דערצעהלט, וואס פאר א שלימזל איהר זענט, גאר צרות האט איהר געברענגט, מלחמות, רעוואָ־לוציעס, קריזיס, נויט, הונגער, ארבייטסלאזיגקייט פאגראמען. פריידעריהאם און אנדערע שוויינערייר יען. איצט לעגט מען די גאנצע האפענונג אויף מיר!

— ס'איז מיר א רחמנות אויף דיר, יונגעלע, היינט א יאהר, האט מען אויך אויף מיר געלעגט גרויסע האפענונגען און הלוואי די זאלסט האבען מעהר מזל פון מיר. דער אלטער האט גענומען דעם קליינעם פאר דער האנד און איהם צוגעפיהרט צו דער גרעניץ.

— איהר הערט זיידעשי — האט דער קליינער גענומען געבען לשון — ,ווי נאר איך וועל אנקר־מען, וועט ווערען פרעהליך, מ'וועט זיך קושען, טאנצען, מ'וועט טרינקען לחיים. צומארגענס וועט זיין יום־טוב, און באלד צומארגענס וועל איך אלץ ענדערען. קודם כל וועל איך מיך נעהמען צום קריי־זיס. א סוף מאכען צום בירגער־קריג, כ'וועל אנ־ווענדען אלע מיטלען אז היטלערס הארץ זאל פער־דרעהט ווערען. דעם עולם וועל איך הייסען געהן ארבייטען, שאפען, גענוג מיט דעם באלאגאן אויף דער וועלט!

— כא... כא... כא... ביזט קינדיש נאאיוו, ביזט נעבעך מיאוס אריינגעפאלען. געה לחיים ולשלום, דער זייגער קלאפט שוין 12. (בידע געזעגענען זיך).

קורצער פרייטאג און שבת הגדול?

קורצער פרייטאג: נו, פאניע שבת הגדול איהר האט נעכטען געפייערט דעם סילוועסטער?

שבת הגדול: איך האב נישט געפייערט:

קורצער פרייטאג: פארוואס?

שבת הגדול: אז מ'בעט מיך נישט אויפן „זכרי" — געה איך נישט אויפן ברית!...

איצט פערשטעהט ער.

פ א ט ע ר (צום קינד): דו דארפסט וויסען, משה'לע, אז אויף דער וועלט איז דא 3 מאל אזוי פיל וואסער ווי ערד.

ק י נ ד: אהא, איצט פערשטיי איך שוין, פאר וואס אין לאדז זענען א־יציג אזעלכע בלאטעס.

ער און עדוואַרד דער 8־ער

דער קלאפאט פון אַנ'אַלטען בחור

ע ר ש ט ע ר: וואס ביזטו אזוי צוטראגען, מאקס?

צ ו ו י י ט ע ר: כ'וואלט געוואלט חתונה האָ־בען, נאר איך ווייס נישט. וועלכע אויסצוקלויבען, דער שכל פיהרט מיך צו מאניען, ס'הארץ צו זאשען, די מאמע צו עווען. דער טאטע צו פעלען. די קעשט־נע צו גוטשען. דער מאגען צו קאראלטשען. איצט זיי א חכם און וויים.

— ניי שוין, ניי. דער עקס־קעניג עדוואַרד האט געהאט ווייניגער קלאפאטען פון דיר, און איז אויך אריינגעפאלען...

א סוחרישער „געשפרעך"

אויפן פאביאַניצער טראמוויי.

אויפן פאביאניצער טראמוויי זיצען עטליכע יו־דען, אלע זיצען זיי שטיל. פלוצים גיט איינער א זיפץ:

— אוי ...

א מינוט שפעטער א צווייטער:

— אוי, ווי...

באלד דערנאך א דריטער:

— אוי וויי מיר...

— יודען! — האט זיך אויפגעכאפט א פערטער — איך בעט אייך, טוט מיר א טובה, און רעדט מיר דא נישט פון אייערע געשעפטען!...

געזוכט און געפונען

די מפלה פון אַנ'אַלטען בחור.

מ'האט אמאל געפרעגט אנ'אלטען בחור, פאר־וואס ער האט נישט חתונה, האט ער געענטפערט.

— איך זוך א פרוי, וואס אין דער גזעלשאפט זאל זי זיין א דאמע, און אין דער קוך — א קעכין.

די טעג האט מען בעמערקט, אז דער פערשוין טראגט אויפן פינגער א חתונה רינגעל, פרעגט מען איהם:

— נו, האסט געפינען אזא פרוי ווי דו האסט גע־וואלט?

— יא, געפינען, נאר מיט א קליינעם אונטער־שיד.

— דהיינו?

— אין דער קוך איז זי א דאמע. אין דער געזעל־שאפט — א קעכין.

א שבח פון אַ היגען גביר

ווענען א היגען גביר זאגט מען, אז איבער הונ־דערט יאהר, וועט מען איהם נאכזאגען א שבח: אז זיין בן־יחיד, וואס ער לאזט איבער, איז מעהר דבר־אחר פון איהם.

פייטעל און מרייטעל

פייטעל: הער, טרייטעל, כ'האב מיך געוואלט מיט דיר משאל־עצה זיין.

טרייטעל: וועגען וואס?

פייטעל: וועגען מיין זוהן, ער האט גע־קאנטשעט די שקאלע, ווייס איך נישט וואס צו מא־כען פון איהם. אניאויגען דאקטאר צי א דענטיסט?

טרייטעל: מיין דעה, אז א דענטיסט איז בע־סער פון אניאויגען דאקטאר; דער מענש האט נאר 2 אויגען און 36 ציין!

פייטעל: אויב אזוי, וועל איך איהם מא־כען... פאר א פריזיער!

אויפן סילוועסטערבאַל

אויפן סילוועסטער באל זאגט דער קעלנער צו דער בופעטאָווע:

— גיט מיר צוויי שניטקעס פארן אדוואקאט מרילמאן.

— ס'וועט גענוג זיין איין שניטקע. ער איז אזוי בעקנאלט, אז ער זעהט איצט אלץ טאפעלט.

— איך ווייס דערפון. נאר ער האט בעשטעלט פיער שניטקעס — האט דער קעלנער געענטפערט.

צווישען קאַלעזשאַנקעס

— דו הערסט, זאשע. דער דאקטאר א. האט מיר נעכטען אויפן סילוועסטער באל געזאגט, אז ער וואלט מיך אויפגעגעסען פון ליבע.

— מאקע? איצט פערשטעה איך, עהערנעכטען האט ער מיר געזאגט, אז זיין בעליבסט מאכל איז — חזיר פלייש...

דרשות אויפן יאַטקע-קלאַץ

זעלטענע געלעגענהייט פאר סיים דעפוטאַטען

צוליב דעם, וואס פון היינט אן געהט אריין אין קראפט די שחיטה גזירה, האב איך צו פערקויפען

אַ יאַטקע-קלאַץ

געאייגנעט אויף צו האלטען דרשות. דעפוטאט בודזשינסקי קען זיך מעלדען...

אפערטען צום „קונדס" פאר „פרנסה'לאזע קצב"!.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

בײלאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 1 — פרייטאג, דעם 1 יאנואר 1937

דער „פראשעק"

מיט וואס יודען האבען געכשרט אנטיסעמיטען

פאליטיק פון יאהר

ניי־יאהר 1937,
ווידער א ניי־יאהר!

אוועק דאס אלטע יאהר און שוין טרעטן מיר אריין אין דער פאליטיק פון א ניי־יאהר.

אייגענטליך פיהרט זיך, ביים סוף פון א יאהר, אונטערצופיהרען א סך־הכל פון דער פאליטיק וואס איז געהערט געווארען אין משך פון יאהר.

אזוי פיהרט זיך טאקע, נאר מיר וועלען זיך דאסמאל נישט אזוי פיהרען פשוט צוליב אין פאליטיש - דיפלאמאטישע טעמים. עס וואלט גוי אויסגעקומען אויסצוזאגען סודות, וואס מיר טארען פשוט נישט.

דיפלאמאטיע שטיצט זיך אויף סודות, נעמט מען אוועק די סודות, איז אויס דיפלאמאטיע. דער [illegible] פון א דיפלאמאט ליגט אין סוד, וואס ער טראגט מיט זיך ווי נאר דער סוד פלאצט אויף, פלאצט דער דיפלאמאט מיט, סיידען ער בעווייזט זיך בעצייטענס צו פערזארגען מיט א צווייטען סוד.

צוליב דעם דאזיגען טעם, ג'בען מיר איצט נישט קיין יאהר־איבערזיכט איבער דער פאליטיק.

מיר וועלען זיך נאר בעגנ'גענען מיט פעסטשטעלען, אז דאס יאהר 1936 האט זיך אנגעהויבען אונטערן צייכען פון אויפשטייג אין דער היטלעריסטישער נאציסטישער פאליטיק און געענדיגט האט זיך דאס זעלבע יאהר אונטער'ן צייכען פון א ירידה אין דער היטלעריסטישער, נאציסטישער פאליטיק.

נאך דעם גאנצען טאראראם, פון דיפלאמאטישע נצחונות, קוקט זיך ערשט ארום דער נאצי, אז זיין גאנצער נצחון בעשטעהט אין דעם וואס ער האלט זיך נאך אויף די פיס.

דעם ווערסאילער טראקטאט האט ער טאקע אויסגעמעקט, נאר היטלערן איז דערפון קיין שום פראפיט נישט צוגעקומען.

אין אנהויב יאהר האט מען אין דייטשלאנד גע־[illegible] מיליטערישע פייערליכקייטען און אין סוף יאהר פראזעס מען תענתים, מען הונגערט.

זעהט איהר, ווען הונגער הויבט אן צו געהען בצוזאמען מיט פאליטיק אין נאצי־דייטשלאנד, איז גאר נישט קיין גוטער סימן, פערשטעהט זיך, פאר דייטשלאנד. פאר אונז דיפלאמאטען איז דאס א סימן, אז — מיר קאנען ארייגעהען מיט גוטע אויסזיכטען אין נייעם יאהר.

וויינאכט-געשאנק אין בערלין

צו ווייהנאכט, האט מען אין בערלין אונטערגעהערט א געשפרעך צווישען פאטער און קינד:

פ א ט ע ר: וואס ווילסטו, האנס, אלס ווייהנאכטס געשאנק?

ק י נ ד: עטליכע פונט זעלנער, איך מוז דאך פערנעהמען קאלאניעס פאר אונזער פאטערלאנד.

פ א ט ע ר: גערעכט, יונגעלע, און וואס נאך?

ק י נ ד: זיי זאלען טראגען גאז־מאסקעס, א חוץ דעם וויל איך עטליכע דיוויזעס טאנקס און פאנצער אויטאס.

— און וואס איז פליה־וועזען?

— עטליכע עסקאדרעס באמבען, עראפלאנען און צעפעלינען.

— נו, און וואס וועט זיין, אז דו וועסט דאס אלץ האבען, יונגעלע?

— וועל איך א תל מאכען פון ווערסאילער טראקטאט — בין איך גערעכט, טאטעשי?

— גערעכט, יונגעלע!

די „ליבע" פון א לאדזער בחור.

ב ח ו ר (צו זיין מיידל): אנקא, איך בין אין [illegible] פערליבט ווארים איך שווים...
[illegible] איבער מיט דער מאמעשי.
[illegible] מיך אין חובות.
[illegible] דער עס מיטן טאטען.

גראף קאלי.

מיין נביאות צום נייעם יאהר...

— 1. —

היינט רבותי, איז דער „ערשטער"
זאלט איהר טאקי נישט פערגעסען
ס'גייט אריין אין קראפט די „שחיטה"
וואס-זשע וועט גראף קאלי עסען?...

פלייש — דאס האט מען מיך גע'אסרט
ווען מען גיט זיך א דערמאהן,
אז דאס ווערט איצט אנ'ארטיקער
צוגענגליך פאר אשר קאן...

פאר א שטיקעל ליגג און לעבער
וועלען פרייזען ברענען, פלאמען...
ס'וועט נישט סטארטשען מיינע לידער
ס'וועט נישט קלעקען מיינע גראמען...

איז פון פלייש שוין נישט צו רעדען
— פלייש נאר עסען מעג אנ'אריער...
אלזא, גיט איהר מיר אנ'עצה,
איך זאל זיין א וועגעטאריער...

איז די צרה, וואס מיט מילכיגס
האלט עס אויכעט זעהר שמאל:
ווייל אנשטאט די מילך צו טרינקען
וועט מען ציהען דערפון וואל...

נישט קיין פליישיגס, נישט קיין מילכיגס
איז געבליבען סיידען גאר

פאר א דיכטער ווי גראף קאלי,
עסען לאקס נאר און קאוויאר...

— 2. —

איך גראף קאלי, זאג נבואות,
וואס ס'וועט זיין צום נייעם יאהר:
ווער עס איז געווען א קבצן,
בלייבט א קבצן — דאס איז קלאר!..

ס'וועט נישט זיין קיין עקזעקוציעס
דאס איז זיכער מיר בעוואוסט
ס'וועט נישט זיין שוין וואס צו נעהמען
אלץ וועט ליידיג זיין און פוסט...

דער פאשיזם וועט אין שפאניען
גאר אין קורצען ווערען מיד
פראנקא קריגען די מפלה
וועט אין גיכען ביי מאדריד...

* * *

ס'געהט אויף לאדז אנ'אפענסיווע
נישט חלילה פון סאלדאטען...
נאר פון דיכטער גראפאמאנען
— זאל א רוח אין זייער טאטען!...

נאר דאס שרייבאכץ די „מארערנע"
וועט פערשאפען זיי גריזאט
קיינער וועט נישט וועלען קויפען
סיידען אפשר אנ'אידיאט...

היטלערס „מתנה" און ליטווינאווס בריוועלע...

א פריש-געבאקענע מעשה'לע פארן „קונדס"

דער סאוויעטישער אויסערן - קאמיסאר ליטווינאוו האט געפייערט זיין געבורטסטאג, האט ער פון א רייהע דיפלאמאטען בעקימען צוגעשיקט פערשידענע מתנות. צווישען אנדערע, האט אויך היטלער צוגעשיקט א מתנה, א פרייסנו פערפאקטע שאכטעל מיט א וויזיט־קארטע „רייכסקאנצלער ארדאלף היטלער".

אז מ'האט אויפגעפאקט די שאכטעל, האט זיך אין איהר געפונען א צווייטע לעדיגע שאכטעל, אין דער שאכטעל א קלענערע, ביז ס'איז געבליבען א קליין שאכטעלע, אין וועלכער ס'האט זיך געפינען „יענע מעשה" (וואס טראגט זיך מיט שפעק...).

ליטווינאוו האט געמאכט א שווייג, קיינעם נישט דערצעהלט דערפון.

אין עטליכע וואכען, תאט היטלער געפייערט זיין נאמענסטאג, ליטווינאוו האט איינגעקויפט די טייערסטע וויינען, די בעסטע קאוויארען, לאקס און אנדערע טייערע זאכען, אלץ איינגעפאקט אין א קאסטען און אוועקגעשיקט קיין בערלין, דערצו האט ער צוגעלעגט א בריוועלע:

— „יעדער שיקט דאס בעסטע וואס ער האט"...

דער „יודישער" סילוועסטער

אמאל האט מען געזינגען:
שפילט אויף א פרעהליכם פאר דער ארימער מומען
נישט געבעטען אליין געקומען

היינט זינגט מען:
נישט צו קיין פעטער נישט צו קיין מומען
אופין סילוועסטער־באל אליין געקומען.

אמאל האט מען געזינגען:
כבוד פאר דער מומע, נעמט איהר אין קרענצעל,
זייט איהר מכבד מיטן מצווה־טענצעל,

היינט זינגט מען:
אויפן סילוועסטער באל ביי פראנעק מיט זיין קרענצעל.
טאנצט יודעל א מצווה־טענצעל

אמאל האט מען געזינגען:
א גוי איז שיכור, א יוד איז ניכטער
מיר די שולדיגע, זיי די ריכטער...

היינט זינגט מען:
מען שפייט די יודעלעך אין די געזיכטער,
פון וואנען מ'יאגט איהם דארט קריכט־ער...

אמאל האט מען געזינגען:
קושען די האנד וואס שלאגט און מה־יפית צו זינגען
דערצו האט דער פריץ, דעם יודעל געצוואונגען.

היינט זינגט מען:
צווינגט ר' יודעל טאקע זיך אליין,
צו קושען די האנד, וואס האקט די ציין.

א. איטקין.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

כבין אפיליק האנט שלעפידיק, כאב א גאנצע נאכט גיש גיפופ'ן, צ'ווייסך ווי כבין גיוועין? אין ווילקע. טאכטן איז דעך גיוועין סי'וועסטע, בין איעך עקסטרע גיגאנגע קא ווילקע זעיען ווי זי ווילקער שמאלץ־באכער הוליען. צ'מיינט, או גאר איעך אליינט בין גיגאנגע, גאנץ באליט אט גיראזולט קא ווילקע. צאך גידאריפט זעיען ווי די ווילקער זענע גיוועין יורנע, אעסגיפיאקעט מיט שטאפע לאקשנברעטער מיט אזאכינע שטאפע בעכערס אף די קעפ וואבער מיט מאזשגיס מיט שווארצע יורן פאר די פעינימע, זיי אנע גע'עזשדזשיט אף דרושקיס אין אף אכימענבילן. אף דע'ר פיעטריגדע אט מע פאקויפט ליפבאלונען אין צאפלמענטשן, שניעקעס אנע זעך גימאכט שיקער אין אנע ארימגיצאפלט, אז ס'איז זעך פאר זיי אונגיגאנגע א מיגל.

אז איעך אב דועס גיזעיען, אטיס מיעך גיקרענקט צין טויט. אף דע'ר זשעלנע גאס באן פליהאמאנעק־זאל. בין איעך ציגעגאנגע צי א כעזורע אזאכינע לאפסערדאקיס, אין אב צי זיי אזוי גיזוגט:

— וואעס זענט עץ אזוי יהרבע, וואוע? אזוי שוואויל איז ענק? סידען ענקער יאנטיף? די שלובים פרייען זיך, אכ'ט אין איבזע רישישובע? וואויס אט עץ ענק האנט אעסגיפיאקעט מיט די שטאפע לאקשנברעטער און הארטע בעכער'ס? א גראשן אף שאביס אט עץ זאכער ניש, אין דו מאכט יעץ די מישיגינע קיבץ, אהיים גייץ צי אלדע שוואצע יוער, פענטאקטשיסקעס!!

ני, אט ט'יעך גיט גיטיע, יא? איעך לאד ביש קא גראנדעס אין פארטיג!

יעץ אב איעך ענק גיוואלט פאציילן די מאנסע מיט דעיעם דופטאט בוימדזשינסקע, צישן די דופיטאטן איז עיער א גאנצע ציליגער אין באבלט אף יודן, אין אז ידישע פרוטשיקיס אנע ק'יעם אראעסגירימן קיפן זיך, אט עיער פילוירן ס'ליים.

עץ מיינט, אז צי דעיעם יאלרטשיסקע אט מע עירשט גידאריפט אובן פרוטשניקיס? ווי צ'קיקט מיעך אוען, וואלט איעך עיעם אכיט ציבערשט זאן שיפערבלאט. כ'וואלט ע'עם אראנגיריקט די בוועז, וואלט עיער גיקענט לעקן טעלער אף שיקסיס סימכים.

צין סאף עב איעך ענק באך זוגן א פוער וואורטער וועיגן דעיר כשיטע. אין ווילקע טיט זעך כוישיך, זאנע מוירע, אז זיי עבן הובן ווייביג קאנטלעטן מיט זראוזיס. איעך לאך פין זיי. דעים שאביס אט מאן מאמע גישטעלט א טשולנט מיט א יאפצאק — עב איעך האקן מיט אלע זאוויאסעס — אף טשאנצע גיפורים דאר'ף איעך הובן פלייש, וועיר מיער גיין גינט סארלינע טארן יאפצאק אינץ עט מע הובן דעיעם שאביס, וועלכער יאט סעט קימע עט קריגן א לאכמע יאפצאק, אז די אויגן עבן עיעם איבערגיין

דעוואל אצין מיער א גיטן שאביס אין זאצע

פיער גיזיני

פאליטיק אויפן שארף פון שווערד

פון א. איטקין

די פעלקער ליגע.

איהר זאגט רבותי, אז די פעלקער ליגע איז שוין
עובר בטל
פיהלט זיך שוין לאנג נישט פעסט אין זאטעל,
איז שוין אנ'אפגעלעבטער שוטה,
והא ראיה: דער ברוינעם מיטן געלען האבען שוין
לאנג פון איהר געמאכט פליטה,
איטאליען ווארפט זיך מיט איהר ארום
און כל הנערים קוקען אויף איהר קרום.
איך זאג אייך, איהר זאלט אזוי נישט מיינען,
ווייל איהר שטערן נעהמט ווידער שיינען,
ענגלאנד מיט איטאליען שליסען א קשר, פון דעם
ווערט איהר פרעסטיזש שטארקער, בעסער,
זיי קומען דאך דורך אין אלע שטרייט־פראגען,
און מוסאליני וועט העלפען שטופען דעם
פעלקער־ליגע וואגען,
און אויך יעקע וועט איצט מוזען דבריען
אנדערע דבורים,
די פעלקער־ליגע וועט שוין פון איהם נישט ליידען
עגמת נפש און יסורים,
חכלל איהר געלע און ברוינע היט אייער בלויזען,
די פעלקער־ליגע גייט ווידער אין די הויזען.

ענגלאנד.

מיניסטער אידען מיט הי מוסאליני האבען אויפן
חשבון פון מלכה שבאיס מדינה,
געמאכט א קאמפראמיס גאו א וואוילען. דעם „שללי"
דעם רויב, אויף 2 גלייכע טייל צו טיילען
איטאליען בעקומט אביסיניען מיט בכל מכל כל
און ביי ענגלאנד בלייבט דער נעגוס מיטן
גאנצען לייב און זויל
העיקר — איטאליען מוז זין אריינגעהמען אין די
געדאנקען ארויספיהרען זיינע חילות און
נישט שטיצען מעהר פראנקאן,
ווייל די שפאנישע רעוואלוציע איז גאר קיין שפאס
עס איז א פונק פייער אין א פולווער־פאס.

איטאליען

מוסאליני האט אין זיין לעצטע רעדע ערקלערט,
אז אדרבא, ואדרבא רימיינט גארפערקערט
ער איז מיט דער סעודה פון מלכה שבא חתונה גוט
זאט, איצט וויל ער ווערען ארטיג, פיהרען
זיך מיט שטאט,
נישט בייסען נישט רייסען זיך מיט קיינעם, נאר
אדרבא, קושען זיך אין די פיסקעלעך מיט
אלע שכנים,
און דאס איז געווען א ריועקטע הקדמה,
אום אויסצודינגען א גוטע הסכמה,
פון ענגלאנד אויף איהר אנעקסיע פון אביסיניען,
און דערפאר האט צוגעזאגט מוסאליני
אז ער וועט אויפהערען עפייען מיט סם, און שליסען א שלום אויפן מיטעללענדישען ים.

שפאניען

מיטן גענעראל פראנקא האלט גאנץ שמאל
דעם ברוטאל גילט נישט אלע מאל,
סיהאלט איצט, אז דער ברוינער מיטן שווארצען,
זאלען טון תשובה פון גאנצען הארצען,
און ארויסציהען זייערע חילות פון פראנט אוועק
און פראנקא בלייבט ווי א בער אהן אניעק,
דאס וועט איהם געוויס נישט שמעקען, ווייל „כשל
עוזר ונופל עזורי" איז א פסוק מיט א שטעקען
עוזר ונפל עזורי. איז א פסוק מיט א
שטעקען.

אויך אין דייטשלאנד.

רבותי! איהר זעהט איצט בעשיינפערליך, אקוראט,
אז „אידיי" בין דער אמתער דיפלאמאט:
איך האב אימער געטענהט: קיינער וועט זיך נישט
דערלויבען א מלחמה אנצוהויבען.
איצט וועט איהר שוין מיר גלויבען
ווייל יעקע וועט אויך מוזען בחרפה זיינע חילות
ארויספיהרען ווייל ווען נישט וועט מען
איהם איזאלירען.

מוהלים פייערן דעם 1-טען מאי

צוגעשיקטע מעלדונג צום „קונדס"

אין שייכות דערמיט וואס מיר ווארשאווער מוהלים זענען אריינגעטרעטען צו די פ.פ.ס. מאכען מיר אויפמערקזאם, אז דעם 1. מאי וועלען מיר נישט אננעהמען קיין ברית'ן, מיר בעטען די טאטעס און מאמעס דאס צו נעהמען צו קענטניש.

אגודת המוהלים
בקייק ווארשא.

א זוהן א דיכטער

און דער טאטע א האלץ - סוחר

א בעקאנטער היגער האלץ - סוחר איז נעבשטראפט געווארען מיט א זוהן, וואס קרענקט אויף פאעזיע. די היינטיגע וואך טרעפט ער דעם זוהן פערטיפט ביים שרייבען א ליד, פרעגט ער דעם דיכטער:

—הערשעלע קרוין, וואס טוסטו דו אזוי שפעט ביינאכט?

—די מוזע איז מיך בעפאלען. כ'שרייב א ליד.

—א ליד? וועגן וואס?

— וועגען שווארצען :ם

— אוי הערשעלע, צו וואס הייבסטו באלד אן אזוי גרויס, אלס אנפענגער הויב בעסער אן מיט א קליין וואסערעל. מיט א געוועהנליכע פלומפ. איך, אז איך בין געווארען א האלץ־סוחר האב איך נישט באלד אנגעפאנגען מיט יוהלדער. נאר מיט ברענהאלץ צו הייצען די אייוען, פאלג דעם טאטען, הייב אן קליין.

א פליאטקעלע

וועגען מיניסטער בעק'ס וויזיט אין ענגלאנד, דערצעהלט מען אזא פליאטקעלע: מיניסטער בעק האט אין לאנדאן געוואלט דעליקאט געבען אנצוהערען אז מען זאל פערליכטערן די עמיגראציע פון פוילישע יודען קיין ארץ־ישראל; האט ער זיך גענומען זשאלעווען פארי מיניסטער אידען: אז פוילען האט צו לעזען א שווער פראבלעם — די יודען פערשאפען איהם א סך עגמת נפש און זארג. דערויף האט מיניסטער אידען לאקאניש נעענטפערט:

— אויב די פוילישע יודען זענען ווירקליך בטבע אזעלכע ליסטיגע בירגער, וועלכע פערשאפען א סך דאגות און עגמת נפש — דאנק איך אייך, ה' מיניסטער בעק, וואס איהר מאכט אונז אויפמערקזאם דערויף — כדי מיר זאלען וויסען אום אויסצומיידען איבעריגע דאגות, נישט אריינצולאזען נאך ארץ ישראל אייערע פוילישע יודען!

פלוידערוואס.

לופט־פליה־קאטאסטראפע אין ארץ־ישראל

צוויי פערזאן, דערונטער איין יוד, דערהרגעט און פיער פערזאן פערוואונדעט

ירושלים (יט"א טעלעגר.) הינטער עפולה איז נעכטען פארגעקומען א לופט־פליה־קאטאסטראפע, וואס האט געקאסט דאס לעבען פון צוויי פערזאן. פיער מען זענען פערוואונדעט.

וואהרשיינליך צוליב א דעפעקט אין מאטאר איז נישט ווייט פון עפולה אראפגעפאלען א'ן אעראפלאן פון דער „אירעק־פעטראלעאום־קאמפאני".

די דערהרגעטע פאסאזשירען זענען דער יוד נחום פאמפער און דער ענגלענדער א. ליטל — ביידע בעאמטע פון דער „אירעק־פעטראלעאום־קאמפאני".

אויך די פערוואונדעטע זענען בעאמטע פון דער זעלבער נאפט־געזעלשאפט. זיי זענען געבראכט געווארען אין חיפה'ר שפיטאל. אלע פיער פערוואונדעטע זענען ענגלענדער.

אויפ'ן ארט פון דער קאטאסטראפע איז ארויסגעפאהרען א קאמיסיע פון דער חיפה'ר צענטראלע פון דער „איראק־פעטראלעאום־קאמפאני" און בעאמטע פון דער א"י־רעגירונג פון ירושלים און חיפה. אויפ'ן ארט זענען אויך אנגעקומען עקספערטען פון מיליטער־לופטוועזען.

אראבישע בעאמטע אין יפו'ער פארט

שולדיג אין דער דינאמיט־גנבה

פון נעגנבעטען דינאמיט איז נישטא קיין שפור. דערפאר האט אבער די פאליציי געפונען פיל געוועהר און אמוניציע ביי די אראבער.—100 טויזענד פונט דינאמיט אין צוויי טויזענד שטיקער

לאנדאן, 31. (יט"א טעלעגראפיש) דער היינטיגער „דיילי הערעלד" בעריכטעט אין א דע־פעשע פון ירושלים פרטים וועגען דער דינאמיט־גנבה פון דינאמיט פון צאלהויז פון יפו'ער פארט.

אונטער'ן חשד פון דער גנבה—טיילט מיט דער קארעספאנדענט פון „דיילי הערעלד"—שטעהען אראבישע בעאמטע פון דער יפו'ער פארט־פער־וואלטונג.

עס ווייזט זיך ארויס, אז די גנבה איז גע־ווען זעהר א גרויסע. די אויספארשונג האט פעסט־געשטעלט, אז אין די צוויי פערשוואונדענע קאסטנס האט זיך געפונען הונדערט טויזענד פונט דינאמיט, געפאקט צו טויזענד שטיק דינאמיט אין יעדען קאסטען, וואס יעדעס שטיק האט געוואויגען 50 פונט.

די אויספארשונג האט דערוויייל נישט גע־בראכט קיין שום רעזולטאט פאר דער גנבה גופא, און עס פעהלט יעדע שפור פון געגנבעטען דינא־מיט. די פאליציי האט דורכגעפיהרט רעוויזיעס אין הייזער פון עטליכע צעהנדליג אראבישע טע־ראריסטען אין יפו און דער אומגעגענד — דער־ווייל אהן רעזולטאט.

בעת די דאזיגע רעוויזיעס האט אבער די פאליציי געפונען פיל געוועהר, א סך צעהנדליגער שטיק ביקסען און חמרים אמוניציע.

דאס געוועהר איז קאנפיסקירט געווארען, און די אראבער, ביי וועלכע מען האט עס גע־פונען, זענען ארעסטירט.

צו דער אונטערזוכונג זענען אראפגעקומען פון ירושלים עטליכע הויכע פאליציי־אפיצירען. מיט דער גאנצער אונטערזוכונגס־אקציע פיהרט אן דער שעף פון רעגירונגס־דעפארטאמענט פאר צאלען אין טאריפען, מר. סטיד.

שווערע ווירטשאפטליכע פאלגן פון די אונרוהען פאר די א"י־אראבער

ירושלים. (יט"א) דער א"י קארעספאנדענט פון דער קאהירא'ער צייטונג „אל דזשיהאד" (ארגאן פון דער וואפד פארטיי) גיט איבער אין זיין צייטונג א געשפרעך מיט א „גרויסען אראבער פון די, וואס שטעהען ביים רודער פון די ווירטשאפט־ליכע אקציעס" וועגען דער איצטיגער ווירטשאפט־ליכער לאגע פון די א"י־אראבער. מען קען נישט לייקענען — האט געזאגט דער ווירטשאפטס פיה־רער — אז די רעזולטאטען פון שטרייק זענען פאר די אראבער זעהר שווערע. אזוי למשל, יפו, וועלכע איז געווען די שטארקע נאציאנאלע פעסטונג איז אזוי געפאלען, אז די הכנסות פון דער שטאט פער־וואלטונג זענען איצט מיט 50 פראצ. קלענער ווי פריהער. עס איז קיין סוד, אז די יפו'ער בעפעל־קערונג האט פיל געליטען דערפון וואס די רעגי־רונג האט אריבערגעפיהרט פיל פון איהרע אמטען קיין תל־אביב.

דער תל־אביב'ער פארט בעאונרוהיגט אונז זעהר שטארק, האט דער אראבישער ווירטשאפטס פיהרער געזאגט. מיר צווייפלען גארנישט אין דעם אז מיט דער גרויסער פינאנציעלער שטיצע וואס די יודען וועלען בעקומען פון אייראפע און אמעריקע וועלען זיי אויסבויען אין תל־אביב א מאדערנעם פארט, וועלכער וועט פיהרען שארפע קאנקורענץ וועגען יפו. די אראבישע פאליטישע קרייזען האבען זיך שטארק פעראינטערעסירט מיט דער דאזיגער פראגע און דער ווירטשאפטס פיהרער האפט, אז עס וועט זיך איינגעבען צו צושטערען די דאזיגע סכנה.

אויך אויף אנדערע געביטען האבען די אראבער ווירטשאפטליך געליטען. איצט שטעהען די אראבער פאר דער פראגע, ווי אזוי צו בעקומען די נויטיגע מיטלען, כדי צו ארגאניזירען דאס אראבישע ווירט־שאפטליכע לעבען. דער ציל פון דער דאזיגער אר־גאניזאציע איז, אראבער זאלען ווירטשאפטליך נישט זיין מעהר אפהענגיג פון די יודען, און דער איינפארמאטאר איז זיכער אז מיט דער ווירטשאפט־ליכער אפענסיווע אויף די יודען, וועט מען זיי קע־נען צווינגען צו פערלאזען דאס לאנד. אמת, אזא אפענסיווע פאדערט נעוואלדיגע קרבנות, ווייל דער נעגנער איז ווירטשאפטליך זעהר שטארק. אזא קאמף פאדערט דעריבער געדולד און תקיפות. א טעות האבען די, וואס מיינען, אז מיט פשוט'ער ווירטשאפט־ליכער אנשטרענגונג וועט מען דעם נעגנערס ווירט־שאפטליכע פאזיציע קענען צוטרייסלען. אין רשות פון די ציוניסטען געפינען זיך געוואלדיגע קאפי־טאלען און אנ' אויסגעצייכענטע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציע, דעריבער מיז מען צום קאמף צו־טרעטען מיט א ריכטיגער אפשאצונג פון די יודי־שע כוחות, מחמת היינט צו־טאג זענען די יודען אין א"י נישט דער ערך שטארקער ווי אין יאהר 1929. מען טאר אויך נישט פערגעסען אז די יודען וועלען איצט פערשטארקען זייערע אנשטרענגונגען קעגענאיבער אויף אט די אלע שוועריגקייטען שרעקען זיך די אראבער נישט אפ פאר'ן קאמף.

אונרוה־שטימונגען אין ארץ־ישראל

מאסנאהמען פון דער רעגירונג. סירישע טעראריסטען קומען קיין א"י. בעשלוסן פון אראבישע טעראריסטען אין חיפה

ירושלים (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט דעם וואס די אראבישע טעראריסטען זענען לעצטענס ווי־דער געווארען אקטיוו, טיילט מיט דער „הארץ" אז די פאליציי האט זיך געווענדעט צו אלע געהילפס פאליציאנטען, וועלכע זענען אבגעזאגט געווארען נאך די אונרוהען, אז זיי זאלען זיין גרייט צו יע־דער מינוט, ווען מען וועט זיי רופען. חוץ דעם האט די פאליציי אויפגעפאדערט די יודישע קאלאניעס אויפ־צונעהמען אין די ליסטעס פון די גאפירס (געהילפס פאליציאנטען) נייע קאנדידאטען.

ווייטער מעלדעט „הארץ", אז אין צוזאמענהאנג מיט דער געשפאנטער לאגע דינגט די רעגירונג דירות אין תל־אביב און אין די יודישע קוואטאלען פון ירושלים און חיפה פאר די משפחות פון די בריטישע בעאמטע פון שכם און טול־כרם.

די רעגירונגס מאכט האט בעשלאסען צו בויען א נעץ שאסען צווישען די ווייטע דערפער אין צפון־א"י, כדי צו פערלייכטערען דער פאליציי די אקציע געגען רויבער און באנדיטען, ווייל בעת די אונרוהען האט דאס מיליטער געהאט גרויסע שוועריגקייטען צוליב'ן מאנגעל פון א טעלעפאן נעץ. וועגען דעם „הארץ" מעלדעט מען פון דער סירישער גרעניץ, אז די לעצטע טעג זענען פיל אראבער פון עקסטרעמען אראביש־סירישען לאגער אריבער די א"י־גרעניץ און זיך אנגעשלאסען אן די א"י־טעראריסטען. די סירישע יודען אויסגעהאלטען פון געלדער, וועלכע שטאמען פון אויסלאנד. מען רעכענט, אז אלע טעראריסטישע אקטען, וועלכע קומען איצט פאר אין צפון, ווערען אויסגעפיהרט דורך די סירישע טעראריסטען.

אראבער, וואס האבען אנטיילגענומען אין די אונרוהען, האבען אין חיפה אפגעהאלטען א פערזאמלונג, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט צעהנד־ליגער טעראריסטען פון ארום חיפה. אויף דער פער־זאמלונג האט מען בעהאנדעלט די לאגע אין לאנד און צו. אנד. בעשלאסען אויסצושעצען מיט געוואלד געלד פון די רייכע אראבער, בעזוכען דערפער און פערבירען טעראריסטען צווישען די פעלאכען, ארייג־פיהרען וואס מעהר געוועהר פון עבר־הירדן און פער־שטארקען דעם באיקאט.

ירושלים (יט"א) „פאלעסטין" טיילט מיט פון שכם, אז א גרויסע צאהל פון די דארטיגע א"א־בער, וועלכע זענען פאר די אונרוהען געווען בע־שעפטיגט ביי עפענטליכע רעגירונגס־ארבייטען אין שכם און האבען געשטרייקט צוזאמען מיט אנדערע אראבער, האבען איצט געוואלט זיך אומקעהרען צו דער פריהערדיגער ארבייט, אבער דער דירעק־טאר פון דער אפטיילונג פאר עפענטליכע רעגירונגס ארבייטען האט זיי נישט צוגענומען צו דער ארבייט, ערקלערענדיג זיי אפען: „איהר זענט געווען ביי די טעראריסטען — איז נישטא פאר אייך קיין ארבייט".

אכטונג! אכטונג!

די גרעסטע סענסאציע אין לאדז!

גרויסער פלאסטישער פילם

ארץ־ישראל אין יאהר 1936

תל־אביב, חיפה, הר כרמל, נאזארעט, נהלל

און פערשידענע הערליכע געגענדען פון ארץ־ישראל.

יודען! בעזוכט אונז מאסענווייז.

FOTOPLASTIKON 2 מאניושקא 2
רוג פיעטרקאווער.

איינטריט 25 גר. פאר שול־קינדער 15 גר. אפען פון 8 פריה ביז 11 ביינאכט.

אנ'ענגלישער קעניג

וואס האט ליב געהאט נאר מיאוסע פרויען

די לעבענס־געשיכטע פון דזשארדזש דעם ערשטען

פון ב. י. גאלדשטיין

דזשארדזש דער ערשטער און זיינע „פערדינסטען"

אין דער געשיכטע פון צעלאזענע אייראפעאישע הערשער פון פערצייטען, פערנעמט דער ענגלישער קעניג, דזשארדזש דער ערשטער, אנ'אנגעזעהען ארט, ווייל מיט זיינע אויפפיהרונגען, משוגעת'ן, אידיאטעריי און ווילדקייטען יאגט ער נאך אריבער די אנדערע דעספאטען און פערריקטע מאנארכען, וואס האבען געווילדעוועט אין יענע פינסטערע צייטען (1727—1660).

דעם היינטיגען מענשען איז שווער צוגלויבען, אז עס איז אמאל געווען א קעניג אין ענגלאנד, וואס האט נישט געקאנט און זיך נישט געוואלט אויסלערנען די שפראך אויף וועלכער זיין פאלק האט גערעדט; אז דער קעניג אליין האט געהייסען זיינע דינער און בעאמטע בערויבען דאס פאלק און גנב'ע־נען אויף וואס די וועלט שטעהט; אז צו איהם האבען זיך געשדכנ'ט שעהנע דאמען. אבער ער איז געווען פערליבט אין צוויי מיאוסע ווייבער, וואסלאיינע פון זיי פלעגט איבערשרעקען קליינע קינדער. ווען זי האט זיך בעוויזען אויף דער גאס, און בע־וויזען האט זי זיך זעהר ווייניג, ווייל זי איז געווען צו־פעט און צו־פויל.

נאך איידער ער איז געווארען קעניג און נאך איידער מען האט איהם ארויפגעשטעלט אויפ'ן צע־טעל פון די דעספאטישע, בלוט־דורשטיגע, עקסצענט־רישע און צעלאזענע הערשער פון אייראפע, האט שוין מיט איהם די וועלט געקלונגען. דאס איז געווען אין 1694. דזשארדזש איז דאן אלט געווען 34 יאהר, ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז זיין ווייב, די שעהנע גרעפין סאפיע דאראטי איז איהם אומגעטריי.

דזשארדזש איז געווען ווייט פון צו זיין א שעהנער מאנספערשוין, ער איז געווען נידעריג געוואקסען, בייכיג און מיט א פנים, וואס נאר זיין מאמע האט געקאנט ליב האבען. דערפאר אבער האט ער געהאט א זעהר שעהן ווייב דעמאלט איז ער נאך געווען דער פרינץ פון האנאווער און נישט געחלומ'ט צו ווערען אמאל דער קעניג פון ענגלאנד.

זיין שעהנע פרוי סאפיע דאראטי, האט איהם קיינמאל נישט ליב געהאט און ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט זיך פערליבט אין דעם גראף פיליפ קריסטאפער קעניגסמארק, א שוועדישער מיליטער־מאן, וואס איז שוין דאן געווען א יאהר פופציג אלט. ווען דזשארדזש האט זיך דערוואוסט פון זיין ווייב'ס ליבע, איז ער מיט דער נייעס אוועק צו זיין מאמען, דער גרעפין פאן פלאטען.

די מאמע זיינע האט לכתחילה נישט געוואלט גלויבען. זי האט געמיינט, אז מיט דעם וויל זיך איהר זוהן פערענטפערען פאר זיין ליבע צו דער פערזעהפעניש מעלוסינע. זיין מוטער, די אלמנה פלאטען, האט פיינט געהאט איהר דיגסט מעלאסינא נאר דערפאר, וואס זי איז מיאוס. אבער ביים זוהן האט זי געהאט אלע חנ'ען פון דער וועלט און ער איז געווען פערליבט אין איהר איבער די אויערען. די מוטער האט איהם אפטמאל געזאגט מוסר, אבער עס האט געהאלפען ווי אנ'ארבעס אין וואנט.

ווען ער איז געקומען צו איהר מיט דער נייעס, אז זיין שעהנע פרוי בייט איהם אויס אויף אנ'אנ־דערען, האט די מאמע געמיינט, אז דאס איז נישט מעהר ווי א רכילות, א פאטשט וואס ער אליין האט אויסגעטראכט, און זי האט זיך גענומען די מיה אליין אויסצוגעפינען דעם אמת.

ווען זי האט זיך דערוואוסט, אז איהר זוהן האט דאס מאל געזאגט דעם ביטערען אמת, איז זי געווארען אין דער רציחה און בעוויזען, וואס זי קאן: זי האט געדונגען עטליכע גארגעל־שניידער, געזאגטע מערדער, וועלכע האבען אפגעוארט דעם שוועדישע גראף קעניגסמארק, ווען ער איז ארויס פון איהר שנור'ס שלאפצימער. יענעם אוונט האט די שנור געהאט אפגעמאכט מיט'ן גראף, אז זי וועט מיט איהם אנטלויפען און איבערלאזען דזשארדזש'ן מיט איהרע קינדער. אבער דער גראף האט דאס נישט דערלעבט: ווי נאר ער האט זיך בע־וויזען אויף דער שוועל, האבען איהם די געדונגענע באנדיטען צעשניטען אין שטיקער מיט זייערע שווערדען. ער האט נאר בעוויזען אויסצושרייען: „די פרינצעסין סאפיע איז אומשולדיג"!

ווען ער איז געלעגען אויף דער ערד אין א טייך בלוט, האט ער דערזעהען די מאדאם פלאטען. ער האט פערשטאנען, אז דאס איז איהר ארבייט, דאס האט זי געדונגען די מערדער, אז זיי זאלען איהם צעפערטלען, ער האט זי אנגעהויבען שילטען מיט ווייסטע קללות, אבער נאך איידער עס האבען זיך צו איהר דערטראגען די קללות, איז זי צוגעלא־פען צו איהם, און זיך מיט'ן אפזאץ פון איהר שוך איינגעשטעלט אויף זיין מויל.

די פרינצעסין סאפיע דאראטי פון צעל האט נאכ'ן גראפ'ס שרעקליכען טויט געפרובט ראטע־ווען איהר יונג לעבען. זי האט זיך פערענטפערט מיט דעם, וואס איהר פערדארבענער, עגאאיסטישער, פוילער און נארישער מאן (דזשארדזש) האט זי שענדליך בעהאנדעלט; אז ער האט זי פערנאכלע־סיגט, האט זי אויסגעביטען אויף מיאוסע ווייבער, אבער עס האט איהר קיין זאך נישט געהאלפען.

אמת טאקע, אז זי האט מען נישט צעשניטען, נישט געטויט, אבער איהר שטראף איז געווען ער־גער פון טויט; מען האט זי אפגעריסען פון איהרע קינדער און זי פערשפארט אין א ספעציעל אויפגע־בויטער טורמע, וואס איז געווען גרויס ווי א געניץ, און דארטען איז זי אפגעזעסען לעבעדיג־טויט גאנצע צוויי־און־דרייסיג יאהר, ביז דער מלאך־המות האט זיך אויף איהר דערבארעמט.

מען דארף נאך צו דעם צוגעבען, אז נאך דעם, ווי מען האט דעם גראף צעפערטעלט, האט די אלמנה פלאטען צונויפגענומען די שטיקער זיינע און זיי פערברענט אין דעם קאמין, וואס איז געווען איינגע־מויערט ביי איהר אין פאלאץ. און אזוי איז פון גראף קעניגסמארק קיין שריד ופליט נישט גע־בליבען.

אצינד איז דער פרינץ דזשארדזש א פרייער פויגעל. ער שלעפט זיך ארום מיט זיינע צוויי מיאוסע מעטרעסעס און צוויי העסליכע טערקישע שקלאפען, און קימערט זיך נישט, וואס אין א לעבעדיגען קבר וויינט אויס איהרע אויגען זיין יונגע און שעהנע פרוי. ער האט זי שרעקליך פיינט געהאט און האט פונקט אזוי פיינט געהאט זיין זוהן. דאס זענען אפשר די איינציגע צוויי גאט'ס בעשעפעניש'ען, אויף וועלכע ער טראגט אזא טיפע שנאה.

אבער די פרוי אינ'ם לעבעדיגען קבר הייסט ער אפהיטען. סאפיע דאראטי מוז לעבען. א פראנ־צויזישע טרעפערקע האט איהם אמאל נביאות גע־זאגט, אז ער וועט לאנג נישט ציהען נאך זיין ווייבס טויט. פאר גאט און פאר לייט האט דזשארדזש קיין מורא נישט. אבער פאר דער טרעפערקע ציטערט ער ווי פאר פייער. מוז זיך סאפיע דאראטי לאנג מוטשען אין איהר קבר, אבער דער לעבעדיגער אטעם דארף זיך האלטען אין איהר.

זיין מוטער, די גרעפין פאן פלאטען, זעהט־צו די ארגיעס פון איהר זוהן און בעקומט חרטה למאי זי האט אפגעריסען פונ'ם הויף איהר שעהנע און זינדיגע שנור. איצט פערשטעהט זי, אז די שנור איז געווען גערעכט: קיין שום פרוי אין דער וועלט וואלט נישט געקאנט בלייבען גוט און פרום ביי אזא מיאוס'ען אידיאטישען מאן, וואס חוץ זיינע אנדערע מיאוסע חסרונות, איז ער נאך פערליבט אין צוויי מיאוסע ווייבער: איינע דין און לאנג, ווי א שטעקען, און די אנדערע גראב און פעט, ווי א פעסעל ביידע פוילע און העסליכע, ביידע פער־האסט ביי איטליכען און קיינער קאן זיי, איבער זייער העסליכקייט, נישט אנקוקען... ווי־זשע קאן יענען אזא מאן בלייבען געטריי?

(ווייטער זונטאג)

דאס לאדזער לעבן

פרייטאג 1 יאנואר
י"ח טבת תרצ"ז

זון-אונטערגאנג 3.31
זון-אויפגאנג 7.35
ליכט-צינדען: 3.10

בלוטיגע טראגעדיע אויף קראשעווסקי 10

אויסגעשאסען איז דער פרוי 13 קוילען און זי דערהרגעט אויפ'ן ארט

דער מערדער זיך אליין איבערגעגעבען אין די הענט פון דער פאליציי

(א) נעכטן בייטאג האט זיך אויף קראשעווסקעגא 10 אפגעשפילט א שרעקליכע טראגעדיע, וועלכע האט אויפגערודערט די גאנצע געגענד ארום.

אין דעם אויבענדערמאנטען הויז וואוינט דער 32-יעהריגער אלפרעד פייריך. פייריך וואוינט נישט מיט זיין פרוי עממא שוין א פאר יאהר. עממא פייריך מיט איהרע קינדער האט זיך בשעתו בעזעצט אויף מיעדזשאנא 18. פייריך איז געבליבען וואוינען אויף קראשעווסקעגא 10 און פריינגעמען צו זיך א געליבטע, די 23-יעהריגע אלגא אירא שיף.

די פרוי פייריך האט זיך לעצטענס געפינען אין א שרעקליכער נויט, זי האט מיט איהר קינד ממש געהונגערט און דעריבער אפט געקומען צום מאן בעטען אונטערשטיצונג. דער לעצטער האט אבער פון גארנישט געוואלט הערען און וויסען און געיאגט די פרוי פון שטוב אויפן גרויזאמסטען און גראבסטען אופן. די געליבטע זיינע פרל. שיף האט גיכער רחמנות געהאט אויף דער אומגליקליכער פארלאזענער און פערהונגערטער פרוי און קינד און פון צייט צו צייט זיי מיט וואס עס איז מיטגעהאלפען.

נעכטן איז די פייריך געקומען ארום 12 א זייגער צו איה"ר מאן אין וואוינונג. פייריך איז נישט געווען אין דער היים, ער איז נאך געווען ביי דער ארבייט אין דער בעקעריי ביי זיין קרוב, יצקקא אויף דאמבראווסקא גאס 22, ווען ער איז שפעטער א היים געקומען האט ער געטראפען די פרוי אין די געליבטע אין קארידאר, זיי האבען א געוויסע צייט גערעדט צווישען זיך, נאכדעם איז פייריך מיט דער שיף אריין אין שטוב, די פייריך איז געבליבען אין קארידאר, די שיף האט אין שטוב אנגעהויבען צוצורעדען פייריכ'ן ער זאל אריינרופען די פרוי פייריך אין שטוב אריין.

פייריך האט לפנים ערלויבט אריינצורופען די פרוי אין שטוב אריין. די שיף איז ארויס. ע' גאנגען אריינרופען די פרוי פייריך, וויבאלד אבער זי האט זיך באוויזען אויף דער שוועל. האט פייריך אנגעהויבען שיסען אין איהר. ער האט אויסגעשאסען אין איהר 13 מאל און זי אויפ'ן ארט אוועקגעלייגט א טויטע.

נאכדעם איז פייריך ארויסגעלאפען פון שטוב, אוועק אין 14. פאליציי-קאמיסאריאט, געמאלדען וועגען זיין פערברעכען און אפגעגעבען דעם רעוואלווער. מען האט איהם באלד ארעסטירט.

די דערמארדעטע פרוי פייריך האט מען אפגעפיהרט אין פראסעקטאריום.

דער דאזיגער גרויזאמער מארד האט ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג צווישען די ארומיגע איינוואוינער.

פייריך איז בעקאנט אין דער גאנצער געגענד אלס א וואנטורניק און כוליגאן, ער פלעגט, נישט קוקענדיג אויף זיין געליבטער, מיט וועלכער ער האט געלעבט, אריינברענגען אין שטוב אריין נאך פרויען, איינארדנען ליבאציעס און דערביי אויך אוואנטורעס.

די לעצטע אכזריותדיגע טאט זיינע איז אבער איבערשטיגען אלץ, וואס מען וואלט געקאנט ערווארטען אפילו פון אזא פערדארבענעם פערשוין.

קיין שטעט'גע אפטיילונגען בעזיצען מיר נישט

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

№ 29 ul. Piotrkowska № 29

קיין פרייע קאסעטעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.

אונזערע פקדונות-ביכלעך זענען די בעסטע שטארקע קאסטקע זיכער און גוט פראצענטירט

יאמעלט אייערע אפשפארונגען און לאזיט אייערע געלדער אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi

וועלכע גיט א גאראנטיע פון א זיכערן קאפיטאל ביי א גוטע פערצינזונג

די געזעצליך געשיצטע געהיימנים פון פקדונות ווערט שטרענג אפגעהיטען לויט'ן ארטיקעל 52 פון קאאפעראטיווע געזעץ (Dz. Ust. str. 55/34) וועלכע פערוועהרט צו ערטיילען אינפארמאציעס הז אמטליכע יי אנדערע ארגאנען.

מיר מאכען אויפמערקזאם אויף אונזער אדרעס: לאדזנער פעטריקאווער 29

פון מארגען — א קאנטראלע

צי האט מען יא, צי האט מען נישט קיין פאטענטען?

(א) נעכטן האט זיך געענדיגט דער טערמין פון אויסקויפען פאטענטען, און דערביי איז אין די פינאנץ - קאסעס געווען א זעהר שטארקע בעוועגונג.

לויט ווי מען גיט אונז איבער האבען ביז נעכטען אויסגעקויפט פאטענטען ביז 80 פראצענט אונטערנעהמונגען, וואס האבען אין יאהר 1936 עקזיסטירט אין לאדז.

מען דערקלערט עס דערמיט, וואס עס זענען דא א סך פערשפעטיגטע. וועלכע וועלען די פאטענטען אויסקויפען נאך ניי-יאהר, אבער זיי וועלען שוין מוזען צאהלען שטראף - פראצענטער. (9 פראצענט אין יאהר - פערהעלטעניש).

פון מארגען, דעם 2. ד. ח. הויבט זיך שוין אן די גענעראל - קאנטראלע פון אונטערנעהמונגען, בכדי פעסטצושטעלען, צי אלע האבען פאטענטען.

אין פאל ווען מ'וועט אנטרעפען אויף א געשעפט, וואס האט נישט קיין פאטענט, אדער פון א קלענערער קאטעגאריע, ווי מען דארף צו האבען, וועט מען בעשטראפט ווערען ביז 3 מאל אזוי פיל, וויפיל דער פאטענט בעטראגט צו קאסטען.

די שטרייק-בעוועגונג

(א) אין דער אייזען-גיסעריי פון פ. באוער, פעטריקאווער 170 איז נעכטען אויסגעבראכען א קויך-שטרייק. דער ארבייטס - אינספעקטאר האט בעשטימט א קאנפערענץ אויפן 5. ד. ח.

(א) אין דער פאבריק פון זאורע און מאקאורסקי (שענקעוויטשא 163) איז, מחמת א געפלאנטער רעדוקציע פון 2 ארבייטער, אויסגעבראכען אנ'אקופאציע - שטרייק. אזוי ווי די פירמע האט צוריקגעצויגען די רעדוקציע. איז דער שטרייק נעכטען ליקווידירט געווארען, און די ארבייטער טרעטען שוין צו מארגען צו דער ארבייט.

(א) אין דער פירמע גוטמאן (ציגעל-גאס 76), דויערט נאך אלץ דער אקופאציע - שטרייק, וואס איז אויסגעבראכען געווארען אנהויב וואך.

עס שטרייקען 60 ארבייטער. די נעכטען פארגעקומענע אונטערהאנדלונגען האבען נישט געבראכט צו קיין רעזולטאט.

(א) אין טשארנאלעווסקיס פאבריק (ציגעל - גאס 66) דויערט נאך דער אקופאציע - שטרייק פון אנ'ערך 100 ארבייטער.

אויפן 4. ד. ח. איז בעשטימט א קאנפערענץ אינם ארבייטס - אינספעקטאראט.

„אובעזפיעטשאלניע"-לעגיטימאציעס

וועלען זיין גילטיג בלויז מיט פאטאגראפיעס

(א) פון 1. פעברואר ה. י. פיהרט איין די „אובעזפיעטשאלניע" ענטגילטיג דעם סיסטעם פון לעגיטימאציעס פאר די פערזיכערטע.

אנהויבענדיג פון דער דאזיגער דאטע וועלען פערזיכערטע, וואס וועלען זיך מעלדען מיט א לעגיטימאציע אהן א פאטאגראפיע נישט בעקומען קיין הילף.

פליכציייטיג מוזען ביז דעם דאזיגען טערמין צושטעלען ענטשפרעכענדע פאטאגראפיעס די, וואס דארפען ארויסנעמען לעגיטימאציעס, א נישט וועט מען נישט ארויסגעבען די לעגיטימאציעס.

הארצעניו מיינס, דושעניו מיינס,

איז דען א פלאץ צו קעמפען מיט א "דושע"

(א) אויף לעגיאנען-גאס 17 ארבייט, אלס דינסט מיידעל, די 26-יאהריגע בראניסלאווא פאשלאר.

איז נעכטען צו איהר ארויפגעקומען א געוויסע יוזעפא יענדזשיעווסקא און זי אזוי אפגע-הרג'עט מיט א „דושע" פון א פרעס-אייזען. אז מיט א צובראכענעם אקסעלביין און שטארק פערוואונדעטען קאפ האט מען זי קוים ארויסגעראטעוועט פון איהרע הענד.

וואס איז געווען די מעשה?

די מעשה איז נעמליך געווען א גאר פשוט'ע:

די פאשלאר האט ביי דער יענדזשיעווסקא, ביי דער שלעגערין, הייסט עס, „אפגעשלאגען" איהר מאן, וועלכער האט זי געלאזט שטיין מיט א קליין קינד, און איז אוועק זיך „ליבען" צו דער פאשלאר.

אט'א דאס איז געווען די גאנצע מעשה.

פאסט-מארקען-פערקויפער

מוזען זיך אלע איינשרייבען אין ספעציעלע רשימות

(א) מיטן 1. יאנואר ווערט איינגעפיהרט א נייער סיסטעם פון פערקויפען פאסט-מארקען צו פריוואט - פערקויפער.

ביז איצט פלעגען זיי בעקומען 1 פראצענט פראוויזיע אין מזומן, ד. ה. פאר 10 זל. מארקעס — פלעגען זיי צאהלען בלויז 9.90. איצט וועלען זיי בעקומען 2 פראצענט אויף אזא אופן, אז זיי וועלען בעקומען, ביים איינצאהלען 10 זלאטעס, פאר 10.20 מארקעס.

דאס רעכט צו פערקויפען מארקען וועלען בעקומען די פערזאנען, וועלכע וועלען אין ספעציעלע פערקויפער - רשימות בעליינען זייער אונטערשריפט.

די דערלויבענישען וועלען ארויסגעבען אלע פאסטאמטען. די פעראינטערעסירטע דארפען דערביי צושטעלען בעווייזען, אז זיי האבען א שטענדיגען פערקויפס - פונקט (קיאסק, געוועלב).

די פערקויפער וועלען בחנם בעקומען פערקויפס-ביכלעך, וואו עס וועלען נאטירט ווערען די אומזאצען פון אייטקויף.

אונטער'חתמ'ענען זיך אין די רשימות מוזען אלע — סיי די אלטע, סיי די נייע פערקויפער.

נייער לאקאל פאר דער אפטיילונג פאר שטאטישע אונטערנעהמונגען

די שטאט-פערוואלטונג האט געדונגען א נייעם לאקאל פאר דער אפטיילונג פון שטאטישע אונטערנעהמונגען, דער נייער לאקאל געפינט זיך אויף נארוטאוויטשא 37, די אפטיילונג פאר שטאטישע אונטערנעהמונגען האט זיך ביז איצט געפונען אויף נארוטאוויטשא 65.

קיין ארץ = ישראל

דורך טריעסט און קאנסטאנצע.

אויספלוג קיין וויען

19 — 29 יאנואר 1937 130 זל.

פעקלעך קיין רוסלאנד

פינקטליך און שנעל

ערלעדיגט

דאס וועלט=רייזע=ביורא

Union Lloyd

42 פיעטריקאווער 42

טעל. 107-87.

אכטונג! ווער ס'וויל אז די מצות אויף פסח קיין סאוויעט-רוסלאנד זאלען אנקומען צו דער צייט, דער זאל שוין זיך פערשרייבען אין „אוניאן לויד" פיעטריק. 42.

פייער פאלקספלאץ

געשלאסען די האליעס אויף דער וואלבארסקא-גאס

(א) נעכטען איז אדורכגעפיהרט געווארען א צווייטע סאניטאר - קאנטראלע אין די האליעס אויף וואלבארסקא 15-17. אזוי ווי די סאניטאר-קאמיסיע האט פעסטגעשטעלט א נישט-נארמאלען צושטאנד פון די דאזיגע האלעס, זאלען זיי דורך דער סטאראסטווע מאכט געשלאסען ווערען אויף אנ'אומבעשטימטער צייט.

דער אינהאבער פון די האליעס איז אויפגעפאדערט געווארען אדורכצופיהרען א רעמאנט, און צו ברענגען די האליעס אין א געהעריגען צושטאנד.

געקינדיגט דעם קאלעקטיווען אפמאך

אין דער זאקען-אינדוסטריע

(א) נעכטען האבען די זאקען-פאבריקאנטען (קאטאן) צוגעשיקט צום פראפעסיאנעלען זאקען-ארבייטער-פעראיין און צום קרייז-אינספעקטאר א בריף, אין וועלכען עס ווערט געמאלדען, אז דער קאלעקטיווער אפמאך אין דער קאטאן-אינדוסטריע פאר'ן יאהר 1936 ווערט מיט'ן 31 יאנואר ה. י. געקינדיגט.

די קאטאן-ארבייטער רופען דעריבער צונויף אויף דער קומענדיגער וואך אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג פון פאבריקס-דעלעגאטען, בכדי צו ארומרעדען די געשאפענע סיטואציע און די וויטערדיגע אקציע.

די ארבייטער ווילען בשום אופן נישט דערלאזען צו א צושטאנד פון ארבייטען אהן אנ'אפמאך.

לעת עתה האט דער קאלעקטיווער אפמאך ארומגענומען איבער 6000 קאטאן-ארבייטער.

רעסטאראטארען בעמיהען זיך וועגען שטייער-הנחות

(א) די פעראיינען פון רעסטאראטארען פון גאסטראנאמישע אנשטאלטען האבען, אין שייכות כיטן אנהויב פון נייעם יאהר, אנגעהויבען אנ'אקציע וועגען שטייער - הנחות.

די רעסטאראטארען ווייזען אן דערויף, אז לעצטענס האבען א ריהע ווייני און בראנפען - געשעפטען בעקומען דאס צוזאגערעכט צו פערקויפען שפירט - מאנאפאל - אויסארבייטונגען צום בעגיסען אויפן ארט.

אזוי ווי די דאזיגע פלאדען פערקויפען די בראנפענס פאר א נאמינאלען פרייז — פאלען דעריבער בעצייטענס די אומזאצען פון די רעסטאראנען און די הכנסות פון די בראנפענס — צוליבען מוזען ארפלאפען די פרייזען — בעדייטענד פערקלענערט געווארען.

א ספעציעלע דעלעגאציע וועט רעגען דעם איבערנעהמען אין ווארשא.

אמטליכעס

(א) עס האט זיך צוריקגעקערט פון אורלויב און נעכטען אנגעהויבען צו אמטירען דער לייטער פון דער אפטיילונג פאר שטאטישער פלאנטאציעס ביים מאגיסטראט — אינזש. סטעפאן ראגאוויטש.

* * *

(א) נעכטען איז אוועק אין אפרוה-אורלויב, דער לייטער פון אויספא-שוטגס - אמט, קאמיסאר מאקאווסקי. עס פערטרעט איהם דער לייטער פון דער ערשטע בריגאדע, קאמיסאר קאוואלטשיק.

KINO TEATR

MIRAŻ

11 LISTOPADA 16

אנהויב 4 נאכמ. און יום-טוב-12 בייטאג.

הייבט אויז טעגליך!

ליבעס-דראמע פון די צייטען פון גלאנץ און נויט פון צאריזם א. נ.

„בורלאק פון דער וואלגע"

אין די הויפט-ראלען:

Inkiszynow

i Wiera Korene.

צו דער רשימה יודישע אדוואקאטען

וועלכע וועלען ארייננטראגען די ציוויל־מאהנונג געגען טאדעאוש שאַניאַווסקי

קומט נאר צו דער אדוואקאט א. הארטגלאס

ווי מיר האָבען שוין איבערגעגעבען, איז אויפן 18 יאַנואַר בעשטימט דער פּראָצעס געגען טאַדעאוש שאַניאַווסקי, וועלכער האָט אָמדיותדיג ערמאָרדעט יוסף בערקאָוויטש און ישראל זענדעל און פאַר־וואונדעט ווייסאַנד'ן און רובינשטיינ'ען. דעם מערדער שאַניאַווסקי וועלען פערטיידיגען די ענ־דעקישע אדוואקאַטען קאָוואַלסקי, שווידלער און זאַבלאָצקי.

מיר האָבען שוין איך איבערגעגעבען די רשימה פון די יודישע אדוואקאַטען, וועלכע וועלען אריינ־ט. אגען א ציוויל - מאַהנונג אין נאָמען פון די פּאַ־מיליעס פון די געליטענע געגען שאַניאַווסקי'ן.

ווי מיר דערוויסען זיך איצט וועט פראַש פון די אדוואקאַטען, וועלכע טראָגען אריין די ציוויל־מאהנונג שטעהען אַרוי. פּאַלינאַרי הארטגלאַס פון וואַרשא.

אלגעמיינע מיטגלידער־פערזאמלונג

פון יודישע לאקאטארען־פעראיין

זונטאָג ד. 27 דעצעמבער איז אין זאַל פון דער האַנדווערקער עקספּאָזיטור פאַרגעקומען אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער פון יודישע לאָקאַטאָרען־פעראיין.

געעפענט און געפיהרט די פערזאַמלונג האָט דער פּרעזעס פּנחס ווייינטרויב, וועלכער האָט דער־קלערט, אז דער צוועק פון דער צוזאַמענגערופענער פערזאַמלונג איז צו בעריכטען די מיטגלידער וועגען דער אָפּגעטוענער אַרבייט און זיי צו בעקענען מיט די צוגעגרייטע פּלענער אויף דער צוקונפט.

פון אָפּגעגעבענעם בעריכט איז צו זעהען, אז דער פעראיין ענטוויקעלט א פערצווייגטע טעטיגקייט. הונדערטער פּראָצעסען וועגען דירה־געלד, עקסמיס־יעס און אַנדערע לאָקאַטאָרישע ענינים זענען אין משך פון דער בעריכטס־צייט דורך די פעראיינס־אַד־וואָקאַטען דורכגעפיהרט געוואָרען אין די היגע גע־ריכטען און דער רוב פון זיי האָבען זיך פערענדיגט לטובת די מיטגלידער.

איניגע פּראָצעסען, וועמענס אורטיילען קאָנען האָבען א פּרינציפּיעלע בעדייטונג (פּראָצעסעט רע־דוקציע פון דירה־געלד פאַר לאָקאַלען, וואו מ'וואוינט און מ'אַרבייט גלייכצייטיג, האַנדעלס־לאָקאַלען איז וועלכע ס'ווערט געפיהרט אַן אונטערנעהמונג אויפ'ן סמך פון א 4. קאַטעג. הנחה'דיגען פּאַטענט) זענען זאָגאַר דערפיהרט געוואָרען ביז'ן העכסטען גערי־כט.

ס'איז אויך געלונגען ארויסצובעקומען פון די געריכטען א רייה אָפּהאַלטען און אָפּלייגען פון עקסמיסיע אויספיהרען, אין פיל פאַלען איז דער פיהרט געוואָרען צו שליסען מיט די ווירטסלייט פאַר'ן פאַרום פון געריכט א ערך דירעקטע אונטער־האַנדלונגען גוטוויליגע אויסגלייכען.

א גרויסע צאָל אינטערווענצען איז אונטערגע־נומען געוואָרען לטובת דעם לאָקאַטאָרען כלל אָדער ענצעלנע מיטגלידער אין דער בוי־אינספּעקציע, די־רות־אינספּעקציע, וואָיעוואָדזטווע, אין די געריכטען פינאַנץ־אַמטען און אין אַנדערע מלוכה'שע קאָמונאַלע און געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס.

ס'איז אויך רעאָרגאַניזירט געוואָרען דער סעק־רעטאַריאַט, איינגעשטעלט געוואָרען פעסטע גאַזשעס, יעדען אָוונט דיזשורירט אין פעראיין אַנ'אַנדערער פערוואַלטונגס־מיטגליד, וועלכער דערלעדיגט אויפ'ן אָרט אַלע ווענדונגען פון די מיטגלידער אין נאָמען פון דער פערוואַלטונג.

דער פעראיין האָט אויך דורכגעפיהרט א רייה מאַסען־אַקציעס לטובת די אויסגעשלאָסענע פון לאָ־קאַטאָרען־שוץ געשעפטס־לאָקאַטאָרען, בעטייליגט זיך אין די וואַהלען צום שטאָט־ראַט, אַנשליסענדיג זיך אין דער יודישער אַרבייטער־ליסטע און בעקומען א פערזיכערונג פון די אויסגעוועהלטע ראַטמענער פון דער דאָזיגער ליסטע, אז זיי וועלען לויט דער אָנווייזונג פון לאָקאַטאָרען פעראיין אינטערווענירען אויפ'ן פאַרום פון שטאָט־ראַט און דער שטאָט־פער־וואַלטונג לטובת דעם לאָקאַטאָרען־כלל און ענצעל־נע מיטגלידער.

דער פעראיין האָט דעסגלייכען אויך גענומען שטעלונג צום אַרבייטער - קאָנגרעס וועגען קאַמף מיט'ן אַנטיסעמיטיזם, צום יודישען וועלט־קאָנגרעס און צו אַלע איבעריגע פּראָבלעמען.

ס'איז לעצטענס אויך אָנגעקניפּט געוואָרען אַ קאָנטאַקט מיטן פּוילישען לאָקאַטאָרען פעראיין (פּיעט־רקאָווער 107). ס'איז אַנגעצייכענט געוואָרען א רייה אַקציעס, וועלכע דאַרפען בשותפות אונטערגענומען ווערען, ס'האַנדעלט זיך קודם כל וועגען דעם, אז מיט די געריכטס־עקספּערטען פעסטצושטעלען דאָס גרונד דירה־געלד זאָל מיטגיין א פאַרשטע־הער פון לאָקאַטאָרען־פעראיין, אַז די טעטיגקייט פון דער דירות־אינספּעקציע זאָל אויסגעברייטערט ווערען און ארומנעמען נישט בלויז די אויפזיכט אי־בער די קליינע וואוין־דירות, נאָר אויך איבער די גרעסערע און בכלל איבער אַלע פערדינגענע לאָ־קאַלען, אַז די פּראָצעדור פון דעם אַמט זאָל פער־גיכערט ווערען, אַז אין פאַל פון איבערבויען אָדער ארויפבויען א הויז, זאָלען די וואוינענדע לאָקאַטאָרען עקסמיטירט ווערען נאָר אין דעם פאַל, ווען עקספּער־טען וועלען פעסטשטעלען, אַז דאָס איז אונבעדינג נויטיג, אַז די עקסמיסיע־פּראָצעסען געגען אויס־געשלאָסענע פון לאָקאַטאָרען־שוץ זאָלען דורך די געריכטען ווי אַמגינסטיגסטען ענטשיידען ווערען.

דער פערוואַלטונגס־סעקרעטאַר יצחק דאַווי־דאָוויטש דערגענצט דעם בעריכט מיט געוויסע צי־פערען און ווייזט אָן מיט וואָסערע מסירות נפש ס'ווערט געפיהרט די פעראיינס־טעטיגקייט, ער רופט די מיטגלידער ענגער זיך צו האַלטען אָן פעראיין און צו ערפילען לגבי איהם די מיטגלידס־פליכטען.

דער פערוואַלטונגס־מיטגליד יונה וועגמאַן דער־קלערט, אַז אַרום פעראיין קאָנצענטרירען זיך די אַרימסטע שיכטען פון דער היגער יודישער בעפעל־קערונג, דער פעראיין איז באמת א טרערען אינזעל, דאָס האַרץ ווערט פערוויטאָגט, ווען מ'הערט זיך צו צו די צרות און פיין, וואָס די פערצווייפעלטע און איבערגעשראָקענע יודען, געקומענע פון אַלע עקען שטאָט, דערציילען אין פעראיין, וואָסערע נגישות און שיקאַנעס זיי האָבען אויסצושטיין פון די פערשטענדנישלאָזע ווירטסלייט און נאָכמעהר פון זייערע רשעות'דיגע רזשאָנדצעס, דער פעראיין לייסטעט פאַר די לאָקאַטאָרען א גרויסע דינסט.

ס'רעדען נאָך די מיטגלידער אברהם שמעון כאַבאַנסקי און יעקב דימאַנט, וועלכע גיבען איבער א רייהע פאַקטען, ווי אַזוי ס'ווערען פערשלעפּט אין דער דירות־אינספּעקציע אָנקלאַגעס פון די לאָ־קאַטאָרען וועגען רעמאָנטען, ווי אַזוי ווירטסלייט בעמיהען זיך אונטערן אויסרייד פון איבערבויען דאָס הויז פטור צו ווערען פון זייערע לאָקאַטאָרען, וואָסערע ווילקיר ס'ווערט געטריבען געגען די אויס־געשלאָסענע פון לאָקאַטאָרען־שוץ געשעפטס־לאָקאַ־לען.

ה' יעקב ווילדער גיט געוויסע אויפקלערונגען אויף א רייה געשטעלטע פראַגען און בעריכטיגט די האַנדלונג פון דער פערוואַלטונג.

אויפ'ן פאָרשלאַג פון פערוואַלטונגס־סעקרעטאַר יצחק דאַווידאָוויטש בעשליסט די פערזאַמלונג אויס צודריקען אַנערקענונג דער פערוואַלטונג און בפרט דעם פּרעזעס פּנחס ווייינטרויב פאַר דער דורכגעפיהר־טער אַ דאַנק זיין איניציאַטיוו פסח־אַקציע.

ס'ווערט אויך אָנגענומען בעשלוסען איינצו־אָרדנען אַנ'אָוונט לטובת עקסמיטירטע מיטגלידער, איינצוריכטען א דירות־פערמיטלונגס־ביוראָ, ביליגע מעדיצינישע הילף. א. א. וו.

געז. „קולטור־ליגע" זאַכאַדניאַ 68

מאָרגען, שבת, דעם 2־טען יאַנואַר 4.30 נאָכמיטאָג אָרדענט די געז. „קולטור־ליגע" איין אין שטאָטישען טעאַטער א גרויסע און רעצטע הנחה־פאָרשטעלונג

פון דער הערליכער קאָמעדיע

דער כאָרגער

מיט לודוויג סאַלסקי אין דער הויפּטראָל

בילעטען פון 30 גר. ביז 2 זל. צו בעקומען חינם אין „ק.־ליגע" און מאָרגן ביי קאַסע פון טעאַטער.

שטיקלעך און ברעקלעך

פון איגענע און פרעמדע טישען

וואס איז די שמחה?

נעכטען זענען אָנגעמאָלדען געוואָרען און פאַר־געקומען אין לאָדז איבער 100 עפענטליכע סילוועס־טער־פערוויילונגען.

מיט וואָס דערקלעהרט זיך די שמחה־גדולה, וואָס היי־יאָהר זענען געווען מיט 25 „זאַבאַוועס" מעהר. יי פאַראַיאָהרען — איין גאָט ווייס!

ס'איז דאָך, ווי זאָגט מען עס, א באָט־זאַך...

אפשר דערפאר...

אפשר דערפאַר איז עס געווען, וואָס עס איז אריין אין קראַפט די שחיטה־גזירה און ביי אַ סך, א סך יודישע משפחות איז „אָפּגעשאַכטען" געוואָ־רען די פרנסה און אַלע מעגליכקייטען צום לעבען...

דאָס איז נישט קיין קליינע שמחה פאַר אונז.

דאָס קומענדיגע יאָהר וועט זיכער בעווייזען, אז אויך דער צד שכנגד וועט דערפון נישט האָבען קיין גרויס נחת...

זאגט איין יוד צום צווייטען:

— וואָס רייסטו זיך אזוי דעם יאַשטשיק מיט דער שחיטה־גזירה?.. און מיט קאַרטאָפעל און שוואַרץ־ברויט ביזטו שוין פערזאָרגט?..

דערפאר זארגט —

דערפאַר זאָרגט פאַר אונז דער פלוצלונג־ארויס געשפּרונגענער „גרויסער" מענש, דעפּ. בודזינסקי.

אַזוי־ווי דער באַזוויטשער־קאָרעקס האָט פאַר איהם געזאָרגט, און דאַרף זיך, אלס דעפּוטאַט, נישט דועלירען — בעזאָרגט ער איצט די יודען מיט נייע צרות....

אַז א מענש איז אונבעריהרליך, איז דאָר נישט שייך!

אַזאַ איינער דאַרף אפילו נישט מורא האָבען צו שווימען אין אָפענעם ים, וואַרום... טינוף שווימט פון אויבען...

שווימט אַזאַ איינער איב'ם ים פון יודישע צרות, שווימען נאָך אזעלכע, זיינס־גלייכען, און קיין שום שוואַרץ־יאָהר נעהמט זיי נישט —

אוואַדעאַזוי.

Źródłem zdrowia dla każdego, to kąpiel szyszką „Novopin"

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) קאַראַנגע (לימאַנאָווסקיעגאָ 80), טראָווקאָו־סקי (בזשעזשינער 56), קאָפּראָווסקי (נאָוואָמיעסקאַ 15), יאָזעפּאָוויטש (שרעדמיעסקאַ 21), באַרטאָשעווסקי (פּעטריק. 95), טשינסקי (ראָקיטשינסקאַ 53), סאָ־וואַרטשינסקי (קאָנטנאַ 54) י. שיניעצקאַ זשגאָוסקאַ (59.

זיך צופעליג פערסמ'ט

(א) די 24ציאָהריגע חנה פּינטשעווסקאַ (בראַנטשישקאָנער 28) האָט על פי טעות אָנשטאָט אַ רפואה איינגענומען באָר־זייער. פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט ערשטע הילף.

דער גורל פון אפרוי

סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

40)

— איהר מעגט זיין אזוי קלוג! איהר האָט אזוי פיל אויף אייער קאָפּ, אז מיר נאַרישע פרויען קאָנען זיך גאָרנישט פאָרשטעלען, ווי אַזוי איהר טוט דאָס אַלץ אויף. איך האָב זיך ליב איינצוהערען וועגען דער אַרבייט פון קריגס מיניסטעריום ווי צו א מעשה פון מויזנט און איין נאַכט, און איהר מיין הער, זייט דאָס אַליין דער העלד פון טויזנט און איין נאַכט...

דער הויכער רעגירונגס בעאַמטער גערירט פון אַט די קאָמפּלימענטען, וואָס די פרוי אין וועלכער ער איז געווען פערליבט האָט איהם געמאַכט, האָט גע־נומען רעדען און דערצעהלען און זיך בעריהמען... מאַטאַ האַרי האָט אויף איהם געקוקט מיט פערליב־טע אויגען און געוויזען כמנים פון גרויסע בעגייס־טערונג פאַר זיינע אויפטוען. די צונג איז איהם נאָך מעהר לויז געוואָרען און ער האָט זיך פאַר קיין זאַך נישט אָפּגעשטעלט צו דערצעהלען אפי' אויסצוגע־מען אין איהחוג אויפטוען.

רחל האָט בעמערקט אז ווען דער הויכער רעגי־רונגס בעאַמטער האָט גענומען רעדען איז די דינסט אריינגעקומען אין צימער מיט א תמעוואָטען פּנים זיך כלומרשט גענומען עפּעס פּאַרען און זיך אויפ מערקזאַם איינגעהערט צו יעדען וואָרט וואָס ער האָט געזאָגט נאָכדעם אין זי ארויסגעגאַנגען: מן הסתם האָט אַלץ צו פערשרייבען.

נאָכדעם ווי מען האָט א שטיקעל צייט פער־בראַכט אין אויפנאַם צימער איז די דינסט אריינ־געקומען און עפּעס געזאָגט צו מאַטאַ האַרי. מאַ־טאַ האַרי האָט דאַן געמאָלדען אַז דער טיש איז געגרייט און זי האָט אַלעמען איינגעלאַדען פאַר א טע אין פּאַריז, ליכטען בייס און א גלאָז שאַמפּאַניער.

אַלע זענען אריינגעגאַנגען אין עס צימער און זיך צוגעזעצט צום טיש. דער טיש איז געווען פּרייט מיט די בעסטע קעזען קאַוויאַרען און אַנדערע לייכטע נאַכט מאכלים. שאַמפּאַניער, וויין און בראָנפען האָט זיך געגאָסען ווי וואַסער. דער עולם איז גע־וואָרען שיכורליך, ציינגער זענען געוואָרען לויז. מען האָט גערעדט, וואָס מען האָט בעדאַרפט, און וואָס מען האָט נישט בעדאַרפט. מאַטאַ האַרי וואָס האָט זיך בלויז געמאַכט שיכור און די דינסט וואָס האָט געהערט, האָבען נישט פערלוירען קיין איין וואָרט און אַלץ פערצייכענט אין זכרון...

נאָכן עסען האָבען זיך אַלע אריינגעוואַקעלט אין א פּראַכטפולען זאַל, וואו ס'איז געווען א בינע מיט עלעקטרישע עפעקטען מיט אַלע קלימפּערליכן ווי אין אַנ'אמתן טעאַטער. אַלע געסט האָבען גע־נומען פּאָדערן אז מאַטאַ האַרי זאָל טאַנצען. מאַטאַ האַרי האָט דערקלערט, אַז זי האָט היינט פאַר זיי א גרויסען סורפּריז, אז זי וועט טאַנצען די שיי־נע, די וואונדערליכע טענצערין. רחל די געסט האָ־בען מיט אַפּלאָדיסמענטען אויפגענומען די נייעס.

מאַטאַ האַרי איז דאַן צוגעגאַנגען צו רחלען און איהר עפּעס אריינגעריימט אין אויער. רחל איז ארויסגעגאַנגען פון צימער און מאַטאַ האַרי, האָט גענומען צוזריימען די שטימונג פאַר רחלען.

— איהר קאָנט זיך גאָרנישט פאָרשטעלען וואָס פאַר א וואונדערליכע טענצערין זי איז. זי וועט זי כער מיט דער צייט ווערען איינע פון אונזערע בעס־טע אין פּאַריז.

— זי איז אַנ'אויסערגעוועהנליך שיינע און... יונגע! — האָט זיך סטאַוראָגין אָפּגערופען.

— זי איז אָבער אויך זעהר א שטאָלצע און אויב איהר רעכט, אז איהר מעגט געווינען איהר ליבע מאַכט איהר א גרויסען טעות!

סטאַוראָגין האָט זיך צולאַכט מיט א הולטאַי סקען געלעכטער:

— מיר וועלען פּרובירען!

— פּרובירט בעסער נישט! איהר וועט פערלי־רען איהר קאָנט גיכער געווינען די מלחמה איידער רחלען

איינער פון די געסט האָט זיך נישט געקענט איינהאַלטען און ארויסגעזאָגט א וויץ אויפן חשבון פון די רוסען, וואָס האָבען דאַן געליטען גרויסע פערלוסטען אויפן מזרח פראָנט:

— די רוסן זענען שוין געוואוינט צו פערלירן!

דער עולם האָט זיך צולאַכט און סטאַוראָגין האָט זיך ביזן אָנגעשמורעט.

— וו די רוסען האָבען היינט קיין הומאָר, — האָט מאַטאַ האַרי גענומען פערהלעטען דעם איינצי־דענט, און וועטרעטיג זיך צו סטאַוראָגינ'ען האָט זי צוגעגעבען:

— נו, גיט שוין א שמייכעל... נו... נו... אָט אזוי! .... איהר ווייסט נישט, ווי איבערזיכטיג איך בין אויף איך און איך האָב געזאָגט, אז איהר וועט פערלירען מיט רחלען ווייל איך פערגין איך פשוט נישט!

דער רוס האָט זיך נאַרישוואַטע צעשמייכעלט און אין האַרצען בעשלאָסען אונטער אַלע אומשטענ־דען, צו געווינען רחלען.

א יונגערמאַן איז דאַן ארויס פאַרן פאָרהאַנג פון דער בינע און אָנאָנסירט:

— רחל אין א ציגיינער־טאַנץ.

עס האָבען זיך דערהערט פּיאַנאָ־קלאַנגען פון א ציגיינערישער מוזיק, דער פאָרהאַנג האָט זיך אויפגעהויבען, און רחל די העלד פערלייגט אויף דער בינע, די געדיכטע שוואַרצע האָר צעלאָזען דעם קאָפּ שטאָלצע פערוואָרפען, און א זייט„ איז געשטאַנען ברייט אָנצעפּאַנגען דעם טאַנץ. זי האָט געטראָגען א רייכען ציגיינער קאָסטיום, פון פריי ליכע קאָלירען, וואָס האָט זעהר גוט געשטימט לויט איהר יוהדיש אַרישנטאַל אויסזעהען. די מענער זע נען געזעסען פערגאַפט פון איהר שיינקייט. סטאַוו־ראָגין איז דוחק א ציטער איבערן גאַנצען לייב. ער האָט שוין געזעהען און געהאַט צו טון מיט ציגיי־נערקעס אין די רוסישע קאַבאַרעטען נאָר אזא ווי רחל האָט ער נישט געזעהען.....

רחל האָט גענומען טאַנצען דעם ציגיינער טאַנץ זי האָט געפליעסקעט מיט די הענט און ארויסגע־לאָזט פערשייטע קווייטשען און געמאַכט אַלע צי גייענערישע שטיק, ווי אַנ'אמתע ציגיינערין. די מור־זיק איז געוואָרען שנעלער און איהרע בעוועגונגען צעווילדעוועטער. איהרע יונגע, שיין פאָרמירטע בריסטען האָבען זיך געווויגט אין איהר דינער כמ־עט דורכזיכטיגער בלוזע. זי האָט אַלעמאָל אויפגע־הויבען א פוס זעהר הויך און איהר קליידעל האָט זיך פערקאַטשעט כמעט ביזן בויך. דער שיינער פוס האָט אויך א סעקונדע א בלענד געטון מיט אַל־באַסטער ווייסקייט... איהרע אָנגעטאָקטע היפטען האָבען זיך פערפירעריש געוויגט אונטערן צוגע־פאַלענעם קליידעל....

די אויגען האָבען געבריענט מיט עקסטאַז און די פויכטע רויטע ליפּען האָבען צוגעזאָגט פערגניגען סטאַוראָגין איז קוים איינגעזעסען אויפ'ן בענקעל זיסע תאווה האָט זיך געשפּריצט איבער זיינע גלי דער, ווען ער וואָלט זיך נישט געשעמט וואָלט ער ארויפגעשפּרונגען אויף דער בינע און זי אריינגע־כאַפּט אין זיינע אָרעמס. זי האָט איהם ערינערט אין רוסלאַנד..... אין זיין הולטייסקע רוסלאַנד פון שענ־קען, ציגיינערקעס און אויסגעלאַסענקייט.

ווען זי האָט געענדיגט טאַנצען און אַלע האָבען שוין אויפגעהערט צו אַפּלאָדירען, האָט זיך נאָך גע־הערט זיין פאָטשען און זיינע בראַוואָס, ביז אויס געשריען.

(פאָרטז. קומט)

געפּלאַצט די פֿערשטענדיגונג

צווישען דער ציוניסטישער און אגודהשער פֿראַקציע אין קהלה

קהלה-פֿערוואַלטונג אָנגענומען דעם בודזשעט אין דער דריטער לעזונג. — ציוניסטישער פֿאָרשטעהער שטימט געגען בודזשעט

נעכטען איז פֿאָרגעקומען א זיצונג פֿון דער קהלה-פֿערוואַלטונג, אויף וועלכער ס'איז בעטראַכט געוואָרען דער קהלה-בודזשעט אויפֿ'ן יאָהר 1937.

באַלד נאָכ'ן עפֿענען די זיצונג דורכ'ן פּרעזעס מינצבערג נעהמט אַ וואָרט דאָזאָר גלאַזמאַן, וועלכער לייענט אַרויך פֿאָלגענדע דעקלאַראַציע

אין נאָמען פֿון דער פֿאָלקיסטישער פֿראַקציע ביי דער יודישער קהלה אין לאָדז, בעלייג איך פֿאָלגענדע ערקלערונג:

דער איצטיגער צוזאַמענשטעל פֿון דער פֿערוואַלטונג. די מעהרהייט פֿון וועלכע ס'איז געבליבען געגען דעם ווילען פֿון די יודישע וועהלער און געגען שפּרעכט נאָך איצט פֿיל מעהר נישט די יודישע מאַסען אין לאָדז, האָבען נישט קיין מאָראַלישע רעכט אויסצושטעלען קיין קהלה-בודזשעט.

דער אופֿן פֿון פֿיהרען די קהלה דורך דער איצטיגער מעהרהייט מיט איהר פּרעזעס איז גענוגענד געשטעמפּעלט געוואָרען, און דאָס אויסמייַדען געזעלשאַפֿטליכע געריכטען טוט זי שוין גענוג כאַראַקטעריזירען.

די דערמאָנטע מעהרהייט רעכענט זיך איבערהויפּט נישט מיט די פּאָקטישע בעדערפֿענישען פֿון דער בעפֿעלקערונג, מיט איהר הונגער, נויט און קראַנקהייטען, זי רעכענט זיך נישט מיט'ן פֿאַרשריט שטראָם, מיט די שטרעבונגען און אינסטיטוציעס פֿון דער גרעסערער נישט אגודה'ישער טייל פֿון דער בעפֿעלקערונג. און דער גאַנצער בודזשעט ווערט געגעבען אויף אייגענע צוועקען, אויף פּאַרטיישע צוועקען, אויף צוועקען, וועלכע ענטשפּרעכען נאָר דער אגודה'שער אידעאָלאָגיע, און נאָך ערגער אויף צילען, וועלכע דינען זייערע פּערזענליכע אינטערעסען אין דער קליינע פּאָליטיק פֿון דעם הייפֿעל אגודיסטען מיט'ן פּרעזעס בראש.

אַן אַטמאָספֿערע פֿון קאַנשאַכטען און פּערזענליכע פֿערשאַפֿט — דאָס איז די אַטמאָספֿערע פֿון דער איצטיגער קהלה וועלכע איז אויף א נישט ריכטיגען אופֿן געשאַפֿען געוואָרען, אויף א נישט ריכטיגען אופֿן פֿערלענגערט געוואָרען דורך איינשפּריצונגען פֿון ה' מינצבערג.

אין די בעדינגונגען, ווען דאָס ערנסטע און אמת'ע וואָרט ווערט נישט געפֿינען דעם צוטריט צו די הערצער פֿון דער מעהרהייט, האַלט איך מיין מיטאַרבייט אין דער פֿערוואַלטונג ביים אויסשטעלען דעם בודזשעט פֿאַר צוועקלאָז.

איך פֿערלאָז די זיצונג און לאָז איבער מיר און מיין פֿראַקציע די עפֿענטליכע רעכט, דאָרט וואו די בעפֿעלקערונג וועט הערען אונזער שטים און וועט זיך פֿערנעמען מיט דער געהעריגער קריטיק פֿון בודזשעט. די פֿעראַנטוואָרטליכקייט פֿאַר'ן בודזשעט זאָלען אויף זיך נעמען די, וועלכע פֿערבלייבען אויף דער זיצונג.

דאַן טרעט מען צו צו דער צווייטער לעזונג פֿון בודזשעט, וועלכער ווערט געפֿיהרט דורך פּרעזעס מינצבערג. ס'ווערען אָנגענומען איין אָפּטיילונג נאָך דער אַנדערער, ביי דער אָפּטיילונג פֿון סובסידיעס לעגט פֿאָר דאָזאָר רומקאָווסקי, אַז נעבען די סובסידיעס פֿון קרן קימת און קרן-היסוד זאָלען אָנגענומען ווערען די קלויזולעס, אַז די 3000 זל. פֿאַר'ן קרן-קימת זאָלען, געהען פֿאַר דער מחלקת החרדים און די סובסידיע פֿון קרן-היסוד פֿאַר'ן שפּיטאַל-יוזעף.

פּרעזעס מינצבערג ערקלעהרט, אַז דאָס איז נישט מעגליך, ווייל פֿאַר דער „אגודה" איז עס אַ פּרינציפּיעלער ענין.

דאָזאָר רומקאָווסקי פֿערלאַנגט אין דעם ענין אדורכצופֿיהרען א נאָמענטליכע אָפּשטימונג, פֿאַר אַראָפּנעהמען די קלויזולעס שטימט דאָזאָר רומקאָווסקי געגען אַלע אגודהשע פֿערוואַלטונגס-מיטגלידער, פּרעזעס מינצבערג האָט זיך אָפּגעהאַלטען פֿון שטימען.

ביי דער סובסידיע פֿאַר'ן יתומים-הויז זגערזשער 40 ווערט אָנגעוויזען, אַז ביים איצטיגען צושטאַנד האָט דאָס יתומים-הויז נישט קיין עקזיסטענץ-בערעכטיגונג, דעריבער בעשליסט די פֿערוואַלטונג איבערצונעמען דאָס יתומים-הויז וועלכעס ס'וועט איינגעאָרדענט ווערען פֿאַר יתומות. צו דעם צוועק, איז דאָזאָר רומקאָווסקי צוזאַמען מיט דער קאָמיסיע פֿאַר יתומים-פֿערזאָרגונג בעפֿולמעכטיגט געוואָרען צו אונטערהאַנדלען מיט דער פֿערוואַלטונג פֿון יתומים-הויז זגערזשער 40.

ביי דער דריטער לעזונג פֿון בודזשעט גיט דאָזאָר רומקאָווסקי אָפּ אַן ערקלערונג, אַז ער האָט אָנגעווענדעט אַלע מעגליכקייטען, כדי ס'זאָל קומען צו אַ צוזאַמענאַרבייט אין דער קהלה, דאָס עקשנות פֿון דער „אגודה" - פֿראַקציע האָט דערצו נישט דערלאָזט און זי דערלאָזט נישט אָפּצושאַפֿען די קלויזולעס פֿון די קרן-קימת און קרן-היסוד-סומעס וואָס איז אַ בעליידיגונג פֿאַר דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, בעהמענדיג אין אכט אויך די שלעכטע ווירטשאַפֿט אין עטליכע אָפּטיילונגען וועט ער הגם מיט אַ שווער האַרץ שטימען געגען בודזשעט.

ביי דער דריטער לעזונג איז אויך אריינגעשטעלט געוואָרען א סומע פֿון 300 זל. א חודש פֿאַר א יורידישען ראַטגעבער פֿון דער קהלה פֿון 1-טען אַפּריל 1937, דאָזאָר רומקאָווסקי האָט געשטימט געגען דער פּאָזיציע (ס'האַנדעלט זיך דאָ וועגען דער טאָכטער פֿון דאָזאָר פּליוואַצקי).

דער בודזשעט איז אָנגענומען געוואָרען אין דער דריטער לעזונג געגען דער שטימע פֿון ציוניסטישען דאָזאָר רומקאָווסקי.

אזוי ארום האָט געפּלאַצט די פֿערשטענדיגונג וועגען אַ צוזאַמענאַרבייט צווישען דער אגודהשער און ציוניסטישער פֿראַקציע אויפֿ'ן באָדען פֿון דער קהלה.

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20 — טעל. 213-84

היינט פרייטאָג — ד. 1 יאַנואַר 1937, 9 אוונט
מאָרגען שבת — 4 נאָכמיטאָג און 9 אוונט

נור 3 גאַסטשפּילען
פֿון די בעקאַנטע אַרטיסטען
קורט קאַטש
און ראָמאַ לערער
אין 5 אַקטיגער פּיעסע פֿון קאַרל שענקער, איבערזעצונג פֿון ה. ראַזענשטיין
דאָס קינד
אינסצעניזאַציע און רעזשי: ד"ר מ. ווייכערט
בילעטן צו בעקומען אין קאַסע פֿון פילהאַרמאָניע

„א טאָג אין רעדאַקציע"

פֿאָרלעזונג פֿון רעד. י. ראָזענבערג אין „בר-כוכבא"

היינט 9 אַ זייגער אין אָוענד וועט רעד. י. ראָזענבערג האַלטען א פֿאָרלעזונג אויף דער טעמא, „אַ טאָג אין רעדאַקציע".

דער פּרעלעגענט וועט אדורכפֿיהרען א זעהר אינטערעסאַנטען און שפּאַנענדען רעפּאָרטאַזש וועגען דעם פֿערלויף אין אַ רעדאַקציע אין משך פֿון 24 שעה.

אין דער פֿאָרלעזונג וועט רעד. ראָזענבערג געבען אַ גענויע שילדערונג, און א זעהר פּיקאַנטער פֿאָרם, פֿון אַלעם וואָס קומט פֿאָר אין דער רעדאַקציע דורך אַ טאָג אָנהויבענדיג פֿון דערהאַלטען די ידיעות ביז'ן אָפּדרוקען די צייטונג, א חוץ דעם וועט אין אינהאַלט פֿון דער פֿאָרלעזונג אריין א אינטערעסאַנטע גאַלעריע רעדאַקציע-געסט און אינטערעסאַנטען, וועלכע קומען אין די רעדאַקציעס אין די צעהנדליגער.

די פֿאָרלעזונג, וועלכע ווערט איינגעאָרדענט דורך דער קולטור-קאָמיסיע ביי בר-כוכבא קומט פֿאָר אין גרויסען זאַל פֿון דער געזעלשאַפֿט אויף פּיעטרקאָווער 111, 9 אַ זייגער אָוענד.

די פֿאָרלעזונג וועט פֿעראינטערעסירען די ברייטסטע קרייזען.

אַנ'אָקס האָט זיך צעווילדעוועט

און פֿערוואונדעט צוויי יודישע ארבייטער אין שעכט-הויז

נעכטען בעת דער ארבייט אין באָלוטער שעכט-הויז האָט זיך צעווילדעוועט אַנ'אָקס און אָנגעהויבען ארומצולויפֿען איבער'ן הויף, בעת'ן איינציומען דעם צעווילדעוועטען אָקס זענען פֿערוואונדעט געוואָרען די 2 יודישע ארבייטער נחום אליקריסקא און אהרן שאַבאַטשניק.

ביי קריסקאָן איז צובראָכען געוואָרען אַ פֿוס, דער דאָקטאָר האָט איהם פֿערגיפּסט דעם פֿוס און אָפּגעפֿיהרט אַ היים, טאַבאַטשניק איז לייכט פֿערוואונדעט געוואָרען.

קליניק פֿון „לינת החולים" איבערפֿילט

ווי מ'מיילט מיט, איז דער קינדער-קלינעק פֿון „לינת החולים" איבערפֿולט צוליב דעם ווערען די לעצטע טעג נישט אָנגענומען קיין שום קראַנקע, אפֿילו די וואָס ווערען געבראַכט פֿון דער פּאָגאָטאָוויע.

זעלבסטמאָרד פֿון א ראַדאָמער יודען

(א) אויף פּעטריקאָווער 5 האָט זיך געסם'ט מיט זאַלץ-זייער א געוויסער יאַנקעל רוטקע פֿון ראַדאָם. אין א שווערען צושטאַנד האָט מען איהם אָפּגעפֿיהרט און ראַדאָגאָשטשער שפּיטאַל, די סיבה פֿון טראַגישען שריט איז געווען א נערווען-צושטערונג.

ווער איז ער?

גאַלעריע טיפּען פֿון בעקאַנטע לאָדזער פּערזענליכקייטען

— 2 —

דער לאָדזער „שנאָרער"...

וואו זעהט מען איהם נישט דעם „שנאָרער"? אויף א רייכער חתונה, און — נישט נעדאַכט זאָל עס זיין — אויף א לויה. וואו ער ווייסט, אז מ'קען „נעמען", קומט ער, דער יונג, מיט די גאָלדענע ברילען, מיט די אייביג שמייכלענדיגע מילדע אויגען און פּאַקט אויס זיין „סחורה".

וואו ער פֿאַלט אריין, נעהט ער נישט ארויס ליידיג. ער איז א ספּעציאַליסט אויף „נעמען", אפשר דער בעסטער אין דעם „שנאָרער-פֿאַך", א גרויסע מעלה האָט ער, וואָס ער איז א קונה הכל: ער נעמט אַלץ, געלד איז געלד, א פּאָר שטיקלעך ווייסע ליוועוונד נעהט אייך נישט צו פּוס, בעטציג, סחורה אויף מלבושים, שיך, זאָקען, ציץ אויף כאַלאַטלעך — אַלץ איז ביי איהם א סחורה.

דער חילוק פֿון איהם ביז אַנדערע שנאָרערס איז דאָס, וואָס אַנדערע שנאָרערס געהען צו פֿוס, און ער פֿאָהרט מיטן אייגענעם אויטאָ. אַנדערע שנאָרערס שטעהען ביי דער טיר, און ער נעהט גלייך אין די גבירישע קאַבינעטען, אַנדערע שנאָרערס בעטלען און ער — נעמט אַליין, ער דיקטירט: אַזוי פֿיל קאָסט עס!...

זיין הויפּט-ספּעציאַליטעט איז — אלטוואַרג. א ספּעץ אין דער זקן-בראַנזשע. ווען מען רעדט מיט איהם, ביי יעדער געלעגענהייט, רופֿט ער ארויס זיין ביסעל אלטוואַרג, צי אין שוהל, צי אויף א שמחה, צי ער איז אין לאָדז, צי אין דער פֿרעמד — געדענקט ער אין זיין ביסעל אלטוואַרג. קיין איין מינוט פֿערגעסט ער נישט דערין.

זעהט מען איהם אין א געזעלשאַפֿט, נעהט מען באַלד איבער די טייסטערס. מ'ווייסט, אז ער האָט פֿיינט אוועקצוגעהן מיט לעדיגע הענד.

ער האָט א „שוואַכקייט" צו שרייבען אין די גאַזעטען. ער שרייבט נישט קיין פּאָליטישע ארטיקלען, נישט קיין הומאָרעסקעס, נישט קיין פּאָעזיע, ער שרייבט נאָר „פּאַך-אַרטיקלען" — פֿון זיין אלטוואַרג - בראַנזשע.

הגם ער איז שוין נישט קיין יונגערמאַן, פֿירט ער אויס זיין מיסיע מיט יוגנטליכען ברען. זאָגט אַ וויץ, א גליטשווערטעל, און צווינגט די לאָדזער גבירים צו געהן צו „פּתיחה" — צו די בייטעלעך.

הגם ער „דאַקוטשעט" אונז מיט זיין „שנאָרעריי", ווינשען מיר איהם, נאָך לאַנגע יאָהרען צו „דאַקוטשען" די לאָדזער גבירים מיט זיין אלטוואַרג-בראַנזשע!..

אב—נעק

ענטפֿער-קופּאָן 2.

ווער איז ער? ____________

נאָמען און פֿאַמיליע פֿון טרעפֿער ____________

אדרעס ____________

דעם קופּאָן אויסשניידען, אויספֿילען און צושיקען אין אדמיניסטראַציע פֿון „נ. פֿאָלקסבלאַט" פֿאַר „ווער איז ער"? שפּעטסטענס ביז דינסטאָג אָוענד.

די נעמען פֿון די טרעפֿערס, וועלען פֿערעפֿענטליכט ווערען אין „נייעם פֿאָלקסבלאַט".

דער ערשטער פֿון אונזער סעריע „דער לאָדזער מאַטע" בעדייט:

דאָזאָר מרדכי חיים רומקאָווסקי

* * *

דער פֿערלאַג פֿון „נייעם פֿאָלקסבלאַט" האָט בעשטימט א פּרעמיע פֿאַר די טרעפֿער. דער זוכה בגורל איז געווען

פּר. נאַכאַ גאָלדשמידט

(אַל. 1-טער מאַי 12), וועלכע בעקומט א פּרעמיע א בוך „די שפּילט ווייטער" פֿון ח. י. פּזשוטסקאָווסקי.

דאָס בוך איז אָפּצונעמען אין אדמיניסטראַציע פֿון „נ. פֿאָלקסבלאַט" קומענדיגען זונטאָג ד. 3-טען יאַנואַר ד. י. פֿון 12 ביז 1 פֿאַרמיטאָג.

די נעמען פֿון די ווייטערדיגע טרעפֿערס וועלען מיר פֿערעפֿענטליכען אין זונטאָג-נומער פֿון „נייעם פֿאָלקסבלאַט".

1-טע רעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
פֿאַר כירורגיע פֿון ציינער, קיהן-באַקען און יאַסלעס
פֿון Dr. med.
Sadokierski
פּיעטריקאָווער 56, טעל. 129-77,
עמפּפאַנגס-שעה'ן פֿון 9 פֿריה ביז 12 ביינאַכט.

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פֿאַר טריפּער, סיפֿילים און הויט-קראַנקהייטען,
בעהאַנדלונג פֿון מענער-שוואַכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
בעמפֿאַנג פֿון 8–11 נאָכמ. און פֿון 6–8 אָוונט

אויף 100 מענשען רויכערן 99
די איינציגע אונשעדליכע פֿאַר'ן געזונד פּאַטענטירטע 4-וו אַסטאָווע גילזען ווענען
„OSMAN"

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84 || זונטאָג, דעם 3. יאַנואַר 1937, 8.30 אָוונט – נאָר 1 מאָל רעפּרעזענטאַציאָנס־אָפּערע גאַסטשפּילן פון דער וועלט־בערימטער זינגערין

Ewa Bandrowska-Turska, Jerzy Czaplicki

באַקאַנטער באַריטאָן פון די פּוילישע און אויסלענדישע בינעס.
L. MOSSOCZY, H. TERENKOCZY אַרטיסטן פון גרויסן טעאַטער אין וואַרשע, BOL. FOLANSKI באַס פון דער לעמבערגער אָפּערע.
סטוואָס געשפּילט ווערן ראָסיני'ס אָפּערע "CYRULIK SEWILSKI" אין 3 אַקטן. כאָר פון דער וואַרשאַווער אָפּערע. קאָסטיומען פון גרויסן טעאַטער אין וואַרשע. דיריגענט: T. RYDER

קאַרטאָפּעל־פּערטיילונג דורכ'ן פאַראיין „תומכי אורחים"

דער פאַראיין „תומכי אורחים" האָט נעכטן אַדורכגעפירט אַן אַקציע פאַר אָרימע בכבוד'ע פאַמיליעס.

די ענערגישע ליטונג פון „תומכי אורחים" מיט'ן פּרעזעס דאָזאָר ה' משה בענדעל, פרוי גאָלדענבערג און סעקרעטאַר ל. לייזעראָוויטש, האָט אויף זיך גענומען די אויפגאַבע אין די ווינטער־חדשים צו פּערטיילן יעדע 2 וואָכן קוילן, קאַרטאָפּעל, שפּייז־פּעקלעך, פאַר בכבוד'ע מענטשן. אַזוי איז מאַקי נעכטן פאָרגעקומען אַ קאַרטאָפּעל פּערטיילונג פאַר 225 פאַמיליעס יעדע פאַמיליע האָט באַקומען צו אַ ½ קערץ קאַרטאָפּעל, פאַר אַ סך בכבוד'ע פאַמיליעס זענען די קאַרטאָפּעל אַהיימגעשיקט געוואָרען אין שטוב אַריין, אין אַלגעמיין איז די אַקציע געווען זעהר בעשיידען ווייל ס'האָט קיינער נישט בעדאַרפט שטעהן אין דער רייהע, די קוילן־אַקציע וועט פאָרקומען אין משך פון 2 וואָכן קיין בייע איינשרייבונגען וועלן נישט פאָרקומען די קוילען וועלן בעקומען די זעלבע פּערזאָנען וואָס זענען רעגיסטרירט געוואָרען צו דער קאַרטאָפּעל־אַקציע.

די צאָהל מיטגלידער, וואָס „תומכי אורחים" גיט אַרויס איז געוואָרען אויף די ווינטער־חדשים טאָפּעלט פערגרעסערט.

ס'איז צו ערוואַרטען, אַז די סימפּאַטישע אַקציעס וואָס ווערען אַדורכגעפירט דורך „תומכי אורחים" פאַר די אָרימע בעפעלקערונג, וועט ווי געהעריג פון די יודישע בעפעלקערונג אונטערשטיצט ווערען, און זי וועט שטענדיג בעווייזען איהר מיטהילף, בכדי אויך ווייטער צו קענען אַדורכפירען די אויפגאַבע פון דער פערוואַלטונג פון „תומכי אורחים".

אַ טייל פון די הכנסות פון די קאַרנאַוואַל אימפּרעזעס — לטובת דער „ווינטער־הילף"

דער אַלפּוילישער קאָמיטעט פאַר „ווינטער הילף" האָט זיך געווענדעט צו די אָרטיגע קאָמיטעטען און אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז מען זאָל זיך ווענדען צו די אָרגאַניזאַציעס אין פּריוואַטע פּערזאָנען וועלכע אָרדנען אַיין קאַרנאַוואַל אימפּרעזעס, אַז זיי זאָלען אין די הכנסות געדענקען אין דער „ווינטער הילף" פאַר די אַרבייטסלאָזע.

וועגען דעם דאָזיגען ענין וועלען אין נאָמען פון דעם לאָדזער קאָמיטעט פאַר „ווינטער הילף" צו די אָרגאַניזאַטאָרען און אָרגאַניזאַציעס פון די קאַרנאַוואַל אימפּרעזעס, זיך ווענדען די לאָדזער שטאָטישע סטאַראָסטווע און דער שטייער אַמט.

Ulgę w ciężkiej doli bezrobotnych przyniesie każdy grosz, złożony na Konto PKO Nr. 70.209 Pomoc Zimowa.

אויפקלערונג אין ענין פון ה' מיקולסקי

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ידיעה, וואָס עס האָט זיך בעוויזען אין דער פּרעסע, וואָס רעדט זיך וועגען נישט עטישע מעשים פון ה' פראַנציסעק מיקולסקי, רעדוויסען מיר זיך, אַז די פאָרוואָרפען וועגען ענטשטאַנען צוליב רכילות'דיגער דענונציאַציע פון פּערזאָנען, וואָס רעקרוטירען זיך פון דער פאַרברעכערישער וועלט, וועלכע האָבען אין בעצוג צו ה' מיקולסקי אַנגעוואַנדעט שאַנטאַזש.

צוליב דעם איז ה' מיקולסקי, וועלכער איז אפילו נישט געווען אַרעסטירט, אַרויסגעטרעטען געגען די דאָזיגע רכילות'ניקעס און שאַנטאַזשיסטען מיט אַן אָנקלאַגע צו דער פּראָקוראַטור, כדי צוציהען די שולדיגע צו שטראָף־פּעראַנטוואָרטליכקייט פאַר אַרונטעררייסען זיין גוטען נאָמען אין דער געזעלשאַפטליכער מיינונג.

ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאָלג. טעג!
פּרעכטיגע פּוילישע קאָמעדיע א. נ.
„ליבעס־מאַנעווערס"
אין די הויפּט־ראָלען:
Tola Mańkiewiczówna,
A. Żabciński, Sielański
א. א.
???
אויסערן פּראָגראַם:
אָנהויב טעגליך 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג — 12 אַ זייגער בייטאָג.

וואַרשאַווער אָפיציעלע בערזע

האָלאַנד	28.895
לאָנדאָן	25.92
ניו־יאָרק (קאַבעל)	528
פּאַריז	24.65
פּראַג	18,56
ציריך	121,28

אָפיציעלע פּראָצענטיגע פּאַפּירען

באַנק פּאָלסקי	107,50
3 פּראָצ. אינוועסטיציע l. פּרעמירטע	66 00
3 „ „ ll.	65.25
4 „ דאָלאַרובקע	47.25
5 „ וואַרשאַווער	4.52
5 „ לאָדזשער	54.63
7 „ סטאַביליזאַציע	49.50

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 1־טען יאַנואַר 1937

8 צייט־סיגנאַל, 8.03 מוזיק, 8.50 ידיעות, 9 גאַטעס־דינסט. 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 פערוויילונגס־קאָנצערט (פון פּוזען), 2 רעקלאַמע - קאָנצערט, 2.30 אודיציע פאַר קינדער, 3 לידלעך, 3.15 פאָלקס־מוזיק, 4.20 שמועס מיט קראַנקע, 4.30 הערשפּיל, 5 טאַנץ־מוזיק (פּליטען), 5.30 קאָנצערט, 6 ניי־יאָהר שמועס וועגען ספּאָרט, 6.15 קאָנצערט, 7 צוויי סערענאַדעס (פון לעמבערג), 7.35 סאָליסטען - קאָנצערט, 8.45 אָווענד־ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 פּאָפּורי, 10 הומאָרעסקע, 10.30 טאַנץ־מוזיק (פּליטען).

שבת, דעם 2־טען יאַנואַר 1937

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.15 ידיעות, 7.35 מוזיק (פּליטען), 11.75 צייט־סיגנאַל, 12.03 קאָנצערט, 12.40 ידיעות, 12.50 פּאָפּורי (פּליטען), 2.30 הערשפּיל, 3 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.15 רעקלאַמע - קאָנצערט, 3.40 פּליטען, 4 עקזאָטישע מעלאָדיעס (פּליטען), 4.15 קאָנצערט פון אַ ווילנער אָרקעסטער, 5 גאָטעסדינסט, 6 אַקטועלער שמועס, 6.10 ספּאָרט־ידיעות, 6.20 ליטעראַרישע אודיציע, 6.35 פּליטען, 6.50 אַקטועלער שמועס 7 אודיציע פאַר פּאָלאַקען אין אויסלאַנד, 7.30 אָווענד־קאָנצערט, 8.30 ליטעראַרישע נייעס, 8.45 אָווענד־ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 טאַנץ־מוזיק, 10 פרעהליכע אודיציע, 10.30 טאַנץ־מוזיק, 11.30 קאָנצערט אויף וואונש (קאָנצערט דזשוינטשען).

„אויף דער שוועל פון יאָהר 1937" אינטערעסאַנטער רעפעראַט פון ראַטמאַן אַדוו. ז. שטרויך אין „התחיה"

היינט אין אָוונט קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ראַדיק. ציונ. אָרג. „התחיה" דער ערשטער „ציוניסטישער געזעלשאַפטליכער פרייטאָג־צונאַכטס", אויף וועלכען עס וועט אַרויסטרעטען מיט אַ פּאָליטישען רעפעראַט א. ד. ט. „אויף דער שוועל פון יאָהר 1937". דער ציוניסטישער ראַטמאַן אַדוו. ז. שטרויך. דער רעפערענט וועט אין זיין רעדע אַרומרעדען די איצטיגע לאַגע פון די יודען אין דער גאַנצער וועלט און בפרט אין פּוילען. דער רעפעראַט האָט אַרויסגערופען אַגרויסע פּעראינטערעסירונג אין די היגע נאַציאָנאַלע קרייזען.

רעפעראַט פון דר. ה. בערלאַס אין „תרבות"

מוצאי שבת ד. 2־טען יאַנואַר 1937 8.45 אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל (פּאָלודניאָוואַ 7) אַ רעפעראַט פון ה' ד"ר ח. בערלאַס א. ד. ט. „די סבות פון דער אַסימילאַציע ביי יודען אין מערב־אייראָפּאַ אין 19־טען יאָהרהונדערט".

מאָנטאָג דעם 4 יאַנואַר 8.45 אָוו. קומט פאָר די פערזאַמלונג פון קרייז פאַר תנ"ך אונטער דער ליטונג פון פּראָפ. י. בראַווערמאַן.

רעפעראַטען אין „התאחדות"

היינט אָוונד וועט ד"ר ה. בערלאַס רעפערירען א. ד. ט. „דאָס יאָהר 1936 אין דער יודישער געשיכטע (אַ יאָהר־איבערזיכט).

מאָרגען שבת קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ד"ר א. טאַרטאַקאָווער איבער דעם איצטיגען מצב אין ארץ ישראל אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַרבייט פון דער קעניגליכער קאָמיסיע.

בילדער - אויסשטעלונג פון קינסטלער זיגמונט שרעטער אין „בני ברית"

דעם 6 יאַנואַר ווערט געעפענט אין לאָקאַל פון „בני ברית", פּעטריקאָווער 90 די בילדער־אויסשטעלונג פון קינסטלער זיגמונט שרעטער.

ז. שרעטער איז אונזער אַ בן־עיר. מיט 3 יאָהר צוריק האָט זיין אויסשטעלונג געהאַט גרויס ערפאָלג ביי אונז אין שטאָט. דער קינסטלער האָט אַ סך יאָהר געאַרבייט אין דייטשלאַנד פון וואַנען ער האָט אויסגעוואַנדערט נאָך דער נאַציסטישער איבערקעהרעניש, פון דאָן אָן וואוינט ער אין פּאַריז.

זיבנע אויסשטעלונגען אין אַ רייה הויפּט־שטעט אין אייראָפּע, האָבען געווייזען אַ סך אָנערקענונג ביי דער קריטיק.

איצט שטעלט ער אויס זיינע קונסט אין לאָדז. לאָמיר האָפען, אַז אויך ביי אונז אין שטאָט וועט דער קינסטלער דערגרייכען זיין פערדינטען ערפאָלג.

BIURO BUCHALTERYJNE
prowadzi księgi handlowe w/g wszelkich wymogów Kodeksu Handlowego i Władz Skarbowych po cenach b. przystępnych
M. D. BAJGELMAN, Piotrkowska 18, tel. 139-62
Biuro pisania podań do władz administracyjnych i sądowych.

דאָס יאָהר 1937

(ענדע פון 5־טע זייט)

ווידער, ווי אין דער צייט פון דער וועלט - מלחמה, קעמפען האַנד ביי האַנד מיט דעם ענגלישען און פראַנצויזישען זעלנער.

אין בערלין האָט מען די דאָזיגע רעדע רוזוועלטס אויך גוט פערשטאַנען.

אויפן ווייטען מזרח רעדען זיך ווייטער אַלס שטילע דונערס, וואָס זאָגען אָן, אַז אונטער דעם גרייט זיך עפּעס. עס האָט זיך אויך דאָרט אָנגעוואָרמעלט גענוג ברענ־שטאָף וואָס איז מסוגל ביי דער קלענסטער געלעגענהייט צו דערפיהרען צו אַן אויסברוך.

דער בילאַנס מיט וועלכען מיר טרעטען אַזוי אַריין אין דעם נייעם יאָהר, איז נישט קיין פרעהליכער. די איטאַליענישע דערפאָלגרייכע ערשיינונג, וואָס לאָזט נאָך צו אַ שטיקעל האָפנונג, איז דער ענגליש־פראַנצויזישער, און ווי עס ציכענט זיך אָן אין דער פּערספּעקטיוו אויך אַמעריקאַנישער פראָנט. צו דעם פראָנט וועט גאַנץ וואַהרשיינליך אויך אײנגעהן צוטרעטען איטאַליען. פון דער אַנדער זייט אָבער

שטעהען איצט אין אייראָפּע די מלוכות בעוואָפענט פון קאָפּ ביז די פיס, זי איז גרייט יעדע מינוט אויסצושיסען.

אַ חוץ דעם טעהמט נאָך איבער דאָס נייע יאָהר אַ שווערע ירושה פון פּערגאַנגענעם יאָהר: דאָס איז דער בלוטיגער בירגער־קריג אין שפּאַניען. דער אַריינפיהר צו דעם דאָזיגען קריג זענען געווען די וואַהלען צו די קאָרטעזען, וואָס זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען דעם 17 פעברואַר און האָבען געבראַכט חנם נצחון פון די לינקע. די שפּאַנישע פאַשיסטען האָבען דאָס נישט געקענט איבערשמערצען. די שפּאַנישע גענעראַלען מאַכען אַן אויפשטאַנד בעניצענדיג זיך מיט מאַראָקאַנישע מיליטער. דער שפּאַנישער פאָלקס - פראָנט שטעלט אַ העלדישען ווידערשטאַנד און אין דאָזיגען קאַמף צווישען דעם שפּאַנישען פאָלק און די פאַשיסטישע גענעראַלען וואָלט דער נצחון זיכער געבליבען אויף דער זייט פון פאָלק, עס מישען זיך אַריין דאָס פאַשיסטישע איטאַליען און דאָס היטלערישע דייטשלאַנד און דער קאַמף ווערט פערוואַנדעלט אין אַ בעהאַלטענע מלחמה צווישען איטאַליען און דייטשלאַנד פון איין זייט

און ראַטען - פערבאַנד פון דער צווייטער. און מיט דער דאָזיגער מלחמה וואָס טראָגט אין זיך סכנות פאַרן שלום פון דער גאַנצער וועלט. טרעטען מיר אַריין אין דעם נייעם יאָהר.

אַברהם גייגער

(ענדע פון דער 15־טער זייט)

מאַין. דאָ האָט ער געהאַלטען זיינע בעריהמטע פאָרלעזונגען וועגען יודענטום און זיין געשיכטע. און אין סוף יאָהר 1869 ווערט ער אויפגענומען פאַר רב אין בערלין. ער איז מיט דער אויפנאַהמע זעהר צופרידען, און ער בעריהמט זיך פאַר זיינעם אַ פריינד: „אַלענפאַלס בין איך דער סאַמע לינקער צווישען די רעפאָרמער, בין איך געווען רב אין די דריי גרעסטע יודישע קהלות אין דייטשלאַנד: אין ברעסלוי, פראַנקפורט און איצט אין בערלין; וואָס ווייטער אַלץ מעהר בעהערש איך די לאַגע און דאָס איז אַ גוטער סימן פאַר דער יודישקייט"... און אין יאָהר 1872 איז עס גרינדעט זיך אין בערלין די האָכשול פאַר יודישער וויסענשאַפט ווערט ער איינגעלאַדען פאַר פּראָפעסאָר, וואו ער האַלט זיינע פאָרלעזונגען אין אַ משך פון דריטהאַלבען יאָהר. דעם 22־טען אָקטאָבער 1874, איז ער פּלוצלינג געשטאָרבען. און געבליבען איז פון איהם דער כלל, אז „יודען זענען נישט קיין פאָלק נאָר אַ רעליגיעזע סעקטע", און אַז אַנשטאָט דער יודישער רעליגיע, וואָס דערהאַלט די יודען ביים לעבען, עקזיסטירט נאָר אַ „יודישע מיסיע", וואָס יודען דאַרפען צו דערפיהלען צווישען די פעלקער פון דער וועלט, און אַז די מיסיע גיט עס די יודען דאָס רעכט צו לעבען אויף דער וועלט, כל זמן זיי האָבען די מיסיע נישט דערפיהלט...

און מיט איהם איז געשטאָרבען דאָס גרויסע שטרעבען צו אַסימילאַציע, דאָס שטרעבען צו עקסטרעמער רעפאָרם, וואָס דילדעט נישט קיין מינדסטען זכר פון אַלץ, וואָס דערמאָהנט יודישען נאַציאָנאַליזם.

דאָס ווייטערע לעבען און קעמפען פון דער עקסטרעמער רעפאָרם טרעפען מיר פון איצט אָן אין די פעראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקע.

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל־אַרצט פאַר הויט.־געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
האָט זיך איבערגעצויגען פון פּעטריקאָווער 10 אויף
161 פּעטריקאָווער 161
טעל. 245-21.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצא־פּרייזען

מעלדונגען

ציוג. סאָצ. אַרבייטספּאַרטיי „התאחדות" זאַוואַדזקאַ 12

היינט פרייטאָג 8.30 אָוונד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ה' דר. בערלאַס א. ד. ט. „דאָס יאָהר 1936 אין דער יודישער געשיכטע". מאָרגען, שבת 8.30 אָוונד וועט ה' ד"ר א. טאַרטאַקאָווער רעפערירען א. ד. ט. דער איצטיגער מצב אין ארץ ישראל (די קעניגליכע קאָמיסיע און דער ישוב).

זש. ט. ק. (פּעטריקאָווער 101, טעל. 121.53) קאָלאָניע און לאַגער אין זאַקאָפּאַנע

צוליב דער איבערפולקיים אויפן ערשטען טורנוס לאַגער ווערט שוין אָרגאַניזירט אַ צווייטער טורנוס. דער אַרויספאָהר דעם 6 יאַנואַר. פון די ערשטע טעג יאַנואַר וועלען זיין פרייע ערטער אויף דער קאָלאָניע. די קאָלאָניע געפינט זיך אין פּענסיאָנאַט „האַלקאַ", דער לאַגער אין „קוניאַוויאַנקאַ", אויף זאַמאָיסקי גאַס. הייסע און קאַלטע וואַסער אין די צימערן, ראַדיאָ, טעלעפאָן, פּרעסע. יעדען טאָג אויספלוגען. ספּעציעלע נאַרטען־קורס

טוריסטען סעקציע

שבת, דעם 2 יאַנואַר אַן אויספלוג אין דער דרויקעריי פון „רעפּובליקאַ". זאַמעל־פּונקט 6 אָוונד אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט. זונטאָג אַן אויספלוג אין כ'בויך „באַראַבאַן" זאַמעלפּונקט 11 פריה. עס ווערען אָרגאַניזירט נייע גרופּען פון ענגליש, פראַנצויזיש און יודיש. אין סעקרעטאַריאַט קאָן מען בעקומען הנחה־בילעטען אויף די פאָרשטעלונגען אין שטאָטישען טעאַטער.

היינט אַ רעפעראַט פון ראַטמאַן אַדוו. ז. שטרויך אין „התחיה"

די ראַדיקאַל ציונ. אָרג. „התחיה" אָרדענט איין היינט פונקט 8 אַ זייגער אָוונד אין אייגענעם לאָקאַל (זאַכאָדניאַ 66) דעם 1־טען ציונ. געזעלשאַפטליכען פרייטאָג־צונאַכטס, אויף וועלכען דער ראַטמאַן אַדוו. ז. שטרויך וועט אַרויסטרעטען מיט אַ רעפעראַט א. ד. ט. „אויף דער שוועל פון יאָהר 1937".

תרבות סניף לודז

1) במוצאי שבת 2 יאנואר 1937 ב' 8.45 בערב תתקיים הרצאת הד"ר ח. ברלס על הנושא: „ההתבוללות עבר ובהוה". כל החברים מוזמנים. הכניסה חנם.

2) בכל יום ב' וד' בע"ב מתקימות אספות החוגים: לספרות עברית, לתנ"ך ולקורות ישראל.

3) אספות הסטודיה העברית מתקימות ביום ב' ב' 9 בערב.

4) הספריה העברית ע"ש ד"ר י. ב. שמחוני פתוחה בכל יום א', ג', ה' וז'.

5. אולם הקריאה פתוח בכל ערב מ' 7.30.

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

קורט קאַטש אין לאָדז

דער בעריהמטער יודישער אַרטיסט קורט קאַטש קומט קיין לאָדז און וועט אַרויסטרעטען אין דער פילהאַרמאָניע נאָר 3 מאָל: היינט פרייטאָג, 9 אַ זייגער אין אָוונד און מאָרגען, שבת 4 אַ זייגער בייטאָג און 9 אַ זייגער אָוונד. קאַטש טרעט אַרויס אין דער רעוואָלוציאָנעלער 5 אַקטיגער פּיעסע פון שענקער „דאָס קינד". עס נעהמט אַנטייל די זעהר טאַלאַנטירטע אַקטריסע ראָמאַ לערער.

שענקער'ס שטיק ווערט איצט געשפּילט אויף אַלע אייראָפּעאישע בינעס.

די אָפּערע „צירוליק סעווילסקי" מיט דער בעריהמטער זינגערין באַנדראָווסקאַ - טורסקאַ אין דער לאָדזער פילהאַרמאָניע

שוין דעם 3 יאַנואַר וועט אין פילהאַרמאָניע געגעבען ווערען די בעקאַנטע אָפּערע פון ראָסיני „צירוליק סעווילסקי" מיט'ן אַנטייל פון אַ גאַנצע רייה בעריהמטע זינגער און אַרטיסטען, ווי: די וועלט־בעריהמטע זינגערין באַנדראָווסקאַ - טורסקאַ, יעזשי טשאַפּליצקי, מאָסאָטשי, טערענקאָטשי, פּאָלאַנסקי און אַנדערע. די אָפּערע מיט'ן אַנטייל פון כאָר פון דער וואַרשאַווער אָפּערע וועט געשפּילט ווערען אין פילהאַרמאָניע נאָר איין מאָל זונטאָג, דעם 3 יאַנואַר 1937, 9 אַ זייגער אין אָוונד.

פון שטאָטישען טעאַטער

היינט 12 בייטאָג ווערט געשפּילט „די מאָראַל פון דער פּאַני דולסקאַ", 4 נאָכמיטאָג — „פרידריך דער גרויסער".

היינט און מאָרגען 8.30 אָוונד ווערט געשפּילט „די נאַכט אין גראַנד האָטעל".

מאָרגען 4 נאָכמיטאָג — „דער קאָרגער" מיט לודוויג סאָלסקי אין דער הויפּטראָל.

„צירוליק וואַרשאַווסקיי"

היינט און מאָרגען 8.30 אָוונד גייט „צירוליק וואַרשאַווסקי" ווייטערדיגע פאָרשטעלונגען פון פּראָגראַם „די קאַריערע פון אַלפאַ אָמעגאַ" אין פּוילישען טעאַטער, צגעלניאַנאַ 27.

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוואַכע, ווענערישע און הויט־קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 9. טעל. 262-98
נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָוונער
זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15. טעל. 149-07
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוואַכע־בע־האַנדלונג אין סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאָרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

ארעסטירט רעאז יאטקא

ס'איז נאך נישט פעסטגעשטעלט געווארן וואס עס איז פארגעקומען ארום יאטקאס ווארונג

מיר האבען נעכטען מיטגעטיילט, וועגען אן'אנ־פאל, וואס איז איינגעפיהרט געווארן אין דער וואו־נונג פון קאלעקטאר־איינגעמער פעטריקאווער 22 ס. יאטקא.

א פאליציי־אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט אז קיין שום אנפאל איז נישט אויסגעפיהרט גע־ווארן.

דאס שיסען פון לעאן יאטקא איז דעריבער אויס געקומען נישט קלאר. צוליב דעם איז לויט א פער־אהדנונג פון פראקוראר, לעאן יאטקא ארעסטירט און איינגעזעצט געווארן אין אויספארשונגס־אמט, ביז דער ענין וועט נישט אויפגעקלערט ווערען.

די פאליציי־מאכט רעכענט זיך מיט צוויי מעג־ליכקייטען: אדער לעאן יאטקא האט געוואלט סי־מולירען אנ'אנפאל, אדער זיינע שאסען זענען גע־קומען צוליב דענעהווירטקייט און שרעק.

יאטקא האלט זיך ביי דעם זיינונג, אז צוויי פער־זאן האבען געוואלט אויפרייסען די טיר. די לאקאר טאהען אחן אנדערע עדות דערקלערען, אז קיין אנ־פאלער זענען נישט געווען.

די פאליציי־אישע אויספארשונג וועט בקרוב פסעטשטעלען, וואס אין דער אמת'ן איז דא פארגע־קומען.

ה

—•×•—

ארעסטירט 45 מיטגלידער פון „השומר הצעיר“ אין רומעניע?

בוקארעשט, 31 (יט״א טעל.)

די פאליציי האט היינט ארעסטירט 45 מיטגלי־דער פון „השומר הצעיר“ אין קישינעוו, פארווא־פענד'יג זיי כלומרשטע אנטי־מלוכה'שע טעטיגקייט. ווי עס ווערט בעהויפטעט, זיינען אין ארעסט פער־האלטען יונגען אכט פון די ארעסטירטע, דאגעגען זיינען די איבעריגע באלד בעפרייט ווערען.

היטלער און געבעלס רעדן צום נייעם יאהר

וועגען גליק וואס דער נאציאנאל־סאציאליזם האט געבראכט פאר דייטשלאנד

בערלין, 31 (ספ. טעל.)

צוליב נייע־יאהר, האט קאנצלער היטלער פער־עפענטליכט אנ'אויפרוף צו די נאציאנאל־סאציאליס־טישער פארטיי, אין וועלכען ער ווערט צווישען אנ־דערען געזאגט, אז בעת דער נאציאנאל־סאציאליזם האט אין יאהר 1933 איבערגענומען די מאכט האט ער פון פאלק געפאדערט א טערמין פון 4 יאהר. דאס פאלק, וואס איז געווען דערנידריגט, אונטער־דריקט צוליב דער פאליטישער מפלה און מאראלישען דורכפאל, ווירטשאפטליך רואינירט, האט זיך אויפ־געהויבען. דער דאזיגער נס האט אדורכגעפיהרט דער נאציאנאל סאציאליזם, דייטשלאנד וועט פון איצט אן וויטערן די פעסטונג פון אייראפעאישען קולטור געגען דעם באלשעוויסטישען שונא, שווין דערמיט אליין איז דייטשלאנד א גאראנטיע פון שלום אין אייראפא. דאס פאלק, וואס האט זיך אין משך פון 4 יאהר בעפרייט פון די קייטען פון ווערסיילער טראקטאט וועט אין משך פון די נאהענט־סטע 4 יאהר צוברעכען די ווירטשאפטליכע מנוזות. צום אנהויב פון נייעם יאהר בעשליסען מיר נישט אפצוזאגען פאר קיין שום קרבנות, קיין שום ענטבעהרונגען. בכדי אויפצוהאלטען די עקזיסטענץ פון אונזער פאלק און אפצוהיטען עס פון יעדער סכנה. אויב מיר וועלען אזוי טון — פערענדיגט היטלער — וועט דער אלמעכטיגער גאט אונז אזוי בענשען אין די צוקונפט ווי ער האט עס גע־טון אין דער פערגאנגענהייט. דאנקענדיג דעם אלמעכ־טיגען און בויגענדיג זיך פאר זיין מאיעסטעט בעטען מיר איהם זעגען איהם וועגען א ברכה פאר אונזער פאלק און אונזערע בעמיהונגען.

בערלין, 31 (ספ. טעל.)

דער פראפאגאנדע מיניסטער געבעלס האט גע־האלטען א רעדע דורכ'ן ראדיא, אין וועלכער ער האט ערקלערט, אז, וואס א אמת האט דאס פראפא־גאנדע יאהר נישט געשפארט די דייטשען קיין זארג, אבער נאך די ענטוישונגען און ביטערע ער־פאהרונגען פון די יאהרען 1933—1918, איז פאר דייטשלאנד צוריקגעקומען דאס גליק, אין דער־זעלבער צייט ווען אנדערע פעלקער ליידען פון בירגער־קריגען, אינפלאציעס, קריזיס, אנדערע אי־נערליכע ארומרייסעניש ען, האט דייטשלאנד איינגאנ־צען נישט צו טון מיט אזעלכע ערשיינונגען.

„מזרחי“ ארויסגעטרעטען פון דער ציוניסטישער קאאליציע

ירושלים, 31 (יט״א טעלעגראפיש)

דער מרכז פון „מזרחי“ האט היינט ארויס־געגעבען א קאמוניקאט, אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז לויטן בעשלוס פון די צענטראל־ארגאנען פון דער מזרחי־ארגאניזאציע האט דער פארשטעהער פון מזרחי אין דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע הרב י. ל. פישמאן רעזיגנירט פון דער עקזעקוטיווע.

דער קאמוניקאט קלערט אויף, אז דער דאזיגער שריט איז געמאכט געווארן אלס פועל־יוצא פון דער ערקלערונג וועגען שבת־ארבייט פון יוד. ארבייטער, וואס דער מיטגליד פון דער עקזע־קוטיווע משה שערטאק האט אפגעגעבען אויף דער עפענטליכער זיצונג פון דער קעניגליכער קאמיסיע פון היינטיגען דינסטאג, דעם 29־טען ה. ח.

ווי יט״א האט נעכטען מיטגעטיילט, האט די מזרחי־לייטונג בעלעגט אין דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ א פראטעסט געגען דער ערקלערונג פון משה שערטאק. הרב י. ל. פישמאן האט נעכטען געפאדערט אויפצורופען אין דער אנגעלעגענהייט א ספעציעלע זיצונג פון דער עקזעקוטיווע.

Dr.

Wołkowyski

צינגעל־גאס 11, טעל. 238=02

ספעצ. פאר טריפער, סיפיליס און הויט־קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע

נעמט אן פון 8—11 בייטאג און 4—9 צוויטער

Dr. med. H. LUBICZ

ספעצ. פאר הויט ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוועכע

האט זיך איבערגעצויגען פון צינגעל־גאס 7 אויף

69 פילסודסקיעגא 69

(רוג נארוטאוויטשא) טעל. 141-32

נעהמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 און 5—8 אוו. זונטאג און חגאות פון 9—11 פריה.

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 201=93

ספעציאליסט

פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג

סעקסועלע פראסטאטגען פון פסיכא־אנאליז

רענטגען־בעשטראהלונגען ביי הויט־קראנקי

נעמט אן פון 8—11 און 5—8 אוונט.

זונטאג און חגאות פון 9—12.

פון בעסטער קוואליטעט צו צוגענגליכע פרייזען.

ספארט־שיך

אין א גרויסע אויסוואהל מיר מאכען אויפמערקזאם אויף דעם רייכען לאגער פון

I. Windman i Syn,

ŁÓDŹ, Piotrkowska 35, tel. 112=23.

מיר עמפפעהלען

שיך

דאמען, הערן און קינדער.

זאמי פון באטעז און קאלאשעז פון „RYGAWAR“

Mgr. Praw

LUDWIG Goldkorn

Tłumacz przysięgły

dla języków

niemieckiego

hebrajskiego

i żydowskiego

przeprowadził się

na ul. ZAWADZKA 23, tel. 114-50

przyjmuje od 11—2 i od 16—19 w.

מעטאל־בעטען

מאטראצען אלע ארט

קינדער־וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל

ווירשימאטשקעס, אייז־קאסטענס, פעלד־בעטען פאטענט „Perfekt“ א. ד. ג. קויפטמען

אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעיעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896

פאבריקס־לאגער:

לאדז, נארוטאוויטשא 11

טעל. 137=70

געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליעס.

ספעצ. רעפעראטור־ווערקשטעט און לאקירער.

Reputacja mebli

z firmy

Robert SCHULTZ

(dawn. W. Thiede)

daje gwarancję najlepszego fachowego wykończenia, doskonałego i solidnego wyglądu oraz długoletniej trwałości. —

Łódź, skład fabryczny, **Gdańska 112**, tel. 142-65 i 114-80

skład wystawowy, **Piotrkowska 90**, tel. 263-25.

Firma istnieje od 1882 r.

i wyngrodzona została 3 medalami złotemi: Niżnij Nowgorod 1896, Rzym 1926 Łódź 1936.

וויכטיג פאר אלע!

בריסבוינען, יאנוערטען, ריעלגוגיען, מעטעראנדגעס, חתונה־קארטען, זערש. עטיקעטען,

פיטען־עטיקעטען, מאס־ביכער, ברויט־עטיקעטען, טריקא־עטיקעטען, שפריטן בענדעראל און כוויטאריושען,

מיט די מאדערנסטע שריפט עמפפעהלט

די שנעל־דרוקעריי

בראמבערג

לאדז, צעגעלניאנא 8 טעל. 255=09

בחנם ווערט צוגעפאסט אלערליי גלעזער!

„OPTICUM“

28 פיעטריקאווער 28

בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער־גלעזער, קאמבינירטע גלעזער, טערמאמעטערס,

אלעס צו די ביליגסטע פרייזען.

מ'ווערן אויך אויסגעפיהרט זעמטל. רעפעראטורען פינקטליך און רעיעל. — געדענקט די אדרעס: עס ווערען אנגענומען אלע ארט רעצעפטען פון די ה״ה דאקטוירים

בעקומען אויסצייכנונגען און א גאלדענעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעדט פון אייראפע און אין תל־אביב (ארץ־ישראל)

פארלאנגט אין אלע אפטייקען, אפטיק־סקלאדן און פארפומעריעס.

Fabr. Chem. Kosm. „Pharmachemja“, Bydgoszcz.

הילף און רפואה פאר ברוך־קראנקע

רופטורען) אויף לייוונקעל, נופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערקרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאך־פיס.

דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען בייטער און געפעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספע־ציעלע גומי־הייל־באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די נייעסטע פערנאכלעסיגטע געפער־ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע־ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל־אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאך־פיס. פאר אמפו־טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט־פיס (סאלאן־ארבייט).

ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט־מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל־באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד״ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער־זיטעטס־פראפעסארען אנערקענט

אנערקענונגס־צייגניש און לויב־בריוען האבען ארויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארען:

Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz,
Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Münzer

ספעציאליסט

Ortoped NATAN RAPAPORT

מיט 30־יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אוונט

אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23

פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינג נויטיג.

DR. MED. H.

Różaner

הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.

NARUTOWICZA 9,

tel. 128-98.

ZAWIADOMIENIE.

Zakład meblowy

B-ci ORENBUCH

mieści się obecnie przy ul. **Piłsudskiego 50** pr. of. 2 w. 1 p

GWARANTUJEMY za solidne wykonanie i długoletnią trwałość naszych mebli.

א בוכהאלטער־בילאנסיסט

פיהרט ביכער אין האנדעל און אינדוסטרי פארשריפטליך לויט נייעסטען סיסטעם

א. הערשבערג

סקלאדאווא 26, טעל. 211-72

Rutynowany nauczyciel

naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych. M. BRZEZINSKI. Wiad.: w cukierni „Karo“. Gdańska 45

צו די ה״ה גנבים!

מיסוואך אוונד איז פון טראמוואי 5 אויף נאוואמיעסקא געגנבעט געווארן א פעקעל העמדער, וועלכעס כ'וויל אויס קויפען. זיך פארשטענדיגען טעל. 153 59 דיסקרעציע געזיכערט.

Dr. med. LEON FAMILIER

אינערליכע און קינדער ־ קראנקהייטען

6. שערפיעז 37 בענעדיקטא

נעהמט אן פון 5—7 נאכם.

Dr. Jungh — NOWOCZESNE wieczne pióro — poleca — JERZY MILL — Łódź, Piotrkowska 73 — Wielki wybór wiecznych piór wszystkich firm.

ZAWIADOMIENIE.

Niniejszym zawiadamiam uprzejmie P.T. odbiorców, że z dn. 1.I.–1937 r. wyłączne przedstawicielstwo wyrobów naszych zakładów na Łódź i okolice powierzyliśmy panu

Ottonowi Buchholzowi

którego biuro i skład mieści się przy ulicy **Przejazd 75.**

Prosimy zatem o przyjęcie powyższego do łask. wiadomości i darzenie naszego nowego przedstawiciela nadal pełnym zaufaniem.

Z poważaniem

Zjednocz. Brow. Warszawskie HABERBUSCH i SCHIELE S.A. w Warszawie.

Obwieszczenie.

Zarządzeniem Pana Wojewody Łódzkiego z dnia 18 grudnia 1936 roku za nr. RW. V. 1/89, wydanym na podstawie § 2 (Ust. 1) i § 5 (Ust. 2) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26 sierpnia 1936 roku (Dz. U. R. P. 70 poz. 504), oraz pismem Urzędu Wojewódzkiego Łódzkiego z dnia 21 grudnia 1936 roku za nr. RW. V. 1/89 — dla wykonywania uboju rytualnego zwierząt gospodarskich wyznaczona została w Łodzi Rzeźnia Miejska nr. 2 — Bałuty.

W związku z powyższym Zarząd Miejski w Łodzi podaje do publicznej wiadomości, iż poczynając od dnia 1 stycznia 1937 r. ubój rytualny bydła rogatego (również cieląt), owiec i kóz na terenie miasta Łodzi odbywać się może wyłącznie w Rzeźni Miejskiej nr. 2 — Bałuty (ul. Łagiewnicka nr. 63), ubój zaś wyżej wymienionych zwierząt z zastosowaniem sposobów mechanicznego ogłuszania odbywać się będzie wyłącznie w Rzeźni Miejskiej nr. 1 (ul. Inżynierska nr. 1).

Ubój trzody chlewnej odbywać się będzie w obu rzeźniach miejskich.

Łódź, dnia 31 grudnia 1936 roku.

Tymczasowy Prezydent m. Łodzi
(—) M. Godlewski.

לעכער
ווערען אויסגענייהט
צו ביליגע פרייזען
ג. נארדמאן
8 שרודמיעסקא 8

Szkoła kosmetyki
zatwierdz. przez Minist. Op. Społ. przy instytucie kosmetyki lekarskiej
„MIMAR"
ul. Sienkiewicza 37, tel. 122-09
Szczegółowe programy i zapisy na kursy kosmetyki i masażu leczniczego, codz. w kancelarji szkoły od 4—7 wiecz

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr. O. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światłoleczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

DR.
H. GUTSTADT
אַקושער-גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאַכאדניאַ 66, טעל. 129-52
נעמט אָן פון 9–11 פארמ. און 5–7 אָוו

Dr. med.
GUSTAW KOHN
לעוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט
נעהמט אָן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אָן פון 8–10 און פון 4–8 אווענט

Dr. med.
Markowiczowa
choroby skórne i weneryczne
MONIUSZKI 2, tel. 166-35.
Godz. przyjęć 8–9, 4–7 po poł.

Lekarz-Dentysta
H. Żółtkowska
przeprowadziła się
na ul. Cegielnianej 17.

Lek.-Dentysta
Jakób Ka[illegible]mozyn
2 פאלודניאווא 2
טעל. 114-36.
נעמט אָן 9–1 און פון 4–7 נאכמ.

Dr. med.
Rundstein
akuszer - ginekolog
FOMORSKA 7, tel. 127-84
przyjmuje od 8—10 rano i od 4—8 w.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-טראַקט
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
Ignacy Grynberg
אינערליכע קראַנקהייטען
ספעצ. פאַר הארץ-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Cegielniana 17, tel. 174-15.
נעמט אָן פון 6 ביז 7 אָווענד.

דאקטאר
דניאל כהן
שטערלינגאַ 5 טעל. 228-08
אינערליכע און נערווען-קראַנקהייטען
עלעקטרא-טעראַפּיע
נעהמט אָן פון 5 ביז 7 אָווענד.

Dr. med.
Michał Eljasberg
CHIRURG
przeprowadził się
na ul. Zachodniej 63
tel. 117-87.

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אָן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.
זונטאג און יום-טוב – פון 8 ביז 1 בייטאג

אויערן, נאז און האלז
און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9–2 און פון 4–8 אָווענד
ביי דער קליניק איז פעטיג
א רענטגען-קאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און רענטגענאגראפיעס

Dr. med. J. PIK
נערוועז - קראַנקהייטען, נערוואזיטעט
ספעציעלע שוועכע
זגערזשער 24
נעמט אָן פון 12 ביז 1.
פריוואט **אל. קאשטשושקי 27**
נעמט אָן פון 5- 7 אָוונט.

Dr. med.
I. BETTE
ספעצ. פאַר אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95.
נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–6 אָווענד

Doktór
M. Kalisz
אגניווערזיטעט אין ראסטאק
צאַהן-אַרצט
סטאַמאַטאלאג -כירורגיע
פיעראַצקיעגא 7 (פוואנגעליצקא)
טעל. 108-26
אויפנעהם-שעה'ן פון 3–7.

רעטשניצע
פאַר וועגערישע-קראַנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראַנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
45 פיעטריקאווער
טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אָווענד.
פרויען און קינדער נעמט אָן א פרויען-דאקטער פון 11–1 און פון 5–7 אָווענד.
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראַנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערוועז-קראַנקהייטען
האבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONÓW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

Doktór
Klinger
ספעציאַליסט
פאר וועגערישע, הויט, האאר און סעקסואל-קראַנקהייט
Andzrzeja 2, tel. 132-28
נעמט אָן פון 9 ביז 11 פ.ן און פון 6 ביז 8 אָוו

Dr. med.
I. FAJOLEWICZ
צוריקגעקעהרט
Zachodnia 57
(rog Sródmiejskiej)
tel. 117-61.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראַוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און
סקלעראָז קראַנקהייטען
145 פיעטריקאווער
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אָוו.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראַנט, 1טער שטאק
נעהמט אָן פון 8-11 און פון 5-9 אָווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָווענט

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאַליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09
נעמט אָן פון 8–9 פריה און פון 4–8 אָוו

Dr. med.
P. Braun
ספעצ. פאַר טריפער, סיפילים און הויט - קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 100-57
נעמט אָן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אָוו.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען

Doktór
A. S. TENENBAUM
אינערליכע קראַנקהייטען
(ספעציעל לונגען)
Piotrkowska 109
tel. 220-25.
נעהמט אָן פון 6–8 אָוענד.

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאַליסט פון אַקושעריע- און פרויען-קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-92.
נעמט אָן פון 10–12 און פון 5–7 אָוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11
פון 12 ביז 1 בייטאג.

Cukiernie „JÓZEF PIĄTKOWSKI" składają życzenia NOWOROCZNE
swoim bywalcom, odbiorcom, sympatykom, przyjaciołom i znajomym.

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2

היינט און פאלגענדע טעג ! די פרעכטיגע מוזיקאלישע קאָמעדיע פון דער פוילישער פראָדוקציע א. ג.

„קליינער מאטראס"

M. BOGDA, A. FERTNER, FR. BRODNIEWICZ אין די הויפט־ראָלן :

פּאַספּאַרטוס און הנחה־בילעטען אונגילטיג.

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

היינט און פאלגענדע טעג ! ELŻBIETA BARSZCZEWSKA, FRANCISZEK BRODNIEWICZ אין פילם־מייסטערווערק לויט דער ערצעהלונג פון Helena Miszek

„TRĘDOWATA"

אין די הויפּטראָלן : Ćwiklińska, Wysocka, Linhorfówna, Stępowski, Węgrzyn, Grabowski

אנהויב 12 בייטאָג. אויפ'ן ערשטן סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 54 גראָשען. אָנהויב 12 בייטאָג

קלאַנגקינא־טעאַטער **RAKIETA** שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

קאָנקורענצלאָזער פּראָגראַם ! צום ערשטען מאל אין פוילען ! לעצטע 2 טעג !

די קעניגען פון הומאָר, די ליבלינגען פון פּובּליקום פון דער גאַנצער וועלט

PAT i PATACHON

אין דער נייעסטער רעוואָלוציאָנס־באָמבע פון הומאָר און געלעכטער א.ג.

ציירק אויף א שיף

פּראָדוקציע פון 1937 אויסערדעם אין זיין נייעסטן פּערס BUSTER KEATON — קאַפּיטאַלע קאָמעדיע אין נאַטירליכע קאָלירן

3 גוטע מאַלפּקעס

CORSO

די פרעהליכסטע מוזיקאַלישע קאָמעדיע — די פרעהליכסטע מוזיקאַלישע קאָמעדיע

Ada to nie wypada

אין די הויפטר. L. Niemirzanka, A. Fertner, K. Krukowski, R. Gierasienski, K. Junosza-Stępowski

נעכסטער פּראָגראַם: „2 טעג אין גן־עדן" אין די הויפּטראָלן: Bodo, Grossówna, Fertner, Sielański

פּרייזען פון די פּלעצער: I פּל. 1,09 זל., II פּל. 90 גר., III פּל. 50 גר. הנחה־קופּאָנען 70 גר. אָנהויב אין די יום־טובים 12 בייטאָג

קלאַנג־קינא־טעאַטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראָמסקיעגאָ 74/76 (רוג קאָפּערניקאַ)

היינט און פאלגענדע טעג

דעמאָנסטרירט די בעסטע פילמען ! היינט און פאלגענדע טעג!

„Anthony Advers"

דאָס גרויסע גיגאַנטישע פילם־מייסטערווערק, שטאָלץ פון דער פּראָדוקציע Warner Bros First National

FREDRIC MARCH, OLIVIA DE HAVILLAND, אנסאַמבל העלדישע עפּאָפּעי פון ליבע און אַפּאַנטורע, אין דער שפּיץ פון בערייטענדען Mervyn Lekoy רעזשי: ANITA LUISE

פּרייזען פון די פּלעצער איף אַלע סעאַנסען פון 54 גר.

קלאַנג־קינא **CAPITOL** זאַוואַדזקאַ 16

פּרייז פון אַנ'אַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אנאנסען

פּרייז פון אַנ'אַנאַס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

האַנדלס־ביכער

זייגענער אויסאַרבייטונג פון דער בעסטער קוואַליטעט צו ביליגע פּרייזען נאָר אין

Materjały Piśmienne

„ALFA"

Łódź, Narutowicza 4
Tel **178-62**

שרייבען שעהן און שנעל

לערנט אויס דער בעוואוסטער קאַליגראַף ל. בערמאַן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט שרייבען א גוטען יודישען בריף אין 15 לעקציעס אפילו דעם, וואָס קאָן גאָרנישט שרייבען. די עלטער שפּילט נישט קיין ראָלע. די פּרייזען — צוגענגליך. אַלעע 1־טער מאַי 4, ביי ליפּשיק.

אכטונג. סוחרים—פאַבריקאַנטען !

Przod nadmiernemi podatkami broni tylko prawidłowa księgowość. Zaprowadzam, prowadzę księgi handlowe. — F. WAKSMAN, tel. 238-91.

בוכהאַלטער־ספּעציאַליסט

נעהמט אָן צו פיהרען האַנדעלס־פיהורער. גאַראַנטי, אַז די ביכער וועלען אַנערקענט ווערען. ערשטקלאַסיגע רעפערענצען.

T. Bratkowski, Cieszyńska 7, m. 2, tel. 131-26.

Wikwalifikowana nauczycielka

posiadająca dyplom uniwersytetu Szwajcarskiego udziela lekcji francuskiego. Ceny drzystępne. Narutowicza 29 m. 6, tel. 135-95.

Kupię obciągaczkę do napojów lemoniadowych na 6 butelek lub 12 butelek. Oferty „Handlowiec" do adm. „Najer Folksblat".

Szkoła tańców prof. Ignacy Wilczek, Piotrkowska 126, tel. 222-71, nauka odbywa się w grupach i pojedyńczo. Ceny przystępne.

Kupię Fabrykę do wyrobu napojów lemoniadowych. Oferty „Handlowiec" do adm. „Najer Folksblat".

Buchchalter=Bilansista na poważnej posadzie — ma po obiedzie wolne godziny. Wiadomość: S. Drobnis, Andrzeja 46.

וויכטיג פאַר אַלע !

גרינדליכע און פּראַקטישע לעהרע פון בוכהאַלטעריע, האַנדלס־קאָרעספּאָנדענץ, אַריטמעטיק אויך מאַשין־שרייבען. פּרייזע צוגענגליכע. איינשרייבונגען און ביטשריפטען־ביוראָ פּילנאַצקאַ 9.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej, korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą Piotrkowske 64, m. 3, front, II piętro. 8—10 wiecz.

BUCHALTER-PODATKOWIEC

na stanowisku zaprowadza i prowadzi księgi handlowe w większych i mniejszych przedsiębiorstwach. Sporządza bilanse Organizuje również księgowość przebitkową. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją. Opłata przystępna. LEON KRELL, Piotrk. 79, m. 40, tel. 145-64.

איך פּערלויף פון 3 מאָנאַטען לערן איך די העברעאישע שפּראַך און ווארט און אין שריפט מיט אַלע כללים והדקוקים. אויך מפטיר מיט א דרשה צו א בעל מצוה. פּרייז צוגענגליך. מיין אדרעס: גדאַנסקאַ 24, לעהרער א. איטקין.

צו פערקויפען א 16־ער שליטען־מאַשין צו רענדער אין בעסטען צושטאַנד און א 9־ער סוויטער־מאַשין סקלאַדאָוואַ גאַס 13 בראָך.

צו בעקומען שייטלען מיט פּאַריזער שרינדען, קאַמיענגאַ 5 ביי פרוי ראָזענבערג, צווייטער הויף וו. 36

איינינע קוואַליפיצירטע מעכאַנישע זיידוועבער אויף אויסלענדישע און ענגלישע שטולען ווערען זאָפאָרט געזוכט פאַר א גרויסער זייד־פאַבריק. מעלדען זיך אין „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27 היינטיגען זונטאָג אין די ביוראָ־שעה'ן.

א לערען־יונגעל פון אָרענטליכע עלטערען ווערט געזוכט אין דער טישלעריי פּיעטריקאָווער 16.

א לערערין, גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטעריכט פאַר ערוואַקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען. לאַסמאַן, בזשעזשינער 15,

איך בעט דעם יעניגען, וואָס האָט ביי מיר נעכטען געבאָרגט א וויעטשנע פעדער אויף דער פּאָסט זאַכאָדניע גאַס בעט איך דעם יעניגען מיר אָבצוגעבען. נען זאַוואַדזקע 2, בוימגאַרטען וו. 10.

Korespondent większej spółki akcyjnej, pierwszorzędny fachowiec, załatwia korespondencję w jęz. polskim, angielskim i niemieckim. Przyjmie pracę na 2—3 godziny dziennie. Oferty sub „Korespondent" do administracji N Folksblat'

Księgowy bilansysta z pierwszorzędnymi referencjami przyjmuje prowadzenie księgowości na godziny. Oferty pod „K. 100" lub dzwonić tel. 247-10 od 11—2 popoł.

Buchalter podatokwiec przyjmuje do prowadzenia księgi handlowe za skromnym wynagrodzeniem. Narutowicza 6, m. 6, tel. 151-72.

א שטוב אויף א געשעפט זאָפאָרט אָפּצוגעבען פּיעטריקאָווער 19 וו. 16.

פערשידענעס

עס גוטיגט זיך א קוואַליפיצירטע פערקויפערין אין גאַביאַל־געשעפט שענקעוויטשאַ 39 בענטקאָווסקי.

א יונג אינטעליגענט מעדעל פון אנשטענדיגע עלטערן מיט גוטע רעקאָמענדאַציעס זוכט א פּאָסטען אלס געהילף־בוכהאַלטערין אָדער ביוראָ־אַרבייט פאַר א קליינע געהאַלט אָפּערטען אין דער אַדמיניסטראַציע אונטער סאַליד.

צו פערקויפען א 8־ער 70 מאַשין קלאַפּע פּלענק, מיאַדאָווניק שוויענטאַ יאַקובאַ 6.

א פעהיגער יונגערמאַן זוכט אַרבייט אין א געשעפט אָדער אין א פאַבריק געגען קויציע 3,000 זל. אָפּערטען אונטער M. 8188

צו פערקויפען א סוויטער־מאַשין 8/80 מיט א ביגעל צו אַרבייטען בעקוועמליך. צו ערפאַהרען פּאָזשעטשנאַ 29 וו. 19.

ס'איז פערלוירען געוואָרען א וועקסעל אויף 175 זל. אויסשטעלער י. דאַווידאָוויטש, לאָדז, פּיעטריקאָווער 69, זשיראָ פּיוויש, צאָהלבאַר 31/3 1937. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אומגילטיג. אָפּצוגעבען געגען בעלוינונג צו ח. הירי, פּיעטריקאָווער 82.

צוליב אַפּרייזע א גוזיכערטע פּרנסה שוין איבערצוגעבען א גוט איינגעפירטע דרעקסלעריי־ווערקשטעל און א קוילען־בודקע. וואָלבאָרסקע 19 ביים דרעקסלער 8193

ראַקאַלען

א שטוב צו פערדינגען אויף נאָוואָמיעיסקאַ 4 וו. 37.

איבערצוגעבען א קליין צימער פאַר א יונגענמאַן פאַר א ביליגען פּרייז פּיעטריקאָווער 47 וו. 9 פראָנט. 8187

צו פערמיטען א וואוינונג פון 3 צימער און א קיך זונען־זייט מיט אַלע בעקוועמליכקייטען זאַוואַדזקאַ 14 ביים ווירט. 8198

צו פערדינגען א שעהן צימער ערשטער שטאָק פאַר 1 פּערזאָן. צו ערפאַהרען ציגעל־גאַס 21 וו. 1.

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 1 יונגערמאַן, זאַוואַדזקאַ 2 וו. 14.

2 שטיבער פון זאָפאָרט צו פערדינגען Strzelców Kan. 3 p. 28 צו ערפאַהרען ביים ווירט.

א געוועלב מיט א וואוינונג צו פערדינגען ליסטאָפּאַד 11 50 צו ערפאַהרען ביים ווירט.

אוועקצוגעבען א האַלב געוועלב אויף נאָוואָמיעיסקע גאַס. צו ערפאַהרען פּילסודסקיעגאָ 14 וו. 20 רעכטס, ערשטער איינגאַנג 2־טער שטאָק.

אוועקצוגעבען א גרויס לעצט צימער וועו עס איז נויטיג איז אויך פאַראַן 2 בעטן מיט בעגעוואַנר. צו ערפאַרען פּילסודסקיעגאָ 14 וו. 20, רעכטס 1 איינגאַנג 2 שטאָק.

סקלאַדעס געמויערטע מיט א ראַמפּע, נאָהנט פון דער פאַבריק־באַהן צו פערדינגען, קילינסקיעגאָ 61, טעלעפאָן נומער 158-24 8189

Ze wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21